

LÄNSSTYRELSEN I KALMAR LÄN
INFORMERAR 1989:1

INVENTERING AV ÄNGS-
OCH HAGMARKER

Torsås kommun

Länsstyrelsen i Kalmar län
391 86 Kalmar
Telefon 0480-820 00

Miljövårdsenheten

Meddelande 1989:1
1989-02-20

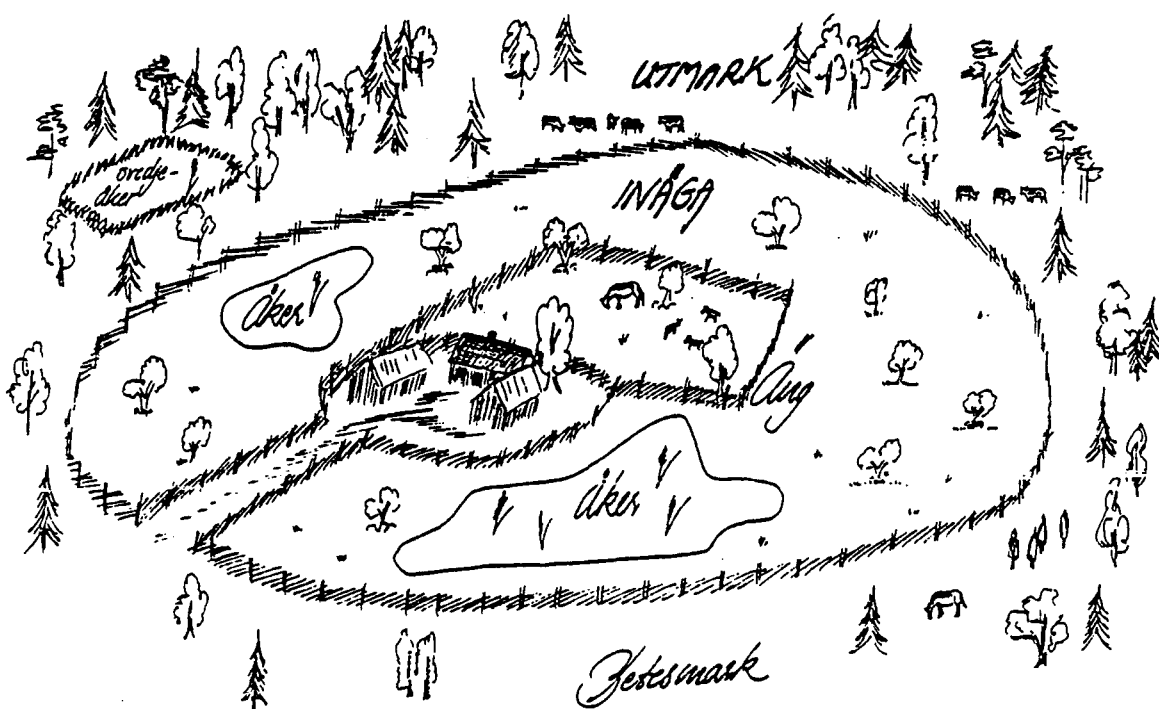
Ängen, där djurens vinterfoder bärgades, och hagen, där djuren betade under sommaren, var en gång bondens viktigaste marker. Nu är de blommande ängarna och betesdjurens tuktade hagar i snabb takt på väg att försvinna. De är inte längre en självklar del av odlingslandskapet.

Samtidigt är ängarna och hagarna naturtyper som berikar landskapet och förhöjer naturupplevelsen. De hyser en enastående rik flora och fauna. Här finns växter och djur som under många århundraden anpassat sig till bondens sätt att sköta marken. När markerna nu växer igen eller gödslas försvinner de. Totalt är nästan 200 växter i ängar och hagar hotade!!

Att bevara åtminstone de värdefullaste delarna av detta kulturarv är en angelägen uppgift. Nu krävs samverkan mellan enskilda brukare, ideella organisationer, stat och kommun. Den här inventeringen ska förhoppningsvis vara ett hjälpmedel i en sådan strävan!

Bondens vackra landskap fanns redan på järnåldern

Ängen och hagen har en lång historia. I mer än 1 000 år har slätter och bete präglat naturen i Sverige. Järnåldersbönderna bärgade gräs och löv till vintern och hägnade för djuren på samma sätt som generationer jordbrukare gjort efter dem ända in i vårt århundrade. Bonden hade stor kunskap om hur fodermarkerna, äng och hage, skulle skötas för att ge största möjliga avkastning. Och växterna utvecklade ett mångfald former och särdrag för att överleva mulens och liens framfart. Resultatet blev det vackra, svenska odlingslandskapet där ängen och hagen hade en central roll.

Ängen gav djuren vinterfoder

När människan blev mer permanent bofast och man började "stalla" djuren på vintern, behövdes stora mängder vinterfoder. Slätterängen blev då den viktigaste delen av odlingslandskapet. Ängen och åkermarken låg, tillsammans med hagen, närmast gårdarna. De tillhörde den s k inågan.

Ängen var bondens värdefullaste markslag. Den bestämde hur många djur han kunde föda. Antalet djur påverkade dessutom åkermarkens storlek och avkastning, eftersom den enda tillgängliga gödseln kom från djuren. Härifrån kommer det gamla talesättet "äng är åkers moder". Ängen hade ofta ett glest träd- och buskskikt. Visst stal träden en del näring och ljus, men de gjorde ändå stor nytta. Träden kunde dra till sig näring från djupare jordlager, som kom marken tillgodo när löven föll på hösten. Vidare gav träd och buskar en god fördelning av ljus och skugga. Man kvistade också träden, d v s skar kvistar och band till kärvar som torkades för att dryga ut djurens vinterfoder.

Slåttern började oftast under andra hälften av juli. När ängsvädden och slåtterfibblan blommade, när rödklöverns blomma blivit brun och när slåttertuggbens sidoskott, bondens drängar, blommade var det dags att slå ängen. Slåttern, som engagerade hela byns befolkning, kunde hålla på en dryg månad.

Hagen gav djuren sommarfoder

I det gamla odlingslandskapet fanns två typer av betesmarker: utmarksbetet och hagen vid bebyggelsen. Flertalet djur gick på sommarbete i utmarken. Man sa att djuren gick "på skogen". Utmarksskogen såg inte ut som våra dagars skogar utan var gles och nästan parklik. Trädskiktet var oftast lågvuxen björk med inslag ett och annat barrträd. Utmarken var inte hägnad fränsett det stängsel som hindrade djuren att komma in i inägan. Hela byns djur betade tillsammans i utmarken. I utmarksskogen bedrev man ett intensivt skogsbruk, med endast mindre uttag till husbehov. Ibland tog man även upp tillfälliga åkrar, s k svedjeåkrar.

Småkalvarna och dragdjuren, som man ville ha hemmavid, gick i en beteshage invid byn. Den var ofta glest trädbevuxen, stängslad och begränsad i storlek. Alltså mer lik det vi idag kallar hagmark.

Skiftesreformer och nya bruksmetoder ledde till en omfattande landskapsomvandling.

Bondens sätt att sköta sin mark följde samma mönster in på 1800-talet. Sedan började en ny tid då de urgamla odlingsformerna förändrades eller upphörde. Först kom skiftesreformerna. Jorden omfördelades och varje brukare fick mer sammanhållna marker. Så följde nya jordbruksredskap, vallodling, handelsgödsel och en omvälvande mekanisering slag i slag.

Nyupptagna åkrar bredde ut sig på bekostnad av ängen. Genom vallodlingen gav åkern både brödsäd och vinterfoder till djuren och ängens betydelse minskade. Skogsbruket började drivas mer rationellt och man fann att djuren konkurrerade med virkesproduktionen. Djuren flyttades istället till inägan där de stenigaste och magraste ängsmarkerna återstod. Det är dessa marker vi idag hittar mest av i inventeringen; gammal ängsmark som nu används som betesmark.

Inventeringen sker i tre steg

a) Förarbete

Förarbetet omfattar följande moment

1. Sammanställning av befintliga data om kända objekt.
2. Kontakt med myndigheter, föreningar (SNF:s lokalkrets, Smålands flora, hembygdsföreningar).
3. Flygbildstolkning och kartanalys.
4. Urval och preliminär avgränsning av objekt för fältinventering, där områden under 2 hektar ej medtagits.

b) Fältarbete

1. Fältinventering av objekt som framkommit i förarbetet.
2. Insamling och registrering av fältdata om objektens egenskaper enligt särskilt upprättad inventeringsblankett (se bil. 3). Här registreras bl a indikatorarter (se bil. 4) och vegetationstyper (se bil. 5).
3. Fotografisk dokumentation.

c) Bearbetning

1. Regional/lokal jämförelse görs av inventeraren.
2. Regional jämförelse av länsstyrelsen.
 - Värdering och urval enligt givna kriterier.
 - Klassificering av bevarandevärdet.

Användningsområde

Inventeringen syftar till att ge underlag för:

- * Att säkerställa av de för naturvården och kulturminnesvården mest värdefulla områdena med naturliga slätter och betesmarker (riksobjekt) med stöd av naturvårdslagen.
- * Naturvårdsplan och kulturminnesvårdsprogram för länet.
- * Den kommunala fysiska planeringen.
- * Styrning av samhällets stödresurser i olika former till de för naturvården och kulturminnesvården mest värdefulla områdena med naturliga slätter- och betesmarker och där naturvårdsnyttan av stödinsatserna bedöms bli störst. Detta kan ske i form av bl a AMS-medel, medel till naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet (NOLA), medel ur anslaget Vård av naturreservat m m och kommunala medel.
- * Tillämpning av hänsynsregler i skötsellagen, skogsvårdslagen och naturvårdslagen, liksom tillämpning av 18, 18c och 20 §§ naturvårdslagen.
- * Att följa utvecklingen av naturresursen naturliga slätter- och betesmarker.

Naturförhållanden

Torsås kommun är beläget i södra Kalmar län och gränsar mot Blekinge. Flackt slättlandskap dominerar hela kommunen. De östra delarna i Torsås kommun tillhör kustslättlandskapet medan de västra delarna kan hänföras till den småkulliga landskapstypen.

Berggrunden består av Smålandsgranit, utefter kusten täckt av en ca halvmeter bred remsa av sandsten. I sydligaste delen av kommunen uppträder ett område med Smålandsporfyr. I trakten kring Torsås förekommer även ett mindre grönstensområde. Sprickzonerna är inte speciellt framträdande i terrängen utan gömda under de lösa avlagringarna. Berg i dagen förekommer mestadels i form av små, låga, isslipade granithällar.

Jordarterna domineras av morän medan det är sparsamt med isälvsavlagringar. Genom kommunen sträcker sig Söderåkraåsen, Örsjöåsen, Kristianopelåsen och Gullaboåsen. Inom kommunen finns dessutom det intressanta Örarevet öster om Söderåkra, strandvallen söder om Gökälund som indikerar Litorinahavets övre nivå samt åsbildningarna vid Häggemåla, Kindbäcksmåla och Troxhult. De är endast de västligaste delarna av kommunen som legat över högsta kustlinjen.

Torsås kommun ligger i sydöstra smålands skog- och sjörika slättområden. Barrblandskogar dominerar kommunens skogsvegetation men lövskogen utgör ett starkt inslag med framförallt ek och bok. Skogsmarken upptar drygt 60 % av kommunens areal. Landskapet präglas i övrigt av fattigdom på sjöar och våtmarker. Endast i kommunens sydvästra del finns några mindre insjöar. Sjöarna i kommunen kännetecknas oftast av svagt surt, näringsfattigt vatten.

Jordbruket i Torsås kommun

Den sydöstsmåländska slättbygden präglar östra delarna av Torsås medan de västra delarna hänförs till sydsvenska höglandets skogsbygder. En kilformad del i mitten av kommunen tillhör östra Götalands mellanbygder och präglas av ett mer småskaligt jordbruk. Totala arealen åkermark är ca 7 000 ha vilket är ca 30 % av kommunens totala yta. Den mest intensiva jordbruksbygden ligger i de östra delarna på slättbygden, med en klar tonvikt på Söderåkra sockens östra del (4 000 ha).

Enligt jordbruksstatistiken finns drygt 1 100 ha betesmark i kommunen, vilket är ca 4,5 % av kommunens totala areal. I statistiken ingår dock såväl kultiverad som naturlig betesmark. Arealen naturliga ängs- och hagmarker är i föreliggande inventering endast 243 ha.

Havsstrandängarna är vanligast

I mellanbygderna samt i skogsbygderna finner man den största arealen naturliga ängs- och hagmarker i Torsås kommun. Till skillnad från slättbygdens intensiva jordbruk präglas dessa områden av en småskalighet, speciellt i trakterna kring Gullabo. Stora arealer naturliga hagmarker finns också längs kustbandet med flera välhävdade havsstrandängar.

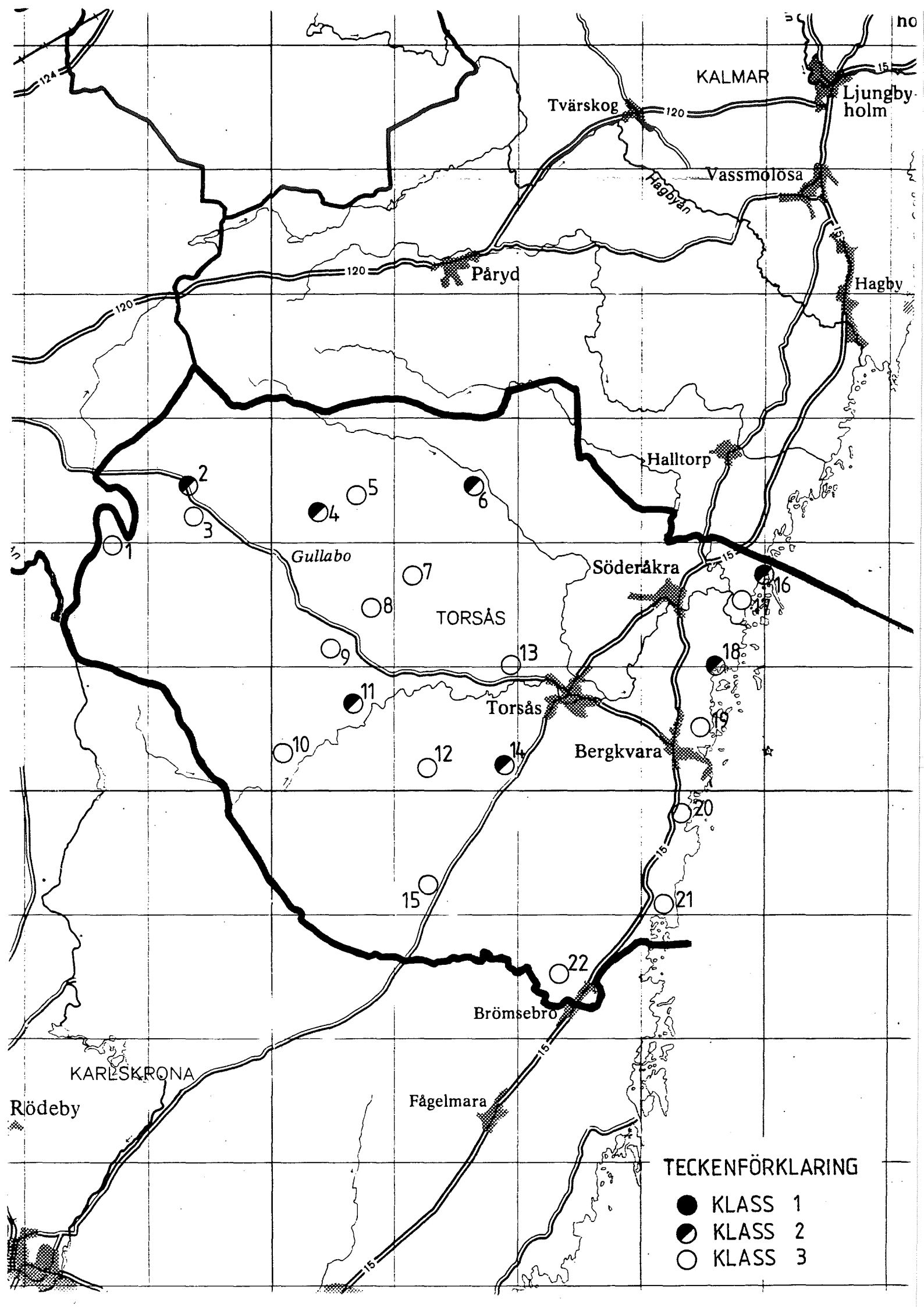
Totalt har 243 ha ängs- och hagmark inventerats i kommunen. Objekten har klassats i fyra klasser:

	Antal objekt	(ha)
Klass I högsta värde	0	0
Klass II mycket högt värde	7	53,3
Klass III högt värde	15	83,5
Övriga objekt av visst värde	20	106,4
		<u>243,2</u>

Det finns inget klass I-område i kommunen, 7 st klass II-områden, 15 st klass III-områden och 20 st övriga objekt av visst värde. Observera att klassningen är preliminär. En slutlig klassning kommer att göras när hela länet är inventerat.

Om man ser till ytan är havsstrandängarna den vanligaste naturtypen. Därefter kommer blandlövhagar, annan träd- och buskbärande hagmark, björkhagar, ekhagar, annan öppen äng, träd- och buskbärande äng och mader i nämnd ordning.

Havsstrandäng	65,2 ha
Blandlövhage	57,1 ha
Annan träd och buskbärande hagmark	45,4 ha
Björkhage	38,9 ha
Ekhage	24,7 ha
Annan öppen äng	0,5 ha
Träd och buskbärande äng	4,2 ha
Mader	7,7 ha

TECKENFÖRKLARING

- KLASS 1
- ◐ KLASS 2
- KLASS 3

KLASS II - III OBJEKT I TORSÅS KOMMUN

		Klass
1	Kringlemåla - Ekhage	II
2	Kallemåla - Björkhage	III
3	Torhult - Annan träd- och buskbärande hagmark	III
4	Degerhylltan - Slåtteräng och blandlövhage	II
5	Törnemåla - Blandlövhage	III
6	Strömby - Björkhage	II
7	Bodhylltan - Blandlövhage	III
8	Skörebo - Annan träd- och buskbärande hagmark	III
9	Bastubo - Slåtteräng	III
10	Stora Hylltan - Blandlövhage	III
11	Stenbäck - Ekhage	II
12	Oxlehall - Blandlövhage	III
13	Illingetorp - Blandlövhage	III
14	Stora Gettnabo - Annan träd- och buskbärande hagmark	II
15	Brändabo - Blandlövhage	III
16	Örarevet - Havsstrandäng	II
17	Gunnarstorp - Havsstrandäng och blandlövhage	III
18	Påbonäs - Havsstrandäng och björkhage	II
19	Ragnabo - Havsstrandäng och björkhage	III
20	Skäppevik - Havsstrandäng	III
21	Grisbäck - Havsstrandäng och björkhage	III
22	Brinkaström - Blandlövhage	III

1 Kringlemåla

Klass III

Typ av fodermark: Ekhage

Vegetationstyp: En rödvenäng dominerar hagens friskare partier. På torrare områden kommer fårsvingeltorrängen in för att med minskande jorddjup övergå i en hållmarkstorräng.

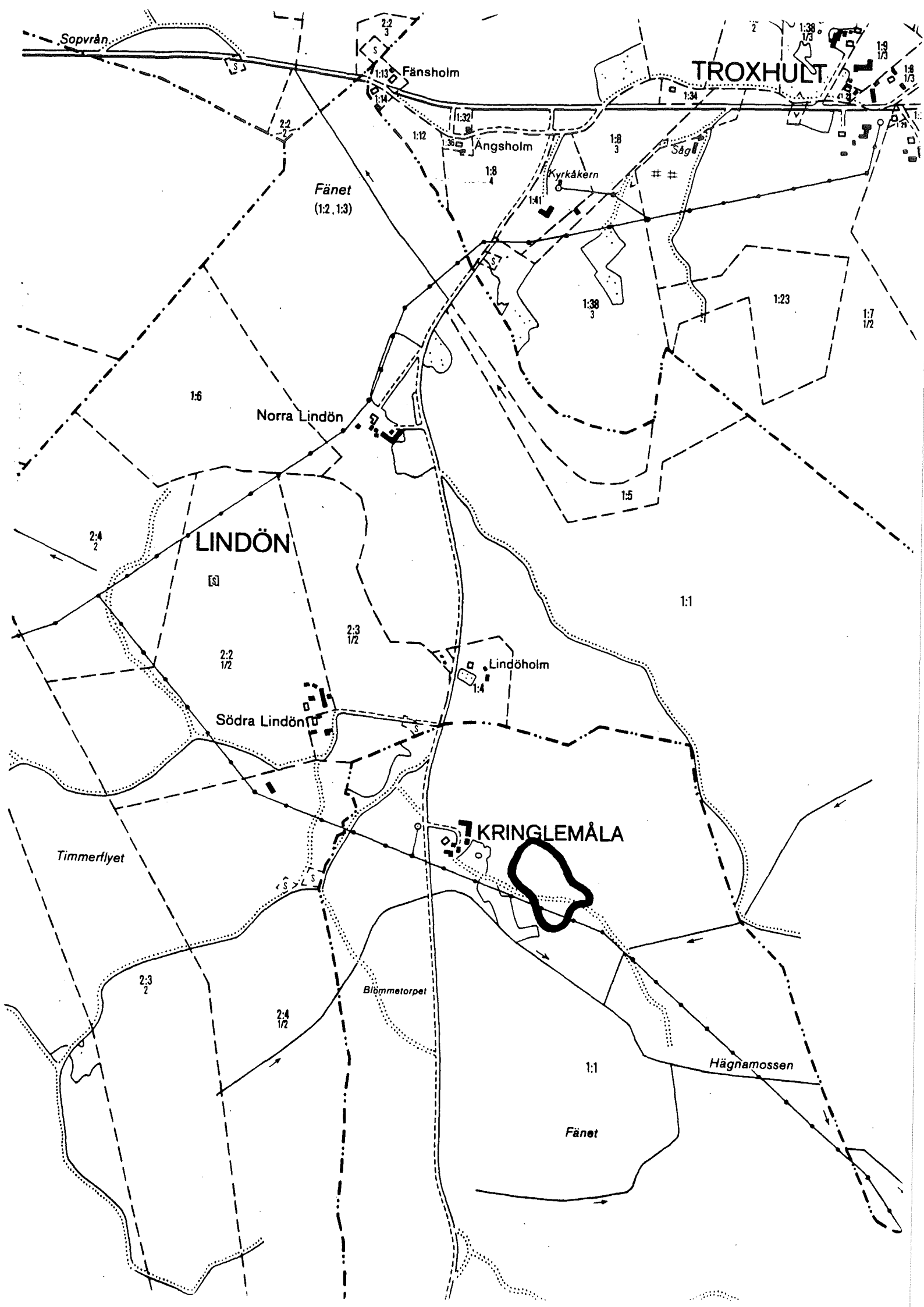
Flora: I trädskiktet dominerar ek men gran och björk expanderar i områdets utkanter. Buskskiktet består av en, nypon, oxel, rönn och hassel. De arter som är bundna till slätter och betesmarker är: vårbrodd, slättergubbe, darrgräs, gökärt, bockrot, jungfrulin, knölsmörblomma och svinrot.

Kulturhistoria: Stengärdesgård, odlingsrösen

Hävd: Måttlig - svagt hävdad av nötkreatur

Ingrepp och påverkan: Större delen av objektet är gammal åker.

Sammanfattande värdetext: Ekhagen i Kringlemåla består till största delen av gammal åkermark. Rester av det opåverkade odlingslandskapet finns ännu kvar framför allt i kanterna av området.

Typ av fodermark: Björkhage

Vegetationstyp: Kallemålas naturliga fodermarker är mycket variationsrika. I låglänta partier finns fuktängar och i högre liggande lägen frisk- och torrängar. Följande vegetationstyper förekommer: Rödvenäng, stagghed, artrik gräslågstarräng, sydlig variant av blååtelfuktäng, fårsvingeltorräng och örtrik friskäng.

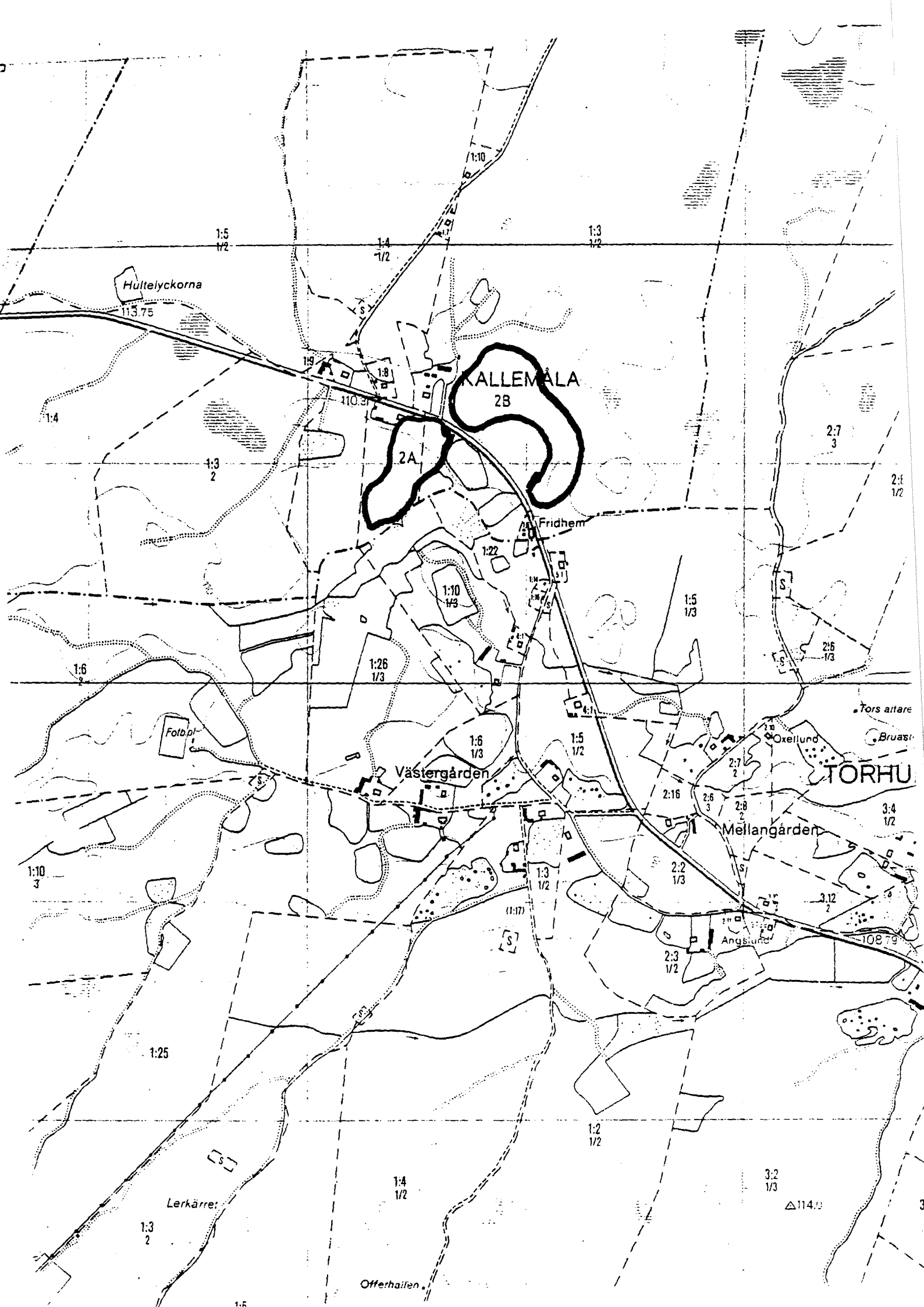
Flora: Björk är det dominerande trädslaget i markerna. Det finns flera värdefulla växter som är bundna till slätter och betesmarker: Blåsuga, kattfot, vårbrodd, slättergubbe, darrgräs, liten blåklocka, harstarr, Jungfru Marie nycklar, knägräs, backnejlika, gökärt, prästkrage, stagg, granspira, nattviol, jungfrulin, gullviva, rödklint, ögontröst, solvända, slätterfibbla, sommarfibbla, bockrot, ängsskallra och svinrot.

Kulturhistoria: Markerna ger ett ålderdomligt intryck där små före detta åkrar växlar med hagmarken. Vissa partier har troligen hävdats med slätter för några årtionden sedan.

Hävd: Markerna är hävdade genom bete. En igenväxning riskeras främst av björksly om inte området röjes.

Ingrepp och påverkan: Ett dike är grävt i delobjekt (2:B).

Sammanfattande värdetext: Björkhagen i Kallemåla är mycket variationsrik och oerhört artrik med slätter och betesmarksarter som kattfot, slättergubbe, Jungfru Marie nycklar, granspira, nattviol, slätterfibbla, svinrot och tvåblad bl a. Marken ger ett ålderdomligt intryck med små åkertegar insprängda i hagen. Tyvärr så håller området i viss mån på att växa igen med björksly vilket hindrar att det ska få högsta värdeklass.

Hultelyckorna
113.75

KALLEMÅLA
2B
2A

Fridhem

Folbopl

Västergården

TORHU

Mellängården

Angslund

Lerkärren

Offerhallen

Tors ättare

Bruas

Oxellund

3:4
1/2

3:12
2

108.79

3:2
1/3
△114.0

1:5

3

Typ av fodermark: Annan träd och buskbärande hagmark.

Vegetationstyp: Rödvenängen är den dominerande vegetationstypen i hagen, fårsvingeltorrängen kommer framför allt in i objektets sydöstra del.

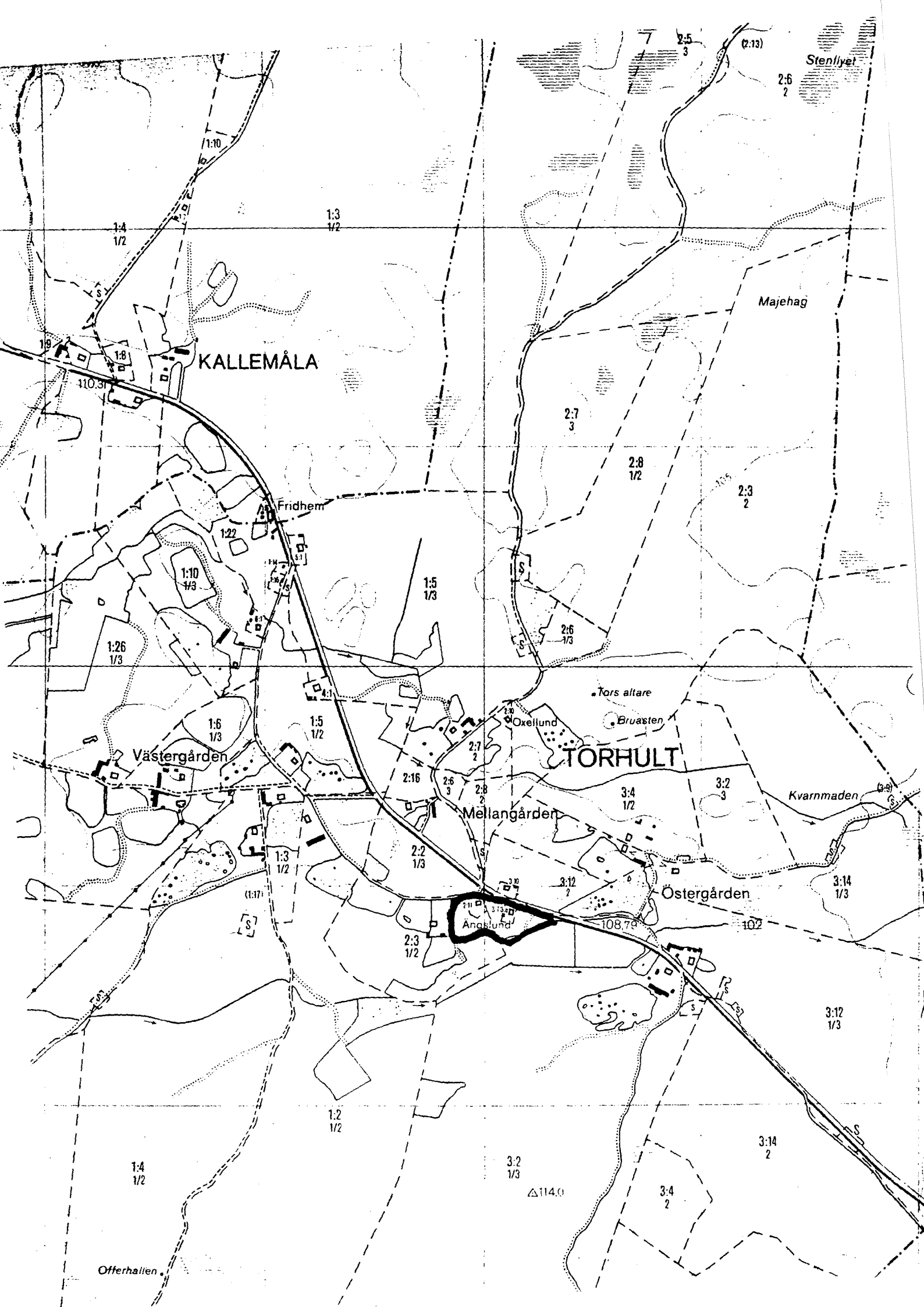
Flora: Trädskiktet består av björk, lönn, ek, bok och gran med en dominans av björk. I buskskiktet som ställvis är rikt utvecklat växer hassel, rönn, en och asp. De slätter och betesindikatorer som finns är slättergubbe, darrgräs, brudbröd och gökärt.

Kulturhistoria: En stengärdesgård omgärdar objektet.

Hävd: Nötkreatur hävdar området måttligt.

Ingrepp och påverkan: En viss påverkan från gödselstacken.

Sammanfattande värdetext: En hage som har rester av ogödslad betesmark trots att den har vuxit igen och fått en lundkaraktär. Det är framför allt björk som förmörkar hagen. Røjde man upp och gallrade samt ökade betesintensiteten får man bättre grässvål samt en öppnare och vackrare hage.

KALLEMÅLA

TORHULT

Fridhem

Västergården

Mellangården

Östergården

Majehag

Stenlyet

Tors altare

Bruasten

Oxellund

Kvarnmeden

Offerhallen

Ångslund

108.79

△114.0

1:4
1/2

1:3
1/2

2:6
2

(2:13)

2:5
3

1:10

1:9

1:8

110.31

2:7
3

2:8
1/2

2:3
2

1:22

1:10
1/3

1:5
1/3

1:26
1/3

1:6
1/3

1:5
1/2

2:7
2

2:6
3

2:16

2:8
2

3:4
1/2

3:2
3

1:3
1/2

(1:17)

2:2
1/3

3:2

3:12
2

3:14
1/3

2:3
1/2

102

3:12
1/3

1:2
1/2

1:4
1/2

3:2
1/3

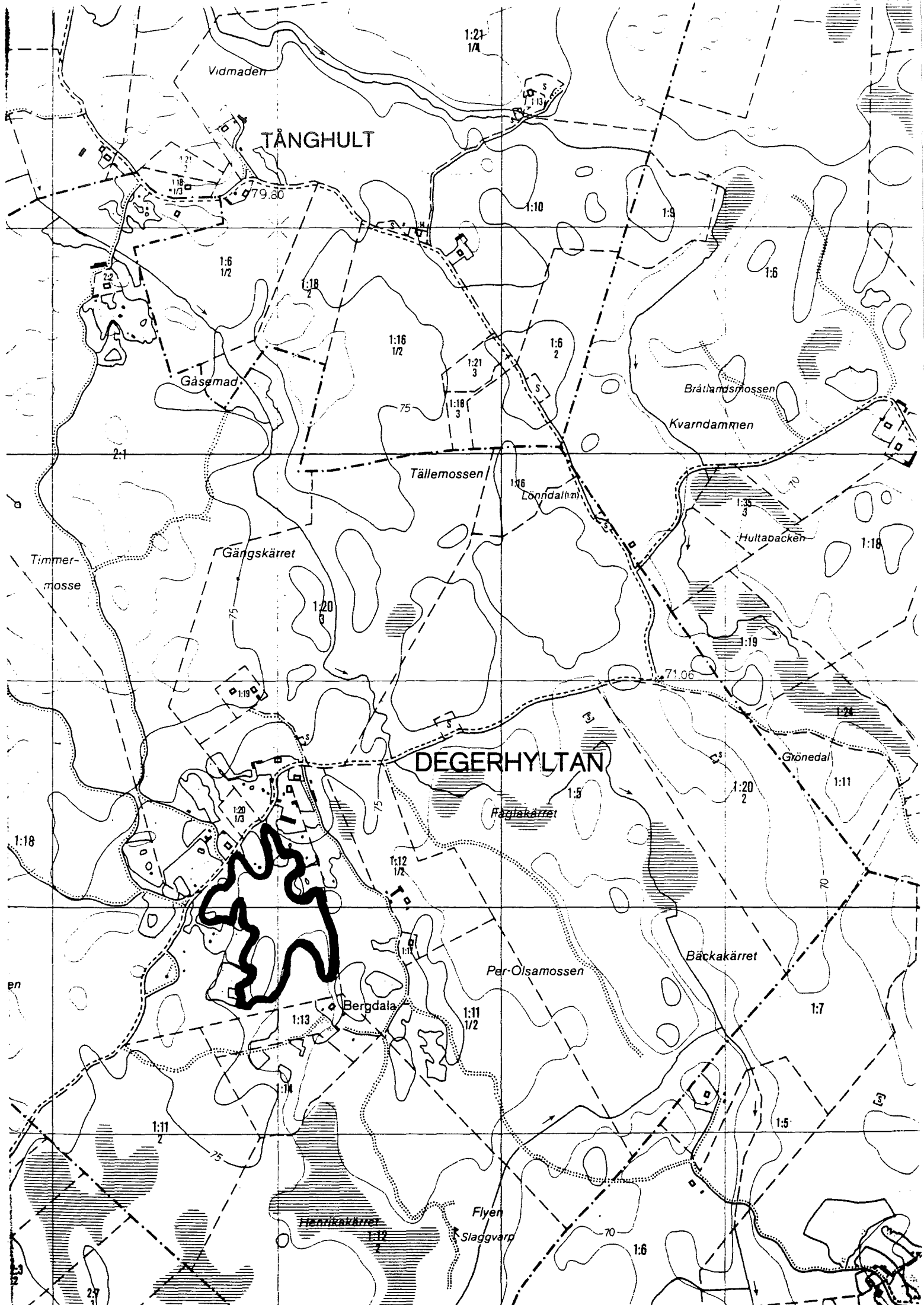
3:14
2

3:4
2

✓ **4 Degerhylltan**

Klass II

- ✓ **Typ av fodermark:** Objektet består av två delobjekt dels en slåtteräng av typen annan öppen äng och dels en betesmark av typen blandlövhage.
- ✓ **Vegetationstyp:** Slåtterängen består trots sin storlek av flera vegetationstyper beroende på fuktigheten. Högörtängen dominerar större delen av ängen medans tuvtätelängen är vanligt mot de fuktigare partierna. Betesmarkens vegetationstyper domineras av rödvenäng och lågstarräng men även en fuktäng av högstarrtyp finns representerad.
- ✓ **Flora:** Slåtterängens trädskikt finns i kanterna av objektet och består av ek, lind, alm och hamlade askar. I buskskiktet finns hassel, ask, nypon, lind och vildapel. Av de slåtter och betesindikatorer som är av speciellt intresse kan nämnas den tämligen rika förekomsten av sommarfibbla och Jungfru Marie nycklar. Betesmarkens täta trädskikt domineras av björk, gran och ek men även bok och asp finns representerade. Buskskiktet består mest av en och hassel. Av slåtter och betesindikatorer kan nattviol, Jungfru Marie nycklar, jungfrulin, slåttergubbe, stagg, knägräs och darrgräs särskilt nämnas.
- Kulturhistoria:** Slåtterängen har träd som har hamlats för ca 4 år sedan. I betesmarken finns det många gamla smååkrar och odlingsrösen.
- Hävd:** Betesmarken skulle behöva ett intensivare bete för att hållas öppen.
- ✓ **Ingrepp och påverkan:** En stor del av betesmarken (ca 50 %) består av gammal åker.
- Sammanfattande värde-text:** Degerhylltan hyser dels en slåtteräng och dels en beteshage som är väldigt tät. Intill slåtterängen växer några relativt nyhamlade askar. Slåtterängen är trots sin ringa storlek växtplats för en mängd olika arter med slåtterväxter som slåttergubbe, darrgräs, gullviva, ängsskallra och Jungfru Marie nycklar. Blandlövhagen hyser en mängd hävdindikatorer men även påverkade partier finns då ungefär halva området består av gammal åkermark.

Vidmaden

TANGHULT

1:6
1/2

Gåsmad

1:16
1/2

Tällemossen

Brättnadsmossen

Kvarndammen

Timmer-
mosse

Gångskärret

Hultabacken

DEGERHYLTAN

Råglakärret

Grönedal

Per-Olsamossen

Bäckakärret

Bergdala

Flyen

Slaggvarp

Henrikakärret

1:21
1/4

1:10

1:9

1:6

1:6
2

1:21
3

1:18
3

Lönndalån

1:35
3

1:20
9

1:19

1:18

1:19
0

71.06

1:24

1:18

1:20
1/3

1:5

1:20
2

1:11

1:12
1/2

70

en

1:11
1/2

1:7

1:11
2

1:5

2:7
3

1:6

70

5 Törnemåla

Klass III

Typ av fodermark: Blandlövhage i den intressanta delen av objektet. Resten är en före detta åker.

Vegetationstyp: I objektets norra del är det en rödvenäng längs med vägen, i övergångszonen till fuktstråket är det en stagghed och i det fuktigare partierna är det en fuktäng av högörstyp.

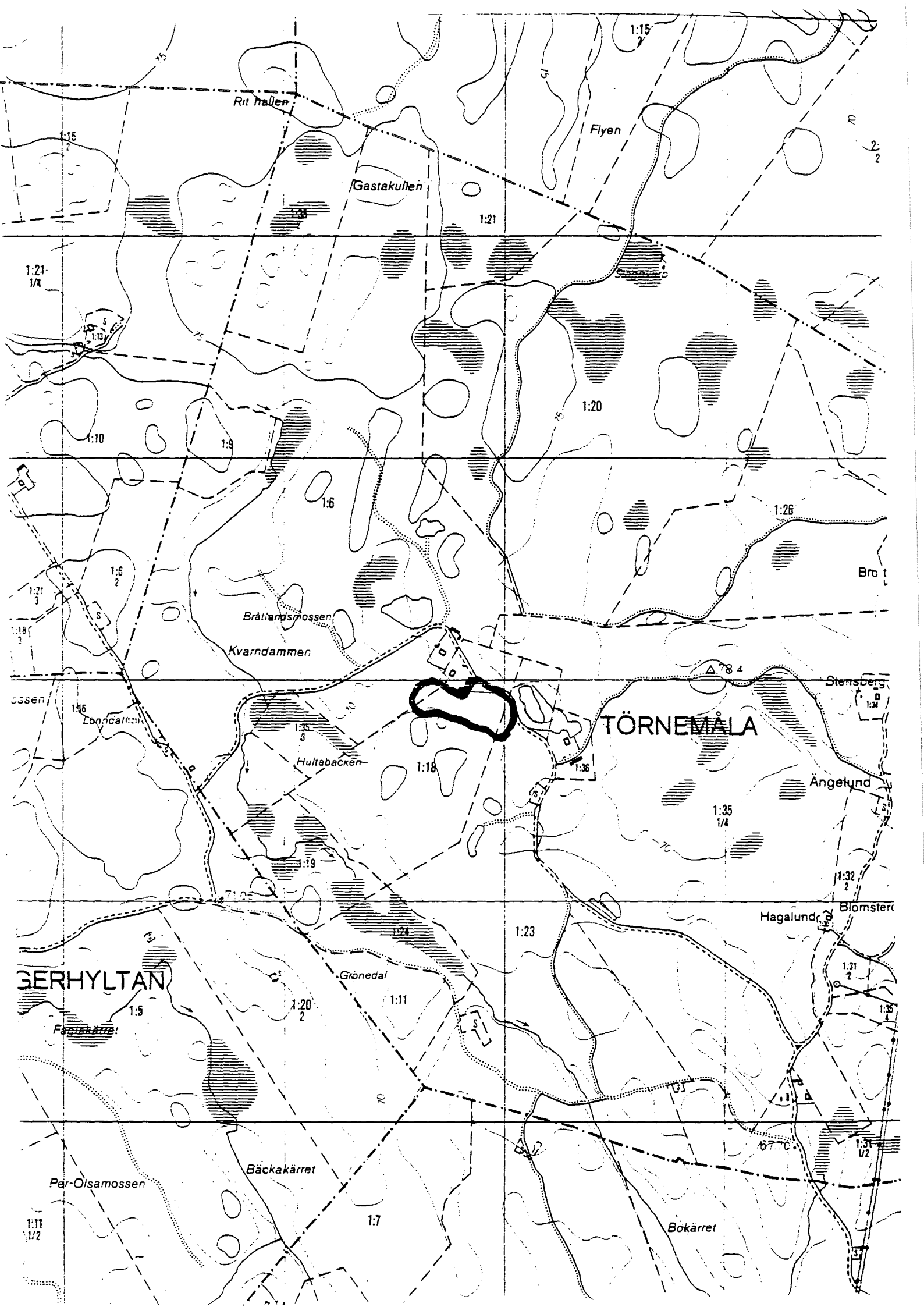
Flora: Träskiktet består av björk, ask och asp. Rödvenängen som ligger på en liten höjdrygg hyser växter såsom gullviva, jungfrulin, solvända och prästkrage bl a. Staggheden hyser också en del indikatorarter; stagg, knägräs och darrgräs I gränsen mellan dessa vegetationstyper växer även några exemplar av Jungfru Marie nycklar.

Kulturhistoria: En del odlingsrösen finns spridda i objektet samt en sär-egen lada i det nordvästra hörnet av området.

Hävd: Betesmarken är välhävdad av nötkreatur.

Ingrepp och påverkan: Ett dike delar objektet i två delar, dels söder om fuktstråket som består av en gammal åker med dominans av smörblomma och dels norr om diket i den opåverkade delen.

Sammanfattande värdetext: Den inventerade betesmarken vid Törnemåla består av en påverkad och en opåverkad del. Inom det opåverkade området finns en vacker höjdrygg med en hel del indikatorarter som påvisar att objektet hävdats under lång tid. Den ringa storleken på området samt diket är faktorer som tar ner värdet.

Rit hallen

Gastakullen

Flyen

1:21
1/4

1:21

1:20

1:10

1:9

1:6

1:26

Bro t

Bråttansmossen

Kvarndammen

78.4

Stensberg

TÖRNEMÅLA

Hultabacken

1:16

1:36

Angetund

1:35
1/4

ossen

1:16
Londal

1:19

1:32
2

Hagalund

Blomster

GERHYLTAN

Gronedal

1:23

1:5

1:20
2

1:11

1:31
2

Fästskytte

Bäckakärret

1:7

Bokärret

67.70

1:31
1/2

1:11
1/2

Par-Olsamossen

6 Strömby

Klass II

Typ av fodermark: En vacker björkhage med något för stor krontäckning.

Vegetationstyp: I de opåverkade partierna är det en mosaik av fårsvingel-torräng och rödvenhed. I de påverkade delarna blir florán mer trivial; en friskäng av rödventyp.

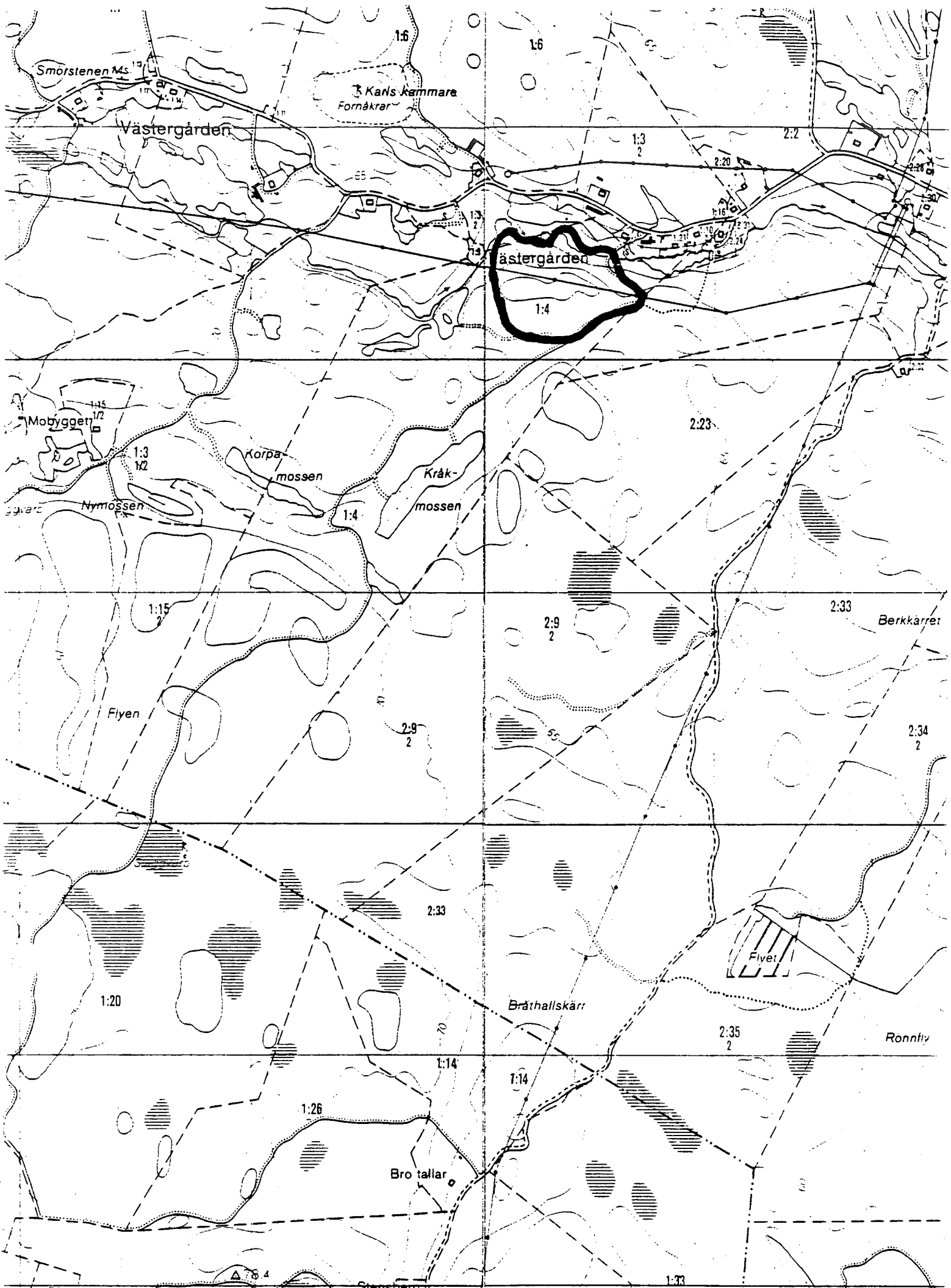
Flora: I trädskiktet dominerar björk, enstaka inslag av ek finns insprängda i framför allt de torraste partierna. Buskskiktet består främst av en med inslag av björnbär. Torrängsfloran innehåller flera slätter och betesindikatorer som t ex kattfot, jungfrulin, solvända, bockrot och ögontröst.

Kulturhistoria: Åtskilliga spår av sågverksepoken finns i närheten.

Ingrepp och påverkan: 50 % av hagen består av gammal åkermark. Mosaiken av åkermark och betesmark visar på ett bra sätt de hårda livsbetingelserna för bonden förr i tiden. Åkermarken utgörs av små terrasserade åkerlappar i den mycket kuperade björkhagen.

Hävd: Såväl hagmarken som den gamla åkermarken hålls under god hävd av nötkreatur.

Sammanfattande värdetext: Björkhagen i Strömby ligger i ett mycket kuperat landskap och består av en mosaik av gammal åkermark och naturlig betesmark. Hagen har ett stort skönhetsvärde och används förutom som betesmark för djuren även för utomhusgudstjänster sommartid. Torrängsfloran hyser en del hävdindikatorer såsom kattfot, solvända, jungfrulin, ögontröst och bockrot. Kulturhistoriskt intressant är den gamla sågen.

Smörstenen Ms.

Västergården

Karl's kammare
Fornäkrar

Västergården

Mobygget

Korpmossen

Kråkmossen

Flyen

Flyet

Bråthallskärr

Bro tallar

Berkkärrer

Ronntly

7 Bodhyltan

Klass III

Typ av fodermark: En blandlövhage med dominans av björk.

Vegetationstyp: Rödvenängen dominerar i hagen men enstaka inslag av fuktängsvarianter av högröttyp och högvuxen tät starr/gräsvegetation förekommer också.

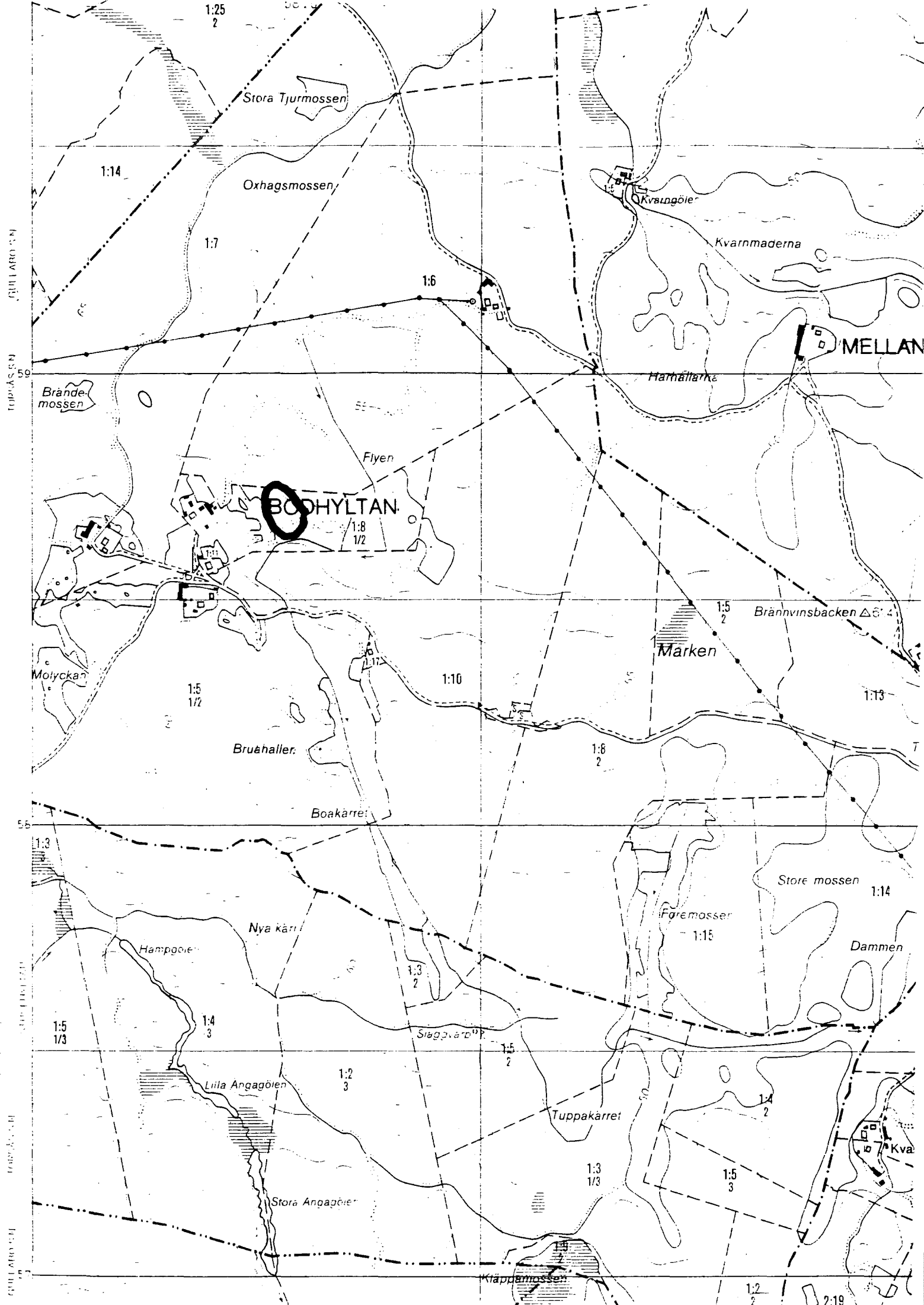
Flora: Områdets storlek till trots växer det en mängd slätter och betesindikatorer inom hagen. såsom Jungfru Marie nycklar, darrgräs, sommarfibbla, prästkrage, jungfrulin, gullviva m m.

Kulturhistoria: I närheten av objektet finns hamlade träd, odlingsrösen, en stengärdesgård, en gammal nu ej använd brunn samt gamla jordkulor.

Hävd: Området hävdas svagt av nötkreatur.

Ingrepp och påverkan: Det finns en utdikad mosse samt ett dike i närheten av hagen, dessa påverkar dock antagligen inte objektet på grund av avståndet till detsamma, däremot så påverkades vattenbalansen av brunnen mitt i hagen när den var i bruk.

Sammanfattande värdetext: Bodhyltan hyser ett litet men intressant objekt. Storleken till trots så återfinner man här en hel del indikatorarter för hävdad ogödslad mark t ex jungfru marie nycklar, jungfrulin, kattfot (i utkanten av objektet) darrgräs, sommarfibbla, gullviva m m. Utanför objektet finner man spår av fodertäkt i form av gamla hamlade askar. Av kulturhistoriskt intresse är också jordkulorna som man finner i ekskogen nära huset. Det som drar ner värdet något är hävdens tillstånd samt storleken.

BOOHYLTAN

MOLLAN

Kva

8 Skörebo

Klass III

Typ av fodermark: Annan träd och buskbärande hagmark.

Vegetationstyp: Domineras av en igenväxande torräng med hedinslag. Förekommande växtsamhällen fårsvingeltorräng, rished av blåbär/lingon typ.

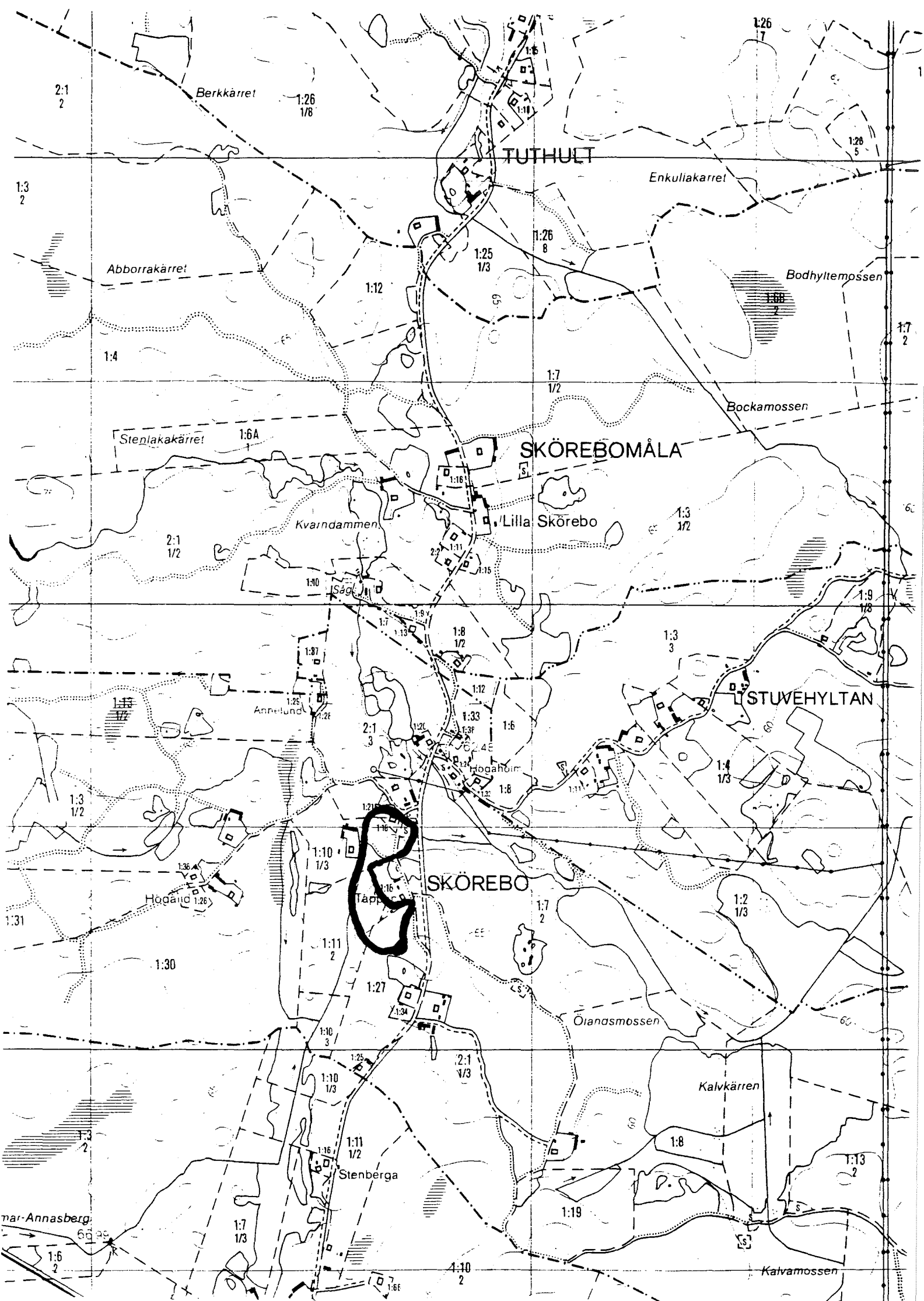
Flora: Trädskiktet varierar i sin sammansättning men domineras av björk och ek. Gran, lind, tall, lönn, ask och asp förekommer också. Buskskiktet består av en, hassel, rönn och sälg. Här finns sådana slätter och betesindikatorer som vårbrodd, liten blåklocka, stagg, knägräs, solvända, gökärt, jungfrulin och gullviva.

Kulturhistoria: Mot vägen kantas objektet av en trädgårdesgård av varierande kvalitet. På objektets motstående sida finns en stenmur Branten på västra sidan är respektingivande och naturskön.

Hävd: Området betas mycket extensivt och är stätt i igenväxning.

Ingrepp och påverkan: -

Sammanfattande värdetext: Skörebo är en hagmark stätt i igenväxning. Rester av odlingslandskapet finns dock ännu kvar med slätter och betesindikatorer som gullviva, jungfrulin, stagg, knägräs, solvända m m. Arter som tyder på att marken är ogödslad och fortfarande hävdad. Hagen ligger i en naturskön omgivning med en brant strax väster om området.

9 Bastubo

Klass III

Typ av fodermark: Träd och buskbärande äng.

Vegetationstyp: En rödvenäng dominerar objektet men det finns inslag av fårsvingeltorräng i de torrare partierna.

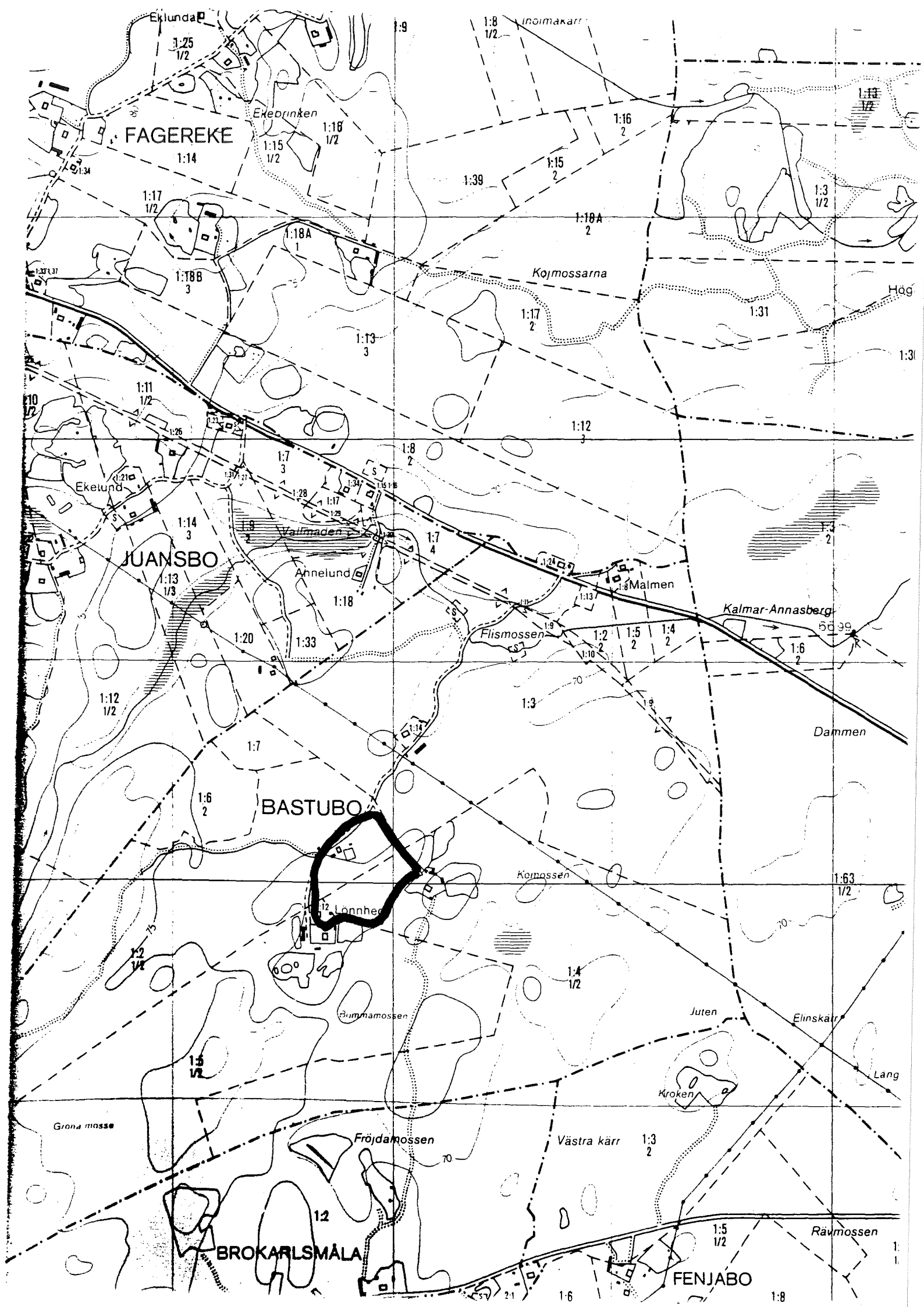
Flora: I trädsiktet som har en liten täckningsgrad växer apel, ek, lind samt några vackert hamlade askar. Markfloran är mestadels trivial med massförekomst av hundkäv, hundäxing, maskrosor och smörblommor på den tidigare åkerarealen. På den opåverkade delen växer några slätter och betesindikatorer som gökärt, jungfrulin, gullviva, höskallra och vårbrodd.

Kulturhistoria: Förutom de hamlade askarna finns det några odlingsrösen inom objektet.

Hävd: Vålhävdad inom hela området.

Ingrepp och påverkan: Ungefär åttio procent av området är före detta åkermark.

Sammanfattande värdetext: Objektet i Bastubo slås med lie varje år. Tyvärr är största delen av området gammal åkermark, vilket gör att ängsfloran saknas i stor utstäckning. Ur kulturhistorisk synvinkel måste objektet ändå anses vara värdefullt då markägaren håller marken öppen med lieslätter vilket är ovanligt, speciellt över sådan här stor areal. De nyhamlade askarna förhöjer värdet ytterligare och kompletterar bilden av en äng.

FAGEREKE

JUANSBO

BASTUBO

BROKARLSMÅLA

FENJABO

Eklunda

Ekebrinken

Inomakarr

Kojmossarna

Eketund

Walmaden

Annelund

Malmen

Kalmar-Annasberg

Flismossen

Dammen

Komossen

Bumamossen

Juten

Elmskär

Lång

Kroken

Grona mosse

Fröjdamosse

Västra kärr

Rävossen

10 Stora hyltan

Klass III

Typ av fodermark: Blandlövhage

Vegetationstyp: På de torraste partierna finns en fårsvingeltorräng utbildad. I de friskare lägre partierna utbreder sig en rödvenäng som via en stagghed övergår i de fuktigaste partierna till en sydlig variant av blå-tåtel-fuktäng.

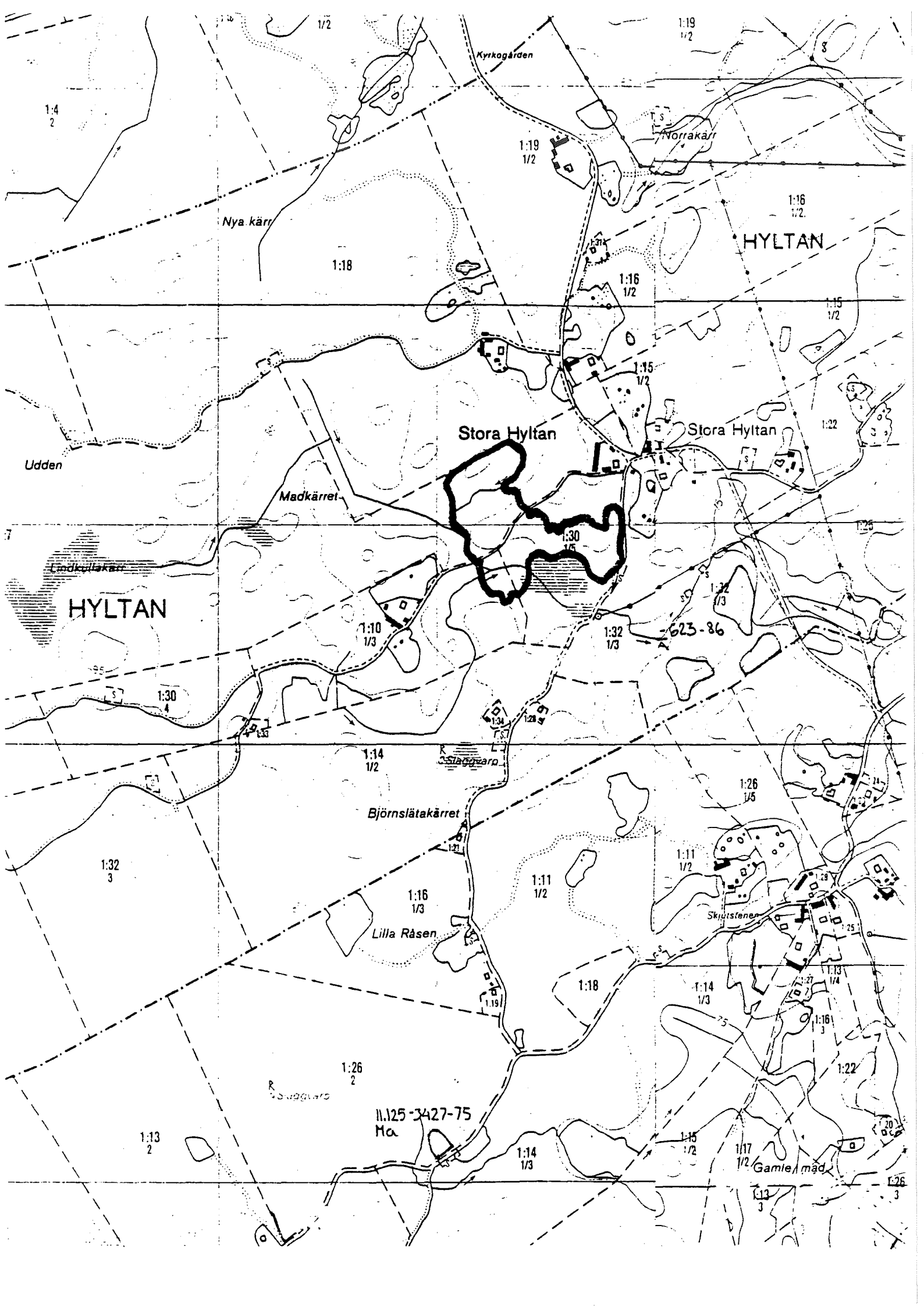
Flora: Trädskiktet som för att vara hagmark är mycket tätt består av ek, björk, ask och gran. Buskskiktet består av en, björk, hassel, nypon, hagtorn och ek. Området hyser trots sin stora krontäthet en mängd slätter och betesindikatorer: Blåsuga, vårbrodd, slättergubbe, darrgräs, liten blå-klocka, harstarr, Jungfru Marie nycklar, knägräs, solvända, sommarfibbla, prästkrage, vildlin, stagg, bockrot, nattviol, jungfrulin, gullviva, ögontröst, fältgentiana.

Kulturhistoria: Hamlade askar (4 stycken)
Stengärdesgård runt objektet som hyser ett antal odlingsrösen.

Hävd: Nötbete. Marken är måttligt hävdad och riskerar att växa igen framförallt i de södra delarna.

Ingrepp och påverkan: Ett dike är draget genom objektets norra del.

Sammanfattande värdetext: Beteshagen i Stora Hyltan har p g a den ringa mängden djur som betar vuxit igen. I gläntor och små öppningar i den lundartade vegetationen finner man trots allt rester av odlingslandskapet med växter som jungfru marie nycklar, nattviol, slättergubbe, kattfot, sommarfibbla och vildlin. Stora Hyltan ligger i en gammal genuin jordbruksbygd med små åkertegar och betesmarker i en mosaik.

HYLTAN

Stora Hyltan

HYLTAN

HYLTAN

Björnslätakärret

Skjutstena

Ma
11.125-3427-75

Gamle mäd

11 Stenbäck

Klass II

Typ av fodermark: En ekhage med inslag av björk och gran.

Vegetationstyp: I nordvästra delen av objektet finns en fuktäng av blå-tåteltyp. I objektets övriga lågområden dominerar staggheden med inslag av rödvenäng mellan tuvorna. I höjdpartierna övergår det successivt till en rödvenhed för att med minskande jorddjup övergå i en hällmarkstorräng.

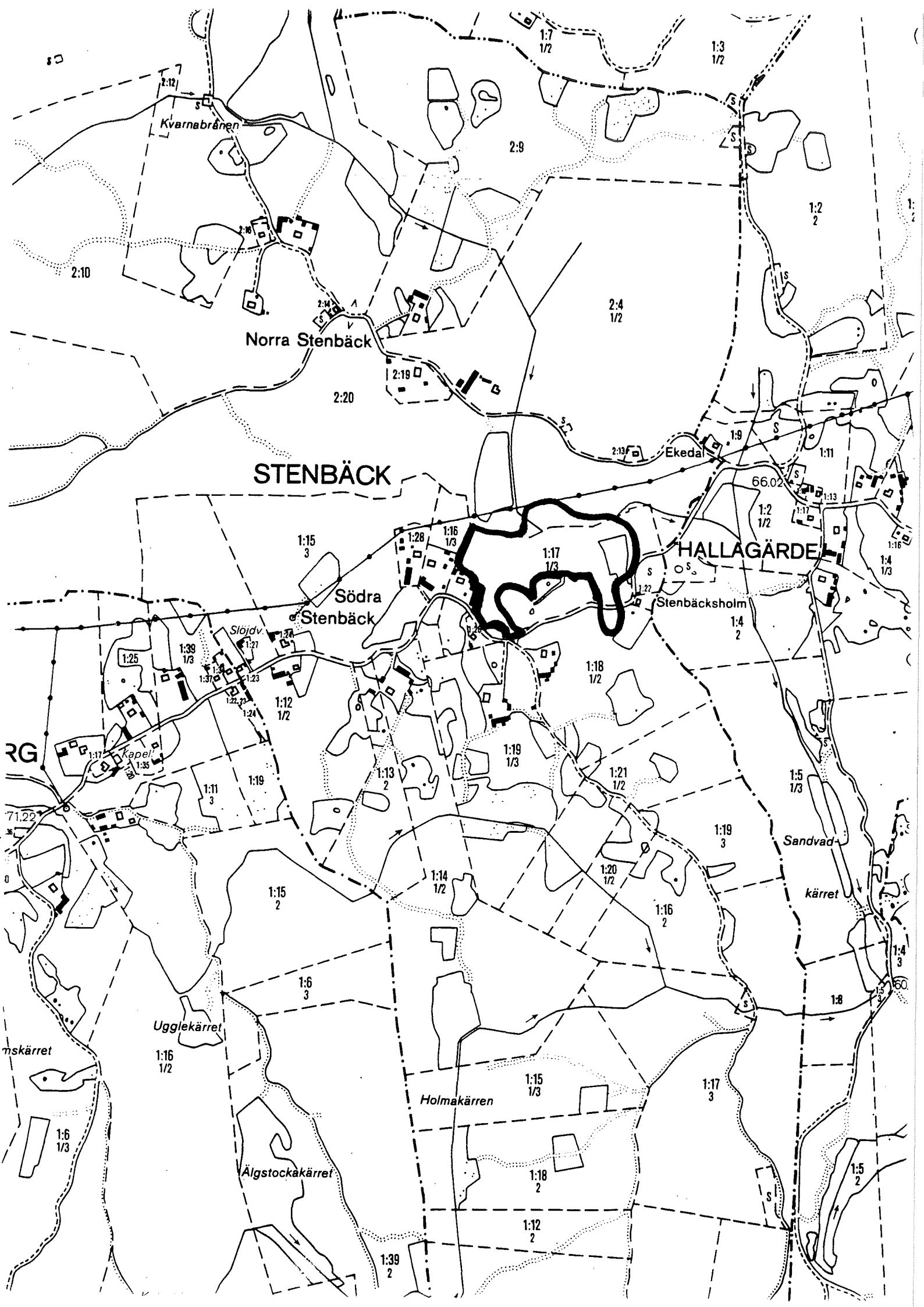
Flora: På höjddryggarna dominerar ek i trädskiktet. I de lägre partierna finns några enstaka björkar och granar. Förutom staggheden som är vanligt förekommande i området bör florans i sluttningarna omnämnas med arter som kattfot, solvända, jungfrulin och slåttergubbe.

Kulturhistoria: En stengärdesgård kantar objektet.

Ingrepp och påverkan: -

Hävd: Vålhävdad av nötkreatur.

Sammanfattande värdetext: Stenbäck hyser en mycket varierad betesmark med växtsamhällen ifrån en blå-tåtel-fuktäng till en hällmarkstorräng. Den vackra ekbacken som har en väst-östlig sträckning är växtplats för kattfot, jungfrulin, slåttergubbe och solvända bl a. På de fuktigare områdena utbreder sig en stagghed med hävdindikatorer såsom stagg, knägräs och darrgräs.

Kvarnabrännen

Norra Stenbäck

STENBÄCK

Södra Stenbäck

HALLAGÄRDE

Stenbäcksholm

Ugglekärr

Holmakärren

Älgstockakärren

Sandvad

kärren

RG

mskärr

2:12

1:7
1/2

1:3
1/2

2:9

1:2
2

2:10

2:18

2:14

2:19

2:20

2:4
1/2

2:13

1:9

1:11

66.02

1:2
1/2

1:13

1:4
1/3

1:15
3

1:28

1:16
1/3

1:17
1/3

1:27

1:25

1:39
1/3

1:21

1:37

1:23

1:12
1/2

1:15
2

1:13
2

1:19
1/3

1:18
1/2

1:21
1/2

1:5
1/3

71.22

1:11
3

1:19

1:19
3

1:14
1/2

1:20
1/2

1:16
2

1:8

1:16
1/2

1:6
1/3

1:15
1/3

1:17
3

1:4
3

60

1:5
2

1:39
2

1:18
2

1:12
2

12 Oxlehall

Klass III

Typ av fodermark: Blandlövhage.

Vegetationstyp: Objektet som enligt markägarens utsago har varit en slåtteräng slogs för sista gången i mitten av 30-talet. Halva området har vuxit igen medan staggheden och fuktängen fortfarande hålls öppna av bete.

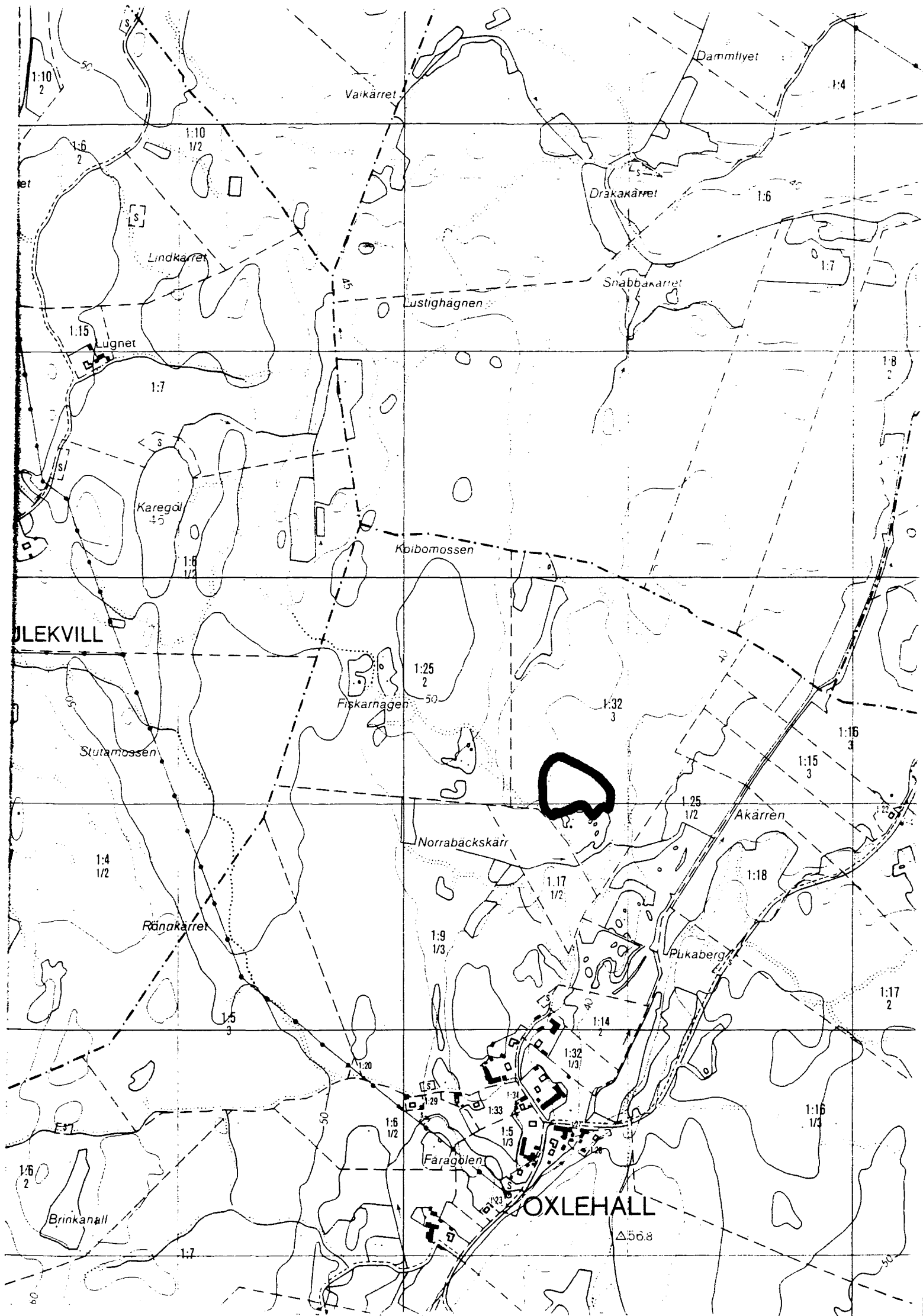
Flora: Träskiktet domineras av björk men även ek finns välrepresenterad. Buskskiktet består av slån, nypon och hassel. Mellan staggheden och den f d slåtterängen ligger en moränkulle med en hel del indikatorarter bl a prästkrage, jungfrulin, bockrot och gullviva.

Kulturhistoria: Det finns både en gammal trädgårdsgård samt en hel del stengårdsgårdar inom objektet.

Hävd: Området betas av nötkreatur. Tyvärr har den f d slåtterängen tillåtits växa igen.

Ingrepp och påverkan: Inga tydliga spår på ingrepp, objektet angränsar dock till gammal åkermark så en viss påverkan kan inte uteslutas.

Sammanfattande värdetext: Oxlehall ligger i ett vackert kuperat landskap. Den gamla slåtterängen är i behov av en omfattande uppröjning och är i nuläget utan större värde. Den intilliggande staggheden däremot är bättre hävdad och breder ut sig under ett luckert björkbestånd. Den betade arealen innefattar också en del gammal åkermark men den övervägande delen är hållmarkstallskog som betas mycket extensivt.

Dammlivet

Vaikärret

Drakakärret

Lindkärret

Lustighägnen

Snabbakärret

Lugnet

Kribomossen

JULEKVILL

Fiskarnagen

Stutamossen

Norrabäckskärr

Akären

Rönakärret

Pukaberg

Brinkanäll

OXLEHALL

△56.8

13 Illingetorp

Klass III

Typ av fodermark: En blandlövhage med dominans av björk.

Vegetationstyp: Ett omväxlande landskap, där en välutvecklad torrängsflora växer på hållmarken längs objektets södra del. Då jorddjupet ökar något övergår samhället till en fårsvingeltorräng, vilket är mycket vanligt i hagen. Rödvenängen finns på friskare mark men även i den påverkade delen av objektet. Fuktängen av blååteltyp uppträder företrädesvis i sprickor och sänkor i berget där vattnet blivit stagnant.

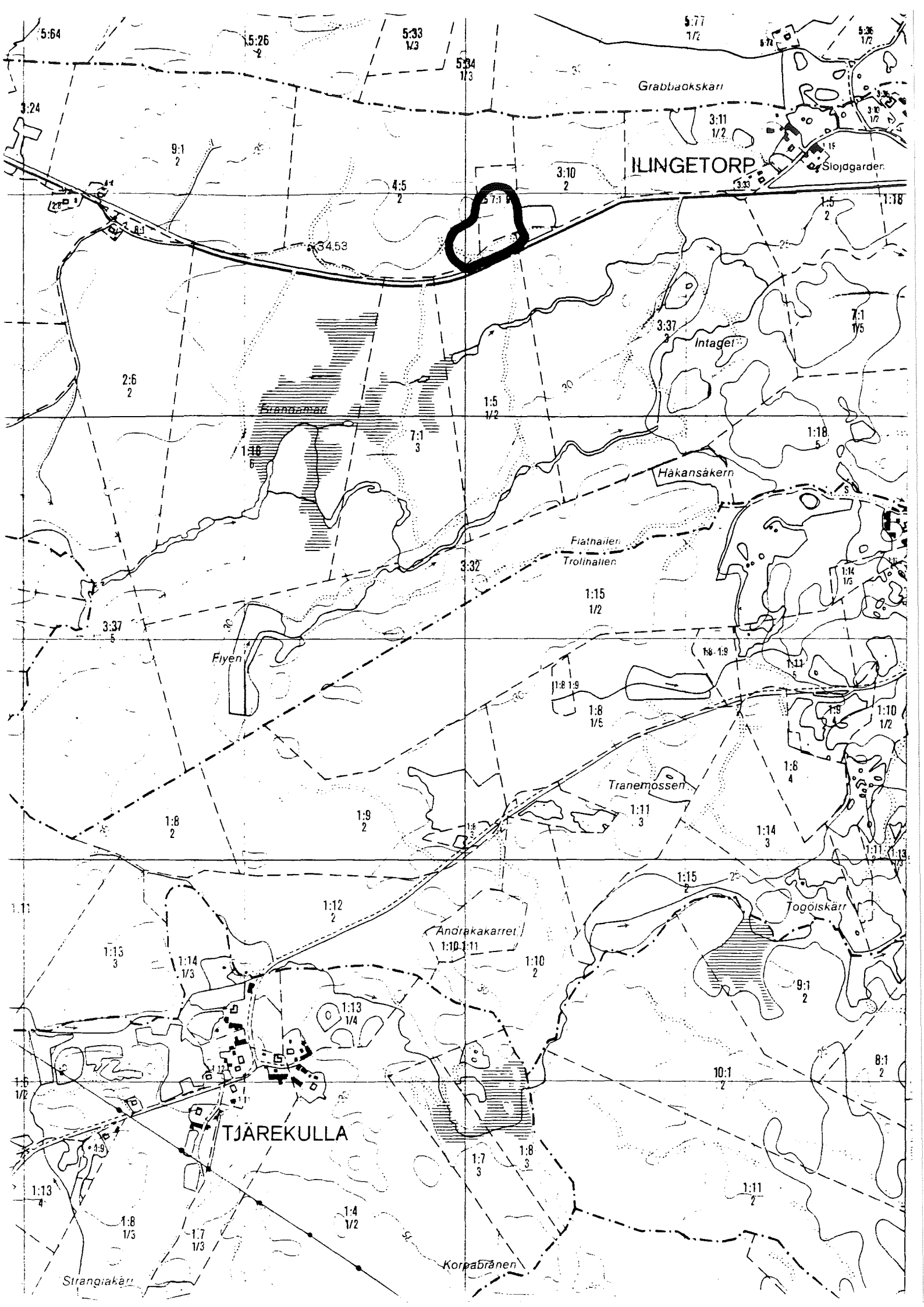
Flora: Det som är mest anmärkningsvärt är den rika förekomsten av nattviol. Anledningen därtill är antagligen att betet upphört och växten expanderat i en igenväxningsfas. Andra hävdindikatorer inom objektet är Jungfru Marie nycklar, blåsuga, vårbrodd, harstarr, jungfrulin och ögontröst.

Kulturhistoria: En gammal trasig trögärdesgård kantar på vissa ställen objektets södra kant.

Ingrepp och påverkan: Enligt markägaren odlade lantmäteriet en provyta på 1 ha under 50-talet, de stenrösen som finns inom objektet härrör från den åkerlappen. En kraftledning är dragen genom området varvid stenar har slängts på hållarna och förstört mycket av den vackra torrängsfloran.

Hävd: Då ett ägarskifte ägt rum så har området upphört att betas.

Sammanfattande värdetext: Illingetorp är ett vackert objekt med omväxlande karaktär. En hage med rätt stor täckningsgrad växlar med stora områden av hållmark. Den stora förekomsten av nattviol samt de andra slätter- och betesindikatorerna tyder på att marken ej blivit gödselpåverkad. En mindre yta har dock varit odlad under ett fåtal år. Där saknas hävdindikatorerna. En stor del av torrängsfloran har förstörts då man drog en kraftledning rakt igenom hagen. Spår av den ovarsamma framfarten syns ännu med stora sten och jordhögar. Den övriga hagmarksfloran lär också försvinna inom kort då objektet inte längre betas efter ett ägarskifte.

Typ av fodermark: Annan träd och buskbärande hagmark.

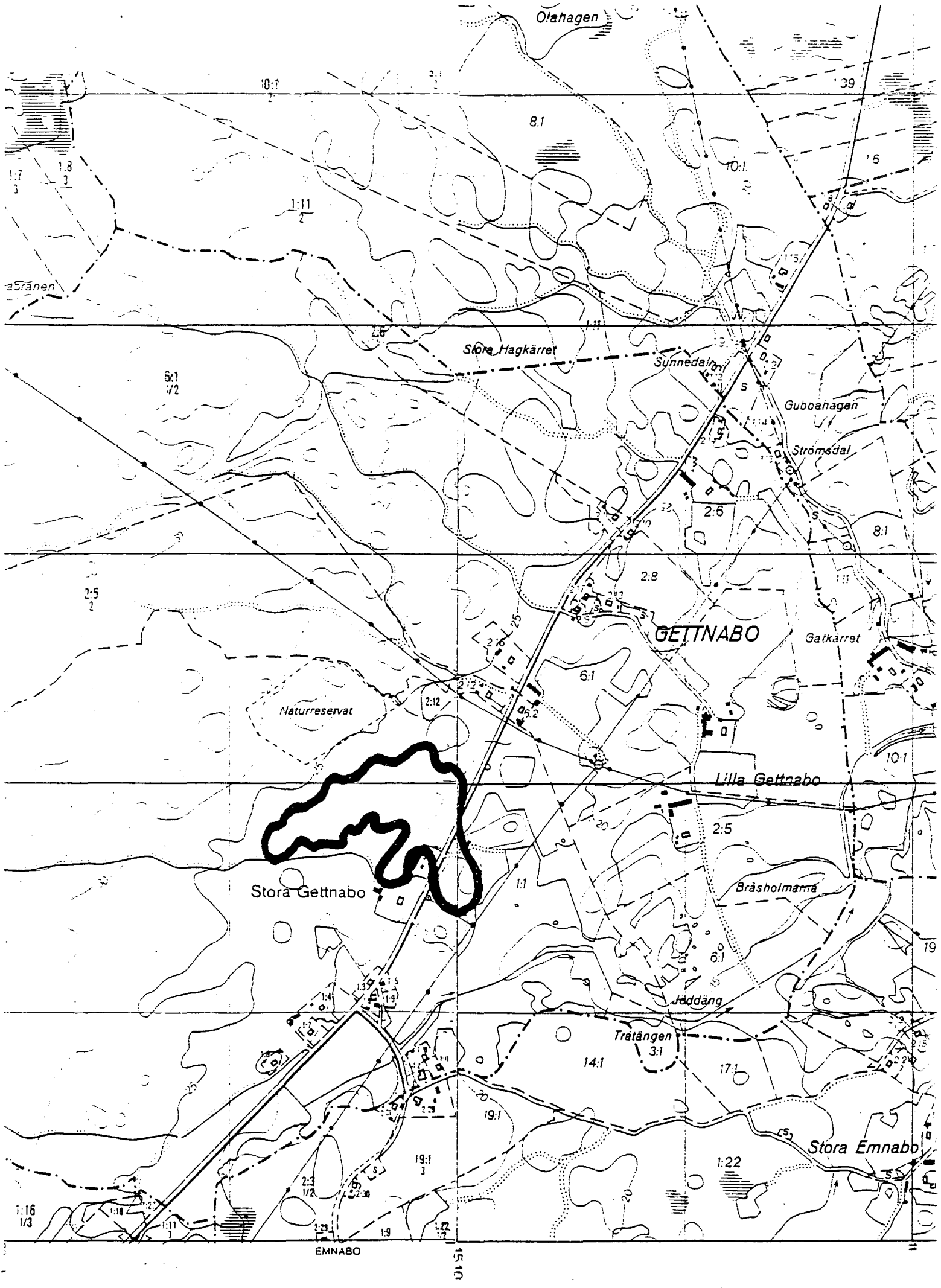
Vegetationstyp: Hagen är en mosaik av olika vegetationstyper beroende på jorddjup och höjdförhållande. På de sankaste områdena finns en sydlig variant av blåttåtel-fuktäng som successivt övergår i en fuktäng av tuv-tåteltyp. I gränzonerna mot torrare mark och på tuvorna i fuktängen finns staggheden. På något friskare mark breder sedan rövdenängen ut sig för att med minskande jorddjup övergå i en fårsvingeltorräng.

Flora: I trädskiktet dominerar ek med inslag av ask, asp och tall. I buskskiktet växer hassel, hagtorn, nypon, slån, björnbär och björk. Det växer en mängd indikatorarter för hävdad mark bl a en hel del orkidéer såsom Jungfru Marie nycklar, St pers nycklar, tvåblad och nattviol. Men det växer också kattfot, nässelklocka, prästkrage, jungfrulin, backnejlika och gullviva bl a.

Ingrepp och påverkan: Inom objektet finns det ca 50 % gammal åkermark som också betas.

Hävd: Nötkreatur håller marken under måttlig hävd. Det är risk att marken buskar igen om man inte röjer bland mängden av snåriga buskar.

Sammanfattande värdetext: Stora Gettnabo är ett mångformigt objekt med stora variationer i jorddjup och höjd. Detta gör att många olika vegetationstyper återfinns här samt en mängd indikatorarter för hävdad mark, framför allt en mängd orkidéer. Det som hindrar att objektet ska få högsta värde är att det håller på att buska igen i de intressantaste partierna.

Typ av fodermark: Blandlövhage

Vegetationstyp: Området domineras av en gräshed på mycket tunt jordlager, varvid hällen lyser igenom på sina ställen. Följande vegetationstyper finns: gräshed av rödventyp, gräshed av staggtyp och torräng av hållmarks-typ.

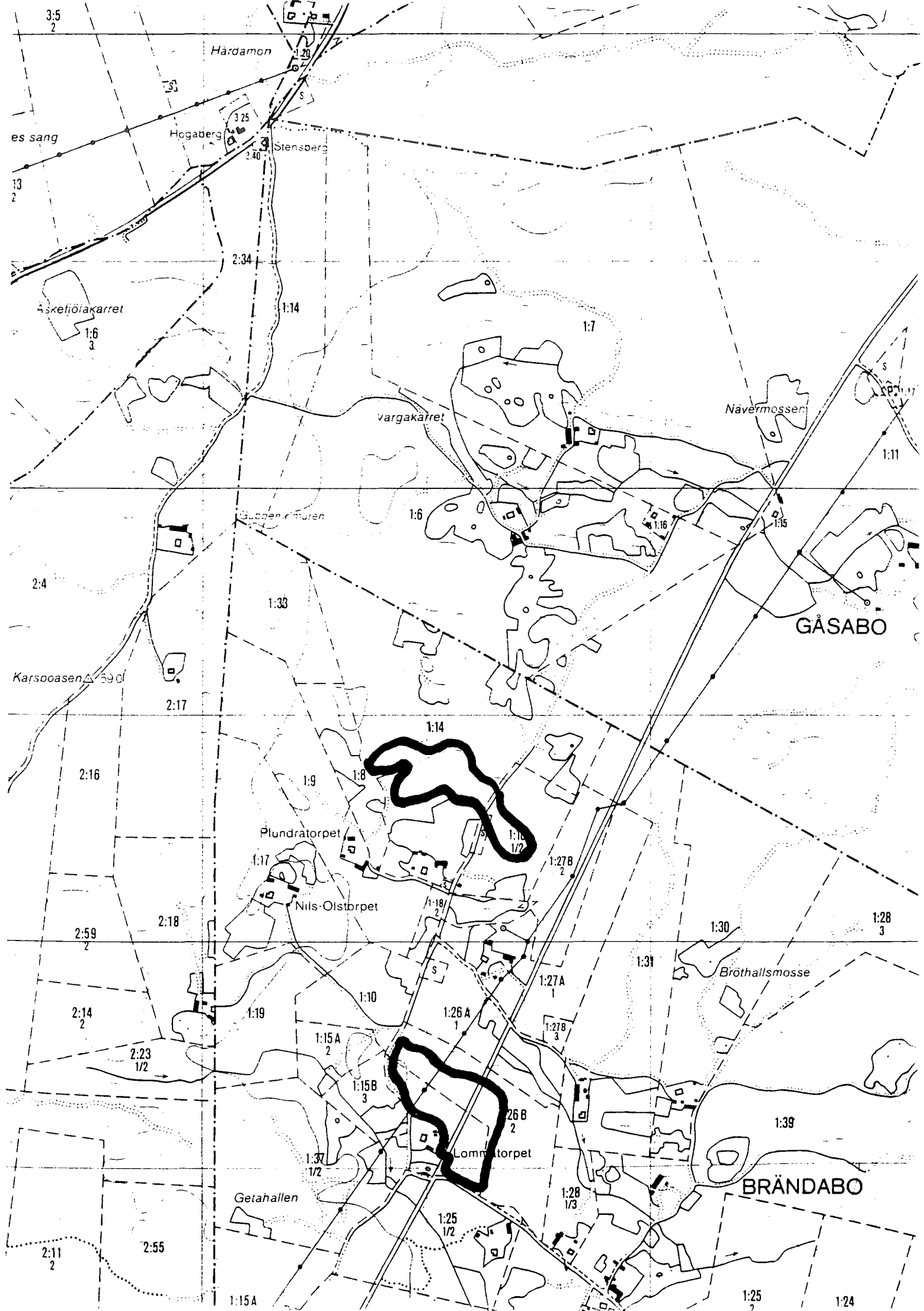
Flora: Trädskiktet består främst av tall och björk men även asp och gran förekommer. I buskskiktet är det en riklig förekomst av enbuskar. Hagen hyser inte så många hävdindikatorer. Stagg och knägräs är frekventa medan liten blåklocka växer ställvis.

Kulturhistoria: En trädgårdsgård kantar objektet.

Hävd: Fårbete.

Ingrepp och påverkan: -

Sammanfattande värdetext: Lommatorpet är en fårbetad hage med ett tunt jordlager. Området har inte så många hävdindikatorer men stagg och knägräs är tämligen allmän över hela området. Hagen är så intensivt betad att det är svårt att urskilja arter, det är troligt att flera hävdindikatorer skulle tillkomma om betetrycket ej var så hårt.

16 Örarevet

Klass II

Typ av fodermark: Havsstrandäng.

Vegetationstyp: På fastmarkens vegetation är en fårsvingeltorräng utbildad. På landstranden är det överst en salt-tåg-rödsvingel vegetation och på nedre landstranden en agnsäv-krypven vegetation. På vattenstranden i den skyddade västra viken finns en havshelofytvegetation av bladvass-sävtyp. Medans det på den exponerade östra sidan är en klapperstensstrand.

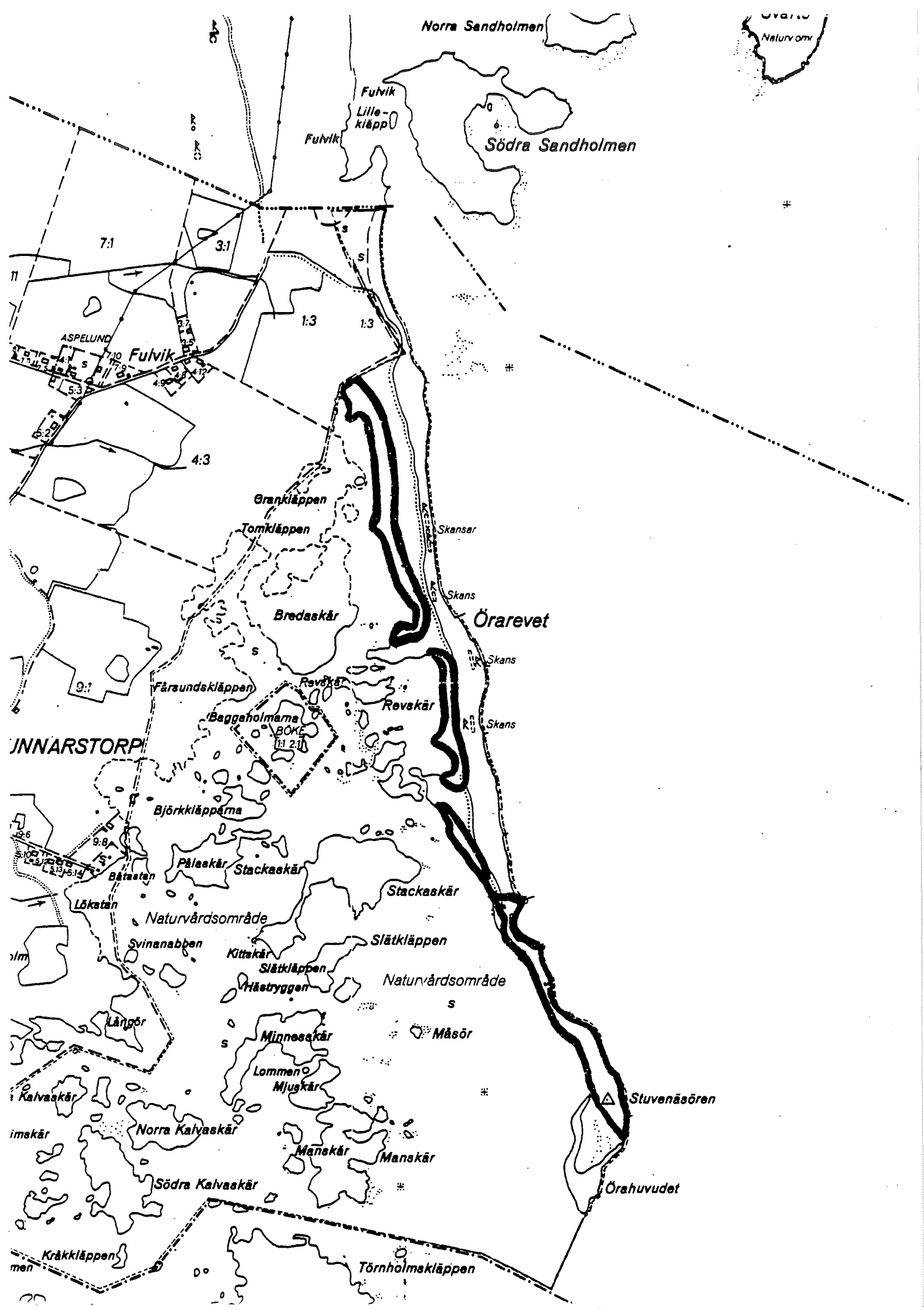
Flora: Örarevet är bevuxet med tallskog. I buskskiktet dominerar enbuskar ställvis i täta bestånd. Björnbär, slån och nypon förekommer också. På havsstrandängen och på den angränsande fastmarken förekommer en del slåtter och betsindikatorer: vårbrodd, darrgräs, liten blåklocka, rödklint, knägräs, ögontröst, vildlin, stagg, bockrot och höskallra.

Hävd: Nötkreatur betar på Örarevet. Hävden är god men något för mycket enbuskar.

Ingrepp och påverkan: -

Kulturhistoria: En stengärdesgård kantar området norra kant. På Örarevet finns vidare ett antal fasta fornlämningar i form av långsträckta, skyddsvärnsliknande stenvallar.

Sammanfattande värdetext: Örarevet är en rullstensås vars sydligaste del försvinner ner under vattnet i Kalmarsund. I viken väster om Örarevet finns en grund moränskärgård med ett stort antal öar och skär. Örarevet, moränskärgården och sandstranden i norr är avsatta som naturreservat. Strandängarna finns på västra sidan av Örarevet och längs västra sidan av viken, sammanlagt ca 9 ha hävdad strandäng.

Typ av fodermark:: I anslutning till de välhävdade strandängarna breder en hagmark ut sig med dominans av björk men även gamla ekar växer i stort antal.

Vegetationstyp: Nederst på strandängen växer en havshelofytvegetation av bladvass-säv-typ. Därövan finns den nedre landstrandvegetationen av angsäv krypven typ. Ett samhälle med dominans av salttåg-rödsvingel återfinns på den övre landstranden för att via en fuktäng av gräslågstartyp övergå i fastmark. På den blockrika hagmarken dominerar fårsvingeltorrängen men andytan till rödvenäng finns i de friskare partierna.

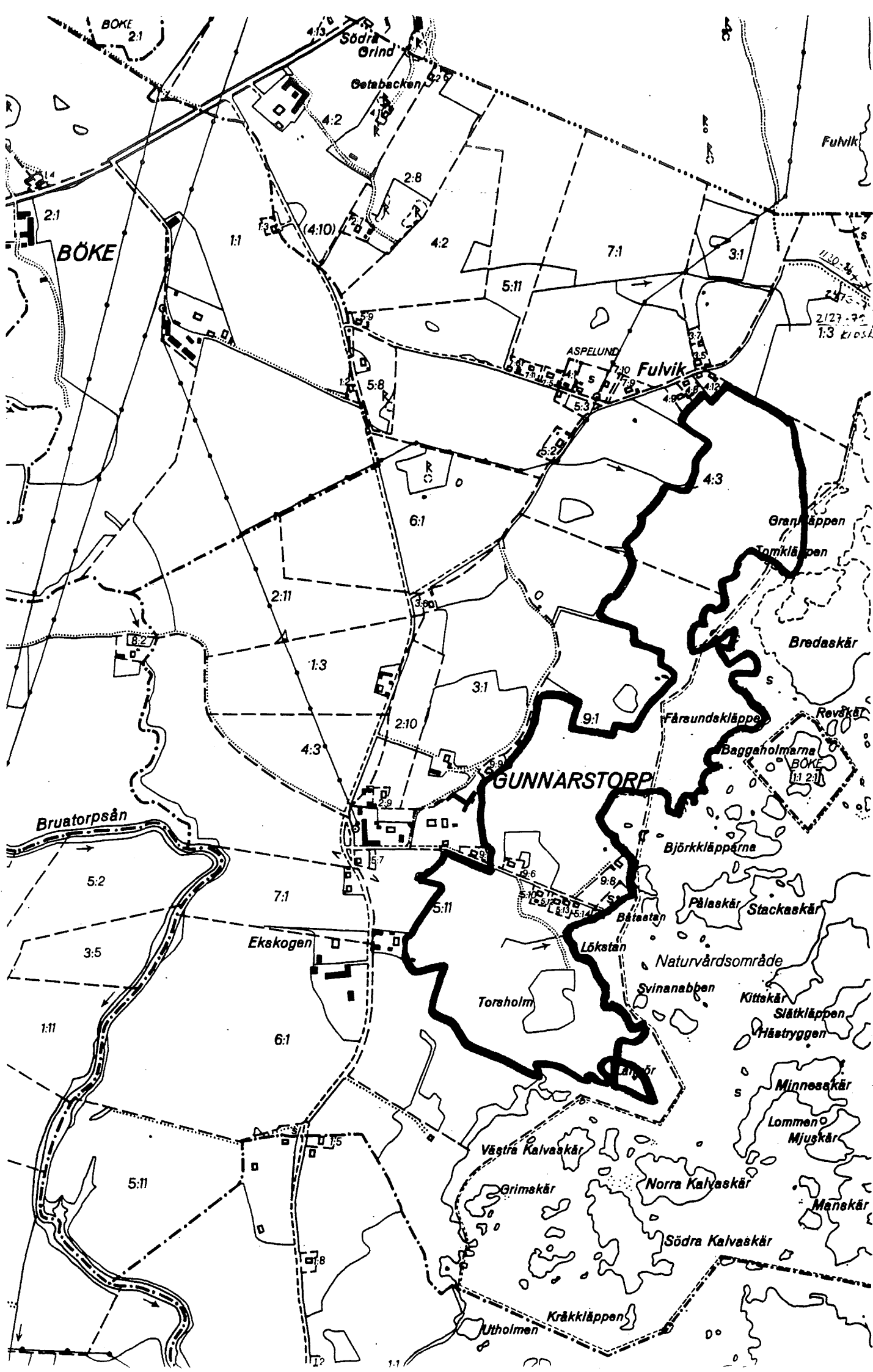
Flora: Inom det beteshävdade området har strandängen sin typiska flora med arter såsom gulkämpe, höstfibbla, kustarun och krypven. De slåtter och betesindikatorer som växer här är ögontröst, stagg, knägräs, darrgräs och rödklint.

Kulturhistoria: En hel del stenrösen på hagmarken.

Hävd: Strandängarna hålls välhävdade av nötkreatur.

Ingrepp och påverkan: -

Sammanfattande värdetext: En öppen välhävdad strandäng. Vikar med strandängar växlar med enbevuxna fastmarksuddar. Havshelofytvegetationen hålls nere av det starka betestrycket varvid vassbälten saknas. Enstaka vassruggar förekommer dock. Hagmarken betas förutom av nötkreatur även av häst och får i hägnade småområden.

HALLTORPS S/N
 KALMAR K/N
 KALMAR D/A
 SÖDERÅKRA S/N
 TORSÅS K/N
 MÖRE o. ÖLANDS D/A

Typ av fodermark: Havsstrandäng, Björkhage.

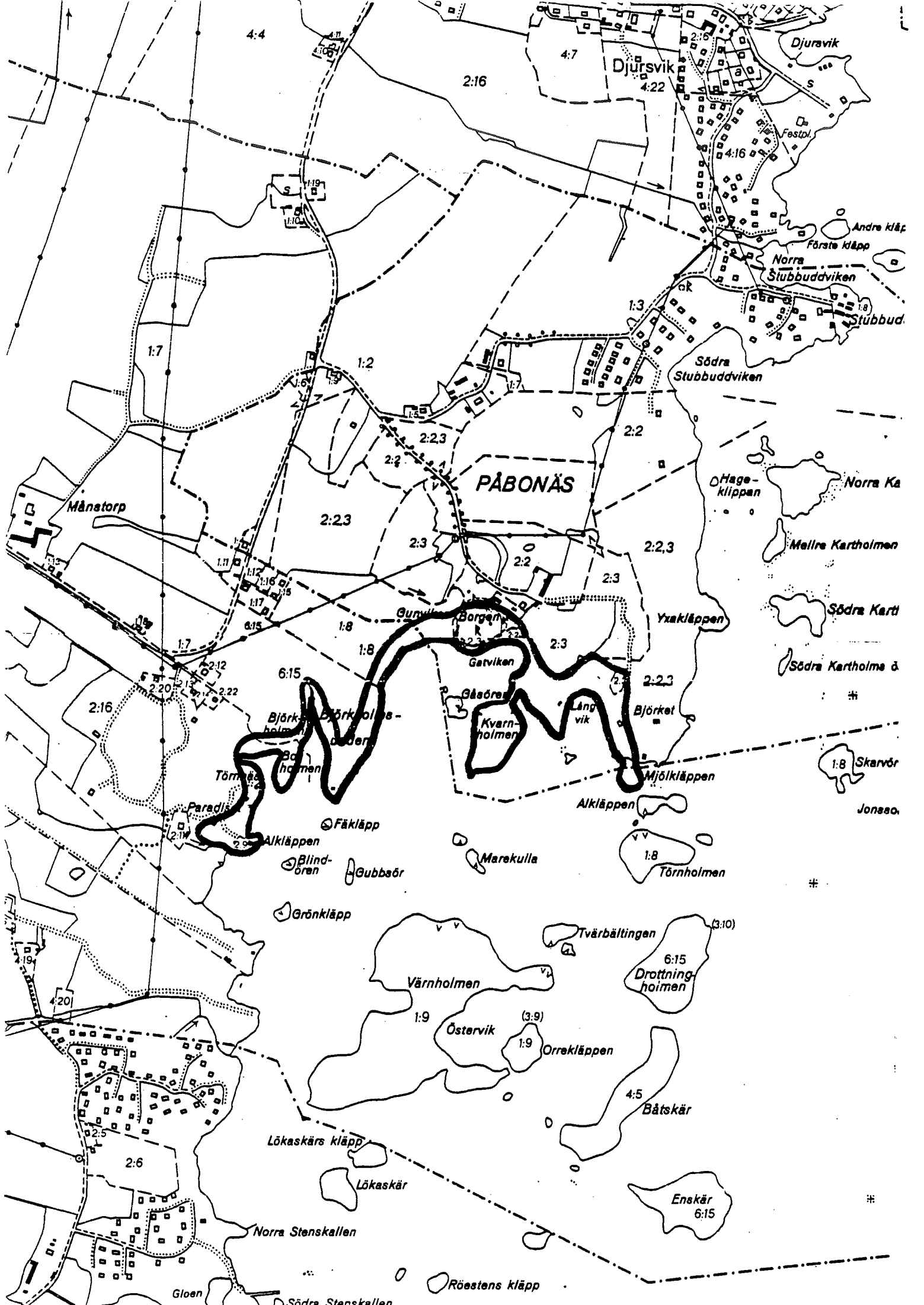
Vegetationstyp: Vid vattenstranden växer en vegetation av bladvass-sävtyp. I den nedre landstranden dominerar en vegetation av agnsäckkrypven-typ. I den övre landstranden finns en vegetation av salttåg-rödsvingeltyp. På gränsen till fastmarken är det en fuktäng av gräs-lågstarttyp som mestadels växer endast som en bård mot fastmarken men som ibland breder ut sig över större ytor. På fastmarkens backar är det torrängsvegetation av fårsvingeltyp.

Flora: I hagen dominerar björk med inslag av tall och ek. I buskskiktet växer framförallt en, samt inslag av björnbär, hallon, nypon och slån. Av växter bundna till slåtter och betesmarker märks på torrängen: ögontröst, ängsviol, liten blåklocka, kattfot, vårbrodd och backnejlika. På strandängen förekommer arter som darrgräs, stagg, knägräs och rödklint.

Kulturhistoria: En gammal stenvägg i områdets nordöstra kant. På en udde vid Långvik finns det rester av ett hus (troligen en fiskebod). Vid Gatviken ligger rester av Påbonäs borg, en gammal borggräns som numera endast består av en stensträng.

Hävd: Markerna är mycket välhävdade genom nötbete.

Sammanfattande värdetext: Påbonäs välhävdade strandängar är opåverkade av handelsgödsel och hyser förutom de typiska strandängsarterna en mängd hävdgynnade växter. Landskapsbilden är mycket vacker och omväxlande med dels öppna strandängar och dels torra moränbackar. Kulturhistoriskt intressant är fornborgen vid Gatviken.

4:4

2:16

4:7

4:22

Djuravik

Djursvik

Festol

Andre kläpp

Förste kläpp

Norra Stubbuddviken

Stubbud.

1:3

Södra Stubbuddviken

1:7

1:2

PÅBONÅS

Hageklippan

Norra Ka

Månstorp

2:23

2:23

Melle Kartholmen

1:11

1:12

1:13

1:14

1:15

1:16

1:17

1:18

1:19

1:20

1:21

1:22

1:23

1:24

1:25

1:26

1:27

1:28

1:29

1:30

1:31

1:32

1:33

1:34

1:35

1:36

1:37

Södra Kartl

Södra Kartholms ö

Skarvör

Jonsao

1:7

2:12

2:20

2:13

2:22

2:16

6:15

1:8

1:8

1:8

2:3

2:3

2:3

2:3

2:3

2:3

2:3

2:3

2:3

2:3

2:3

2:3

2:3

2:3

Törnholmen

Paradis

Alkläppen

Fäkläpp

Blindören

Gubbsör

Grönkläpp

Marekulla

Alkläppen

Mjölkläppen

1:8

Törnholmen

#

Tvärbältingen

(3:10)

Värnholmen

6:15

Drottningholmen

1:9

Östervik

(3:9)

1:9

Orrkläppen

4:5

Båtskär

Lökaskärs kläpp

Lökaskär

6:15

Enskär

#

Norra Stenskallen

Röstens kläpp

Gloen

Södra Stenskallen

Typ av fodermark: En havssträndäng och en björkhage.

Vegetationstyp: Torräng på fastmarken. Stagghed vid kanten till övre landstranden, en väl utbildad övre landstrandsvegetation av salt-tåg-rödsvingeltyp och en nedre landstrandsveg av agnsävkrypventyp.

Flora: På fastmarken domineras trädsiktet av björk, men även en del tall finns inom området. Buskvegetationen utgörs av en. Hävdindikatorerna är liten blålocka, vårbrodd, ögontröst, rödklint, stagg, knägräs och bockrot.

Kulturhistoria: -

Hävd: Marken är svagt hävdad och enbuskar riskerar att buska igen fastmarksbiten av objektet.

Ingrepp och påverkan: En båthamn är anlagd i norra delen, annars syns inga tydliga ingrepp i objektet.

Sammanfattande värdetext: Strandängen vid Ragnabo är svagt hävdad i större delar medan smärre partier är välhävdade. Området är främst intressant ur friluftshänseende med sommarstugebebyggelse, båthamn och badstrand samt ströv och rastplats.

Typ av fodermark: En havsstrandäng med olika grader av hävd.

Vegetationstyp: Längst ner mot vattnet finns en havskortskottvegetation av dvärgsävtyp. På den undre landstranden är det ett samhälle med dominans av agnsäv-krypven som på den övre landstranden övergår i en vegetation av salttåg-rödsvingeltyp. I gränsen mot fastmark dominerar en fuktäng av gräs-låg-starrtyp, i samma zon återfinns även staggheden som på vissa ställen är välutvecklad medan den i andra bara utgör en bård mot fastmarken.

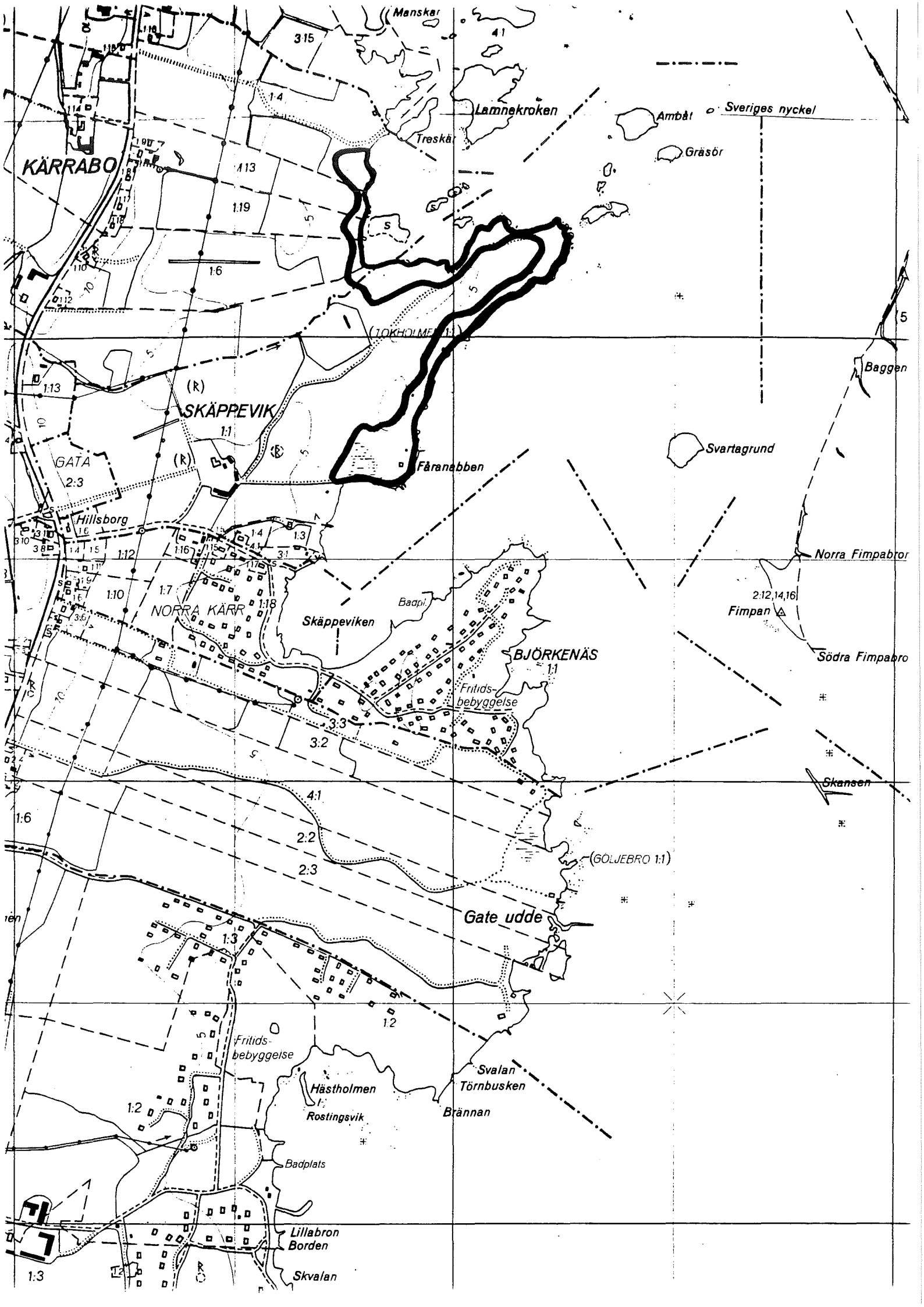
Flora: Trädskiktet består av björk och tall och de växer i huvudsak i kanten av objektet. Strandängen hyser inte så många indikatorarter för beteshävd, men har troligen varit hävdad under lång tid och har ett stort skönhetsvärde.

Kulturrehistoria: En stengärdesgård avgränsar objektet mot åkermarkerna i nordväst.

Ingrepp och påverkan: -

Hävd: Vålhävdad i större delarna av objektet. Marken betas av nötkreatur.

Sammanfattande värdetext: Skäppevik med Tokholmen är ett våhävdad stycke strandäng söder om Bergkvara. Området är på sina ställen naturskönt och gästas bl a av sjöfågel. Tex grågäss och kanadagäss. På grund av det höga betetrycket utvecklas inte några vassbälten utan vattenstranden hålls öppen.

Typ av fodermark: Havsstrandäng, björkhage.

Vegetationstyp: På fastmarken växer en öppen fårsvingeltorräng. I övergången till strandäng finner man staggheden som utgör gränsen till den övre landstrandvegetationen. På Grisbäck utgörs den av en salttåg-rödsvingeltyp och dominerar strandängen. På den nedre landstranden finns en vegetation av agnsäckkrypventyp. I vattenstranden en havshelofytvegetation av bladvass/sävtyp.

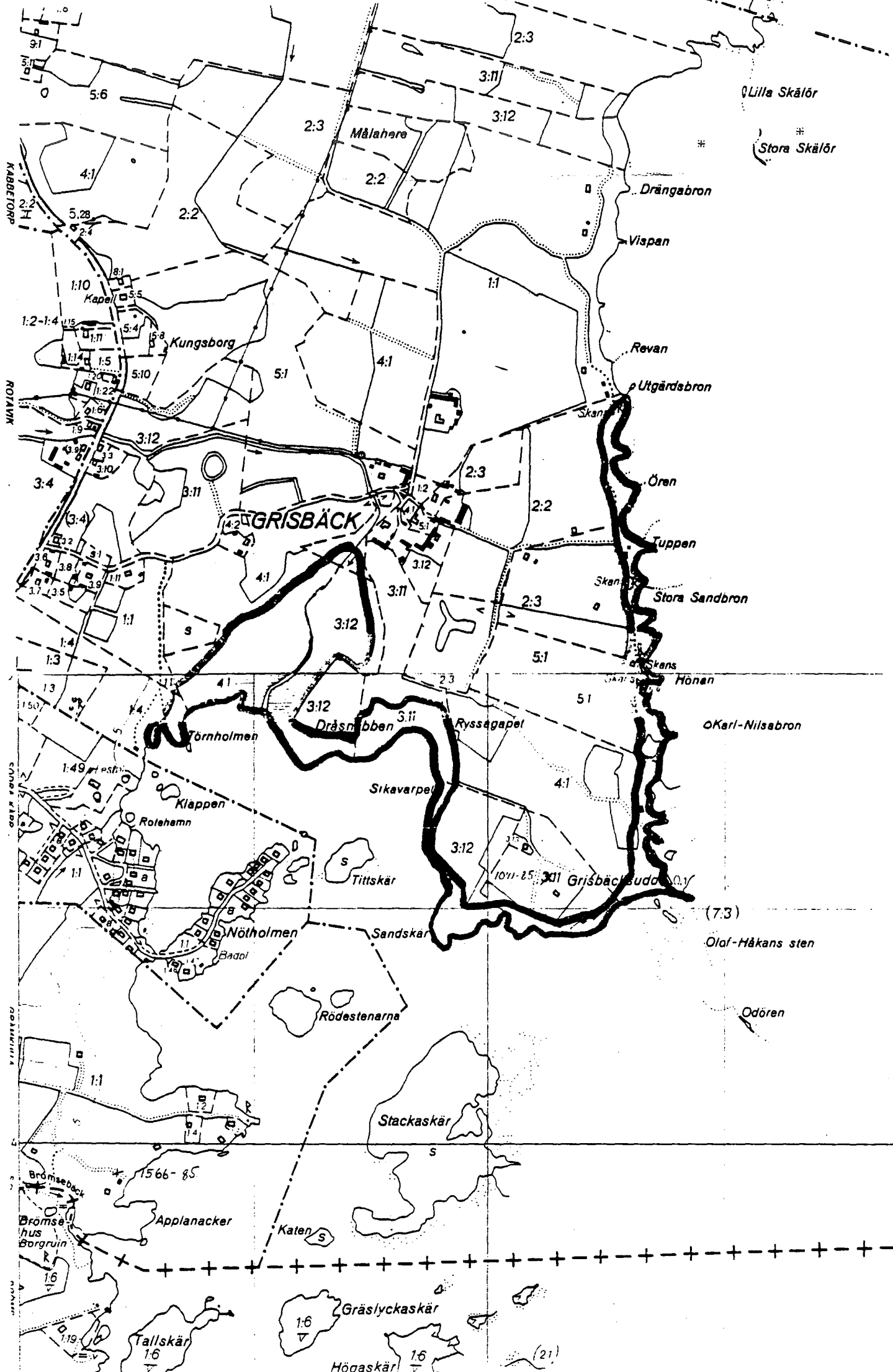
Flora: På små holmar av fastmark i den övre landstranden växer några tallar och björkar. Från Törnholmen till Sandskär växer träden som en bård och utgör gränsen för fastmarken. Av floran är vildlinet och dvärgarun av speciellt intresse, då de är mycket sällsynta i kommunen.

Kulturhistoria: På östra kusten finns en rad forn lämningar som är lämningar av skanser med bröstvärn och löpgravar från år 1611. En mer odramatiskt lämning är den stenmur som skiljer betesmarken från åkern i nordvästra delen av objektet.

Hävd: Nötkreatur håller marken under god hävd, viss risk för igenbuskning i vissa partier.

Ingrepp och påverkan: En liten båthamn i västra hörnet.

Sammanfattande värdetext: Strandängarna vid Grisbäck består av ca 8 ha strandängar. Området betas av nötkreatur och hävdens tillstånd får anses som god trots att vissa smärre partier av objektet riskerar att buskas igen. De typiska arterna för havsstrandängar såsom höstfibbla, gulkämpe, krypven och salttåg blandas med lite mer rara arter såsom vildlin och dvärgarun. I anslutning till strandängen breder en fårsvingeltorräng ut sig på fastmarken med arter såsom ögontröst, rödklint och backnejlika.

Lilla Skälör
Stora Skälör

Drängabron

Vispan

Revan

Utgårdsbron

Ören

Tuppen

Stora Sandbron

Hönan

Karl-Nilsabron

Olaf-Håkans sten

Odören

GRISBÄCK

Dränribben

Klappen

Nötholmen

Brömseback

Applanacker

Stackaskär

Gräslyckaskär

Högaskär

Tallskår

(21)

KABBE TORP

ROIVANK

SÄMÅ KÄPP

GOÄSTVÄJA

ANVÄR

Typ av fodermark: Blandlövhage.

Vegetationstyp: En rödvenäng dominerar hagen men det finns inslag av får-svingeltorräng i de torrare partierna.

Flora: Trädskiktet består främst av björk men även ek och ask förekommer. Buskskiktet som är ordentligt uppröjt består av hassel. Trots den dåligt utvecklade grässvålen finns det i de ogödslade partierna en hel del hävdindikatorer: vårbrodd, liten blåklocka, backnejlika, gökärt, prästkrage, bockrot och jungfrulin.

Kulturhistoria: Ett par stenvägar.

Hävd: Vålövdat får bete.

Ingrepp och påverkan: 70 % gammal åker.

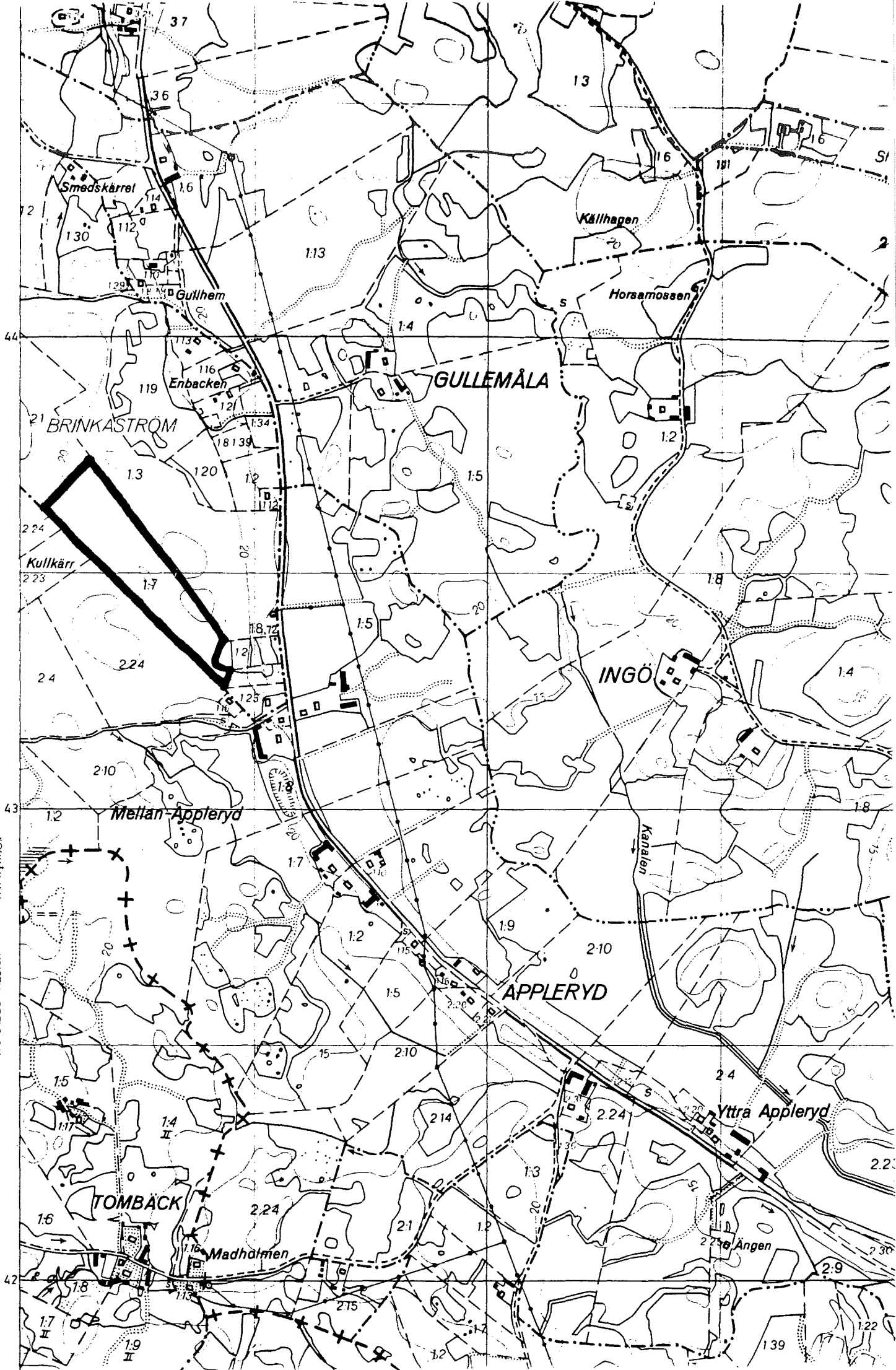
Sammanfattande värde: Blandlövhagen i Appleryd är nyligen uppröjd och saknar den täta grässvålen som karakteriserar lång betesdrift. Trots det finns det en del hävdindikatorer. Området hålls öppet av får bete.

MORE O OLANDS DA

KALMAR LAN

KRISTIANOPELS SN
JAMLO KN
RIEKNIGE LAN

036 81 36 86 ÖSTRA KARSBO 517

Smedskärret

Gulhem

Enbacken

GULLEMÅLA

Källhagen

Horsamossen

BRINKASTRÖM

Kullkärr

INGÖ

Mellan-Appelryd

APPLERYD

Yttra Appleryd

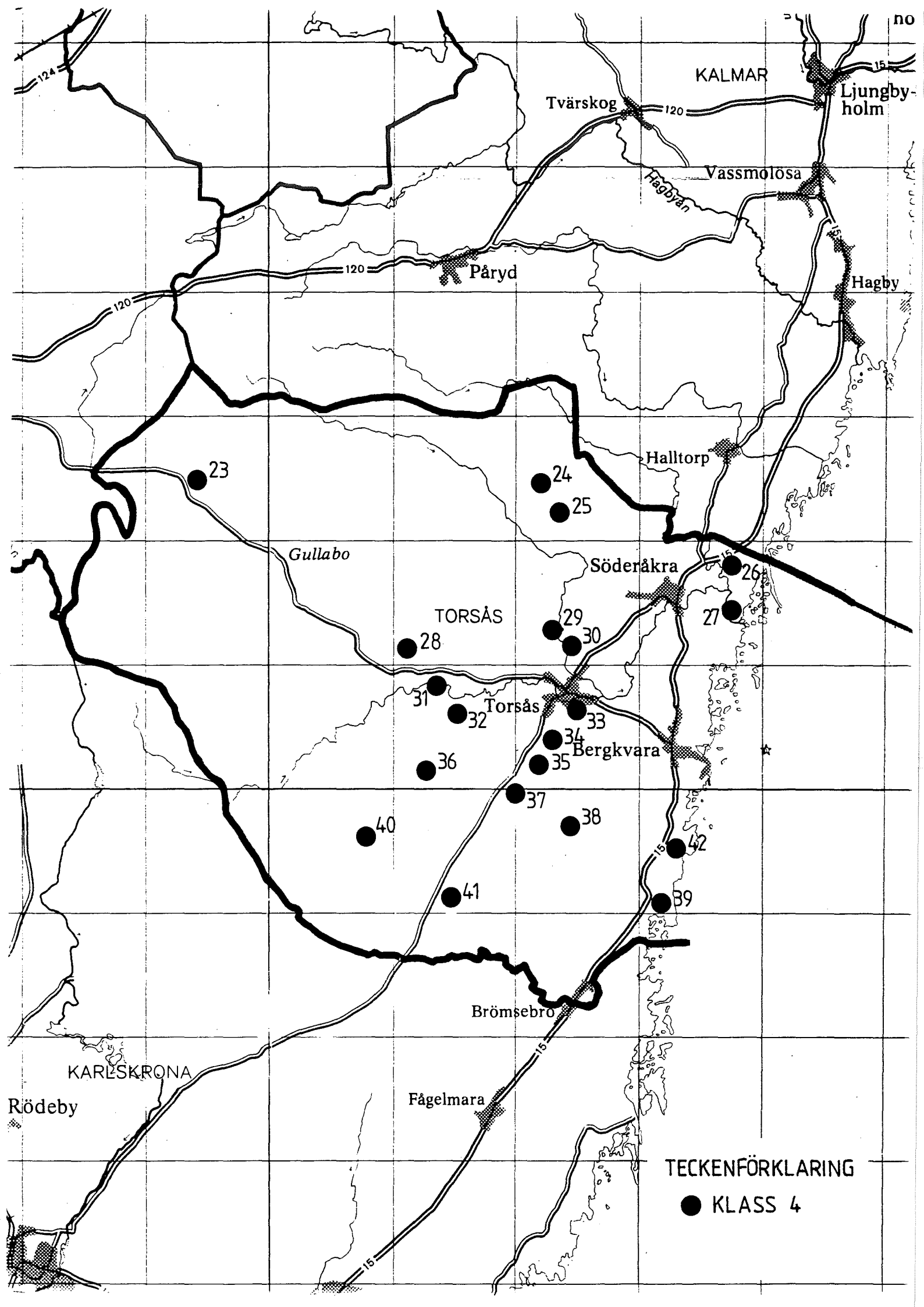
TOMBACK

Madholmen

Ängen

Kanalen

Sjån

TECKENFÖRKLARING

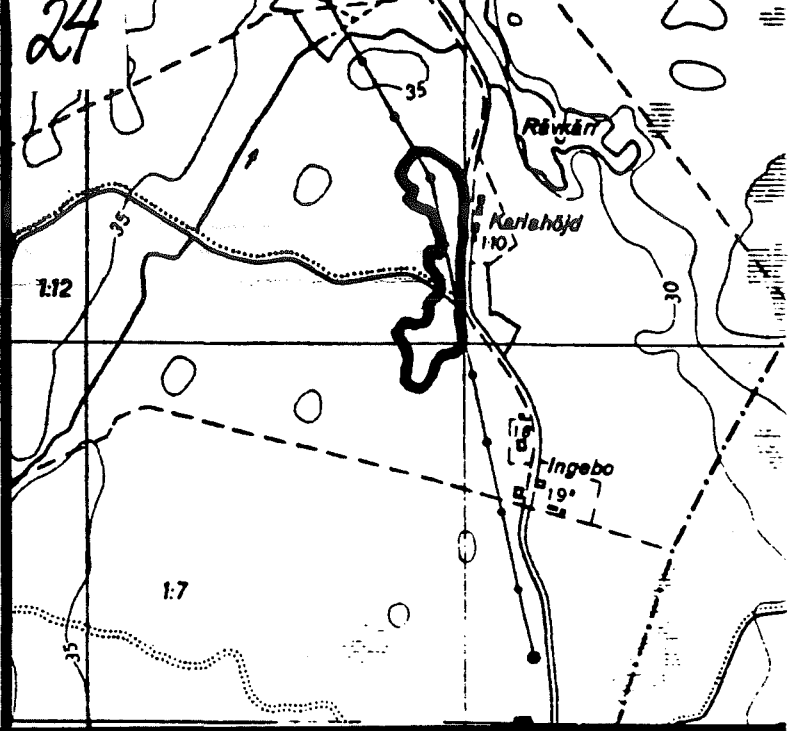
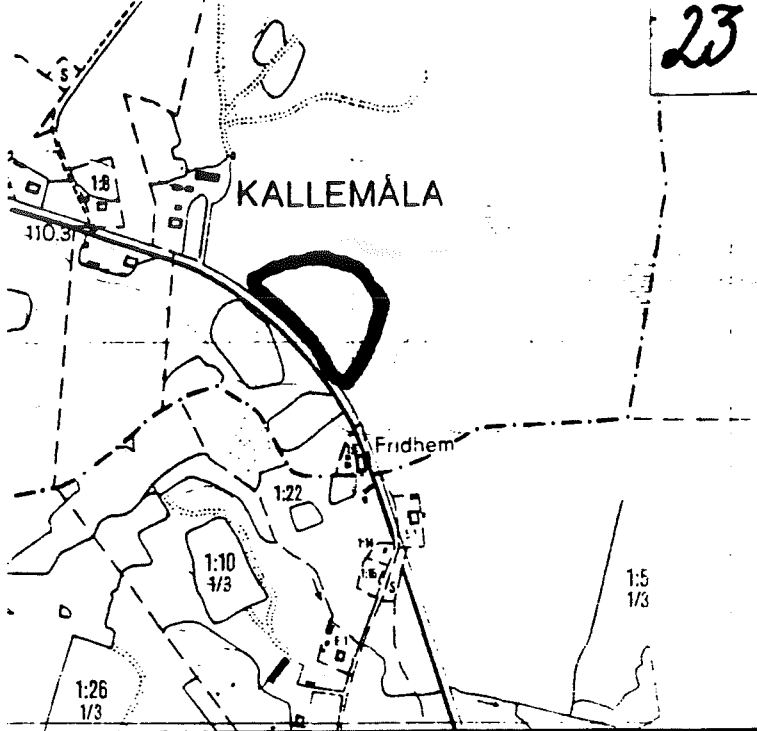
● KLASS 4

ÖVRIGA OBJEKT AV VISST VÄRDE

23 Kallemåla	- Annan träd och buskbärande hagmark.
24 Karlshult	- Annan träd och buskbärande hagmark.
25 Fastlycke	- Annan träd och buskbärande hagmark.
26 Böke	- Annan träd och buskbärande hagmark.
27 Gunnarstorp II	- Annan träd och buskbärande hagmark.
28 Davidsmåla	- Annan träd och buskbärande hagmark.
29 Kvilla I	- Björkhage.
30 Kvilla II	- Björkhage.
31 Trankvill	- Blandlövhage.
32 Kulebo	- Blandlövhage.
33 Torsås	- Mader.
34 Holmaryd I	- Ekhage.
35 Holmaryd II	- Ekhage.
36 Hulekvill	- Blandlövhage.
37 Lilla Gettnabo	- Annan träd och buskbärande hagmark.
38 Stabbehyltan	- Björkhage.
39 Grisbäck II	- Havsstrandäng.
40 Slätafly	- Björkhage.
41 Brändabo	- Annan träd och buskbärande hagmark.
42 Gate udde	- Havsstrandäng.

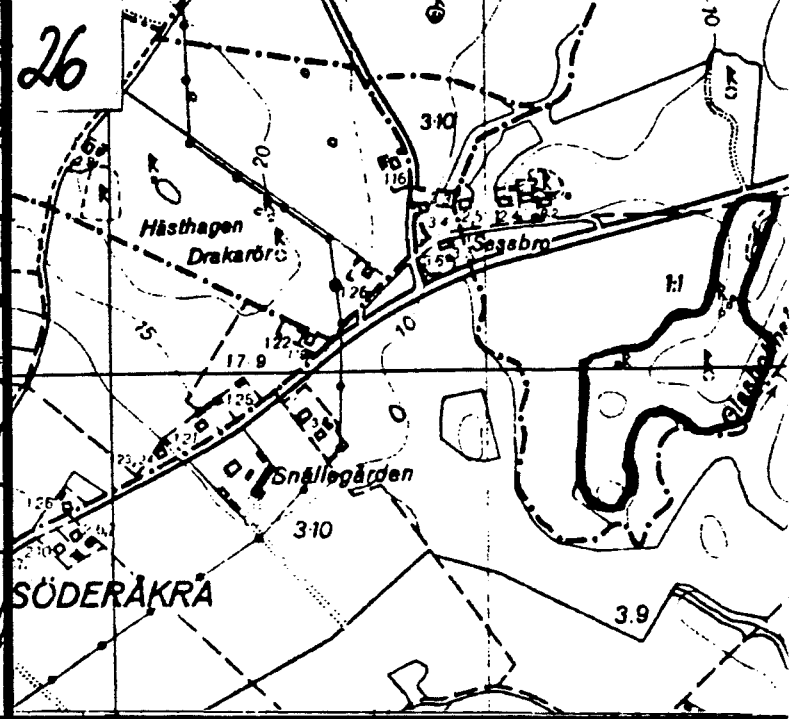
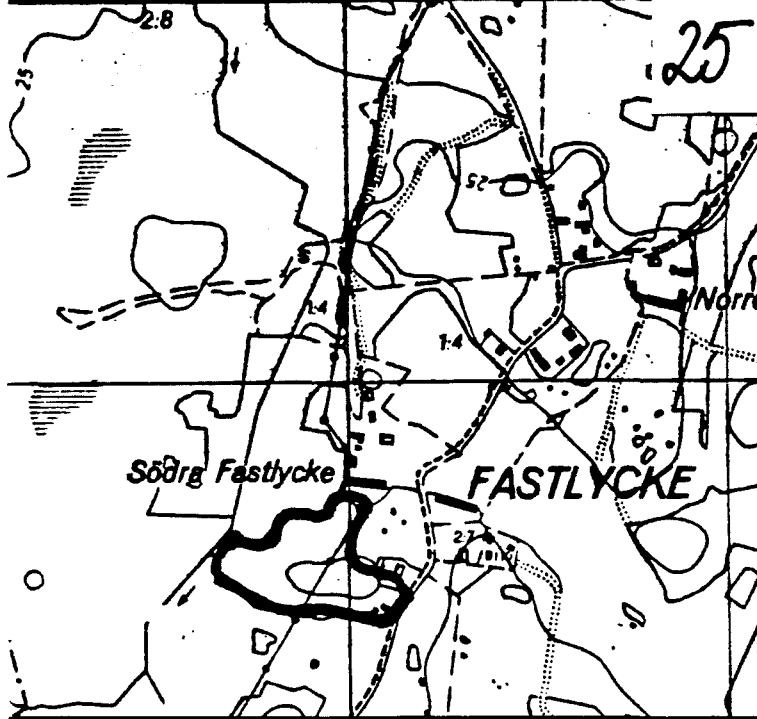
23

24

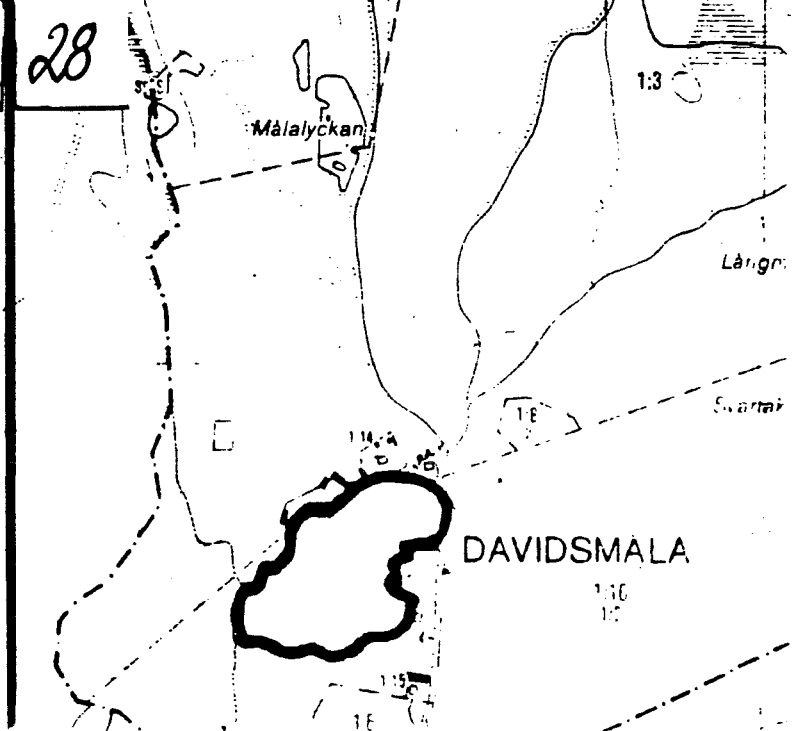
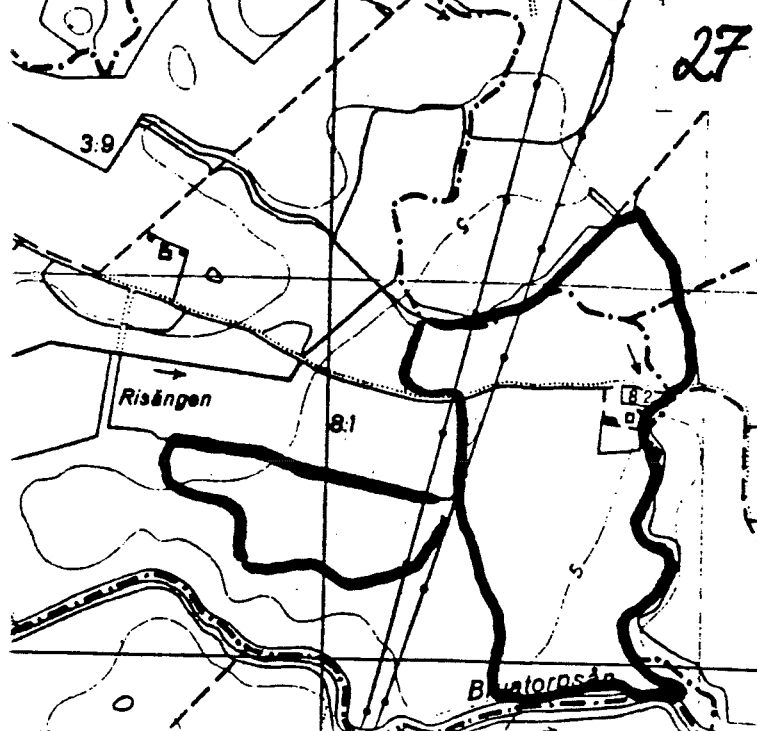
25

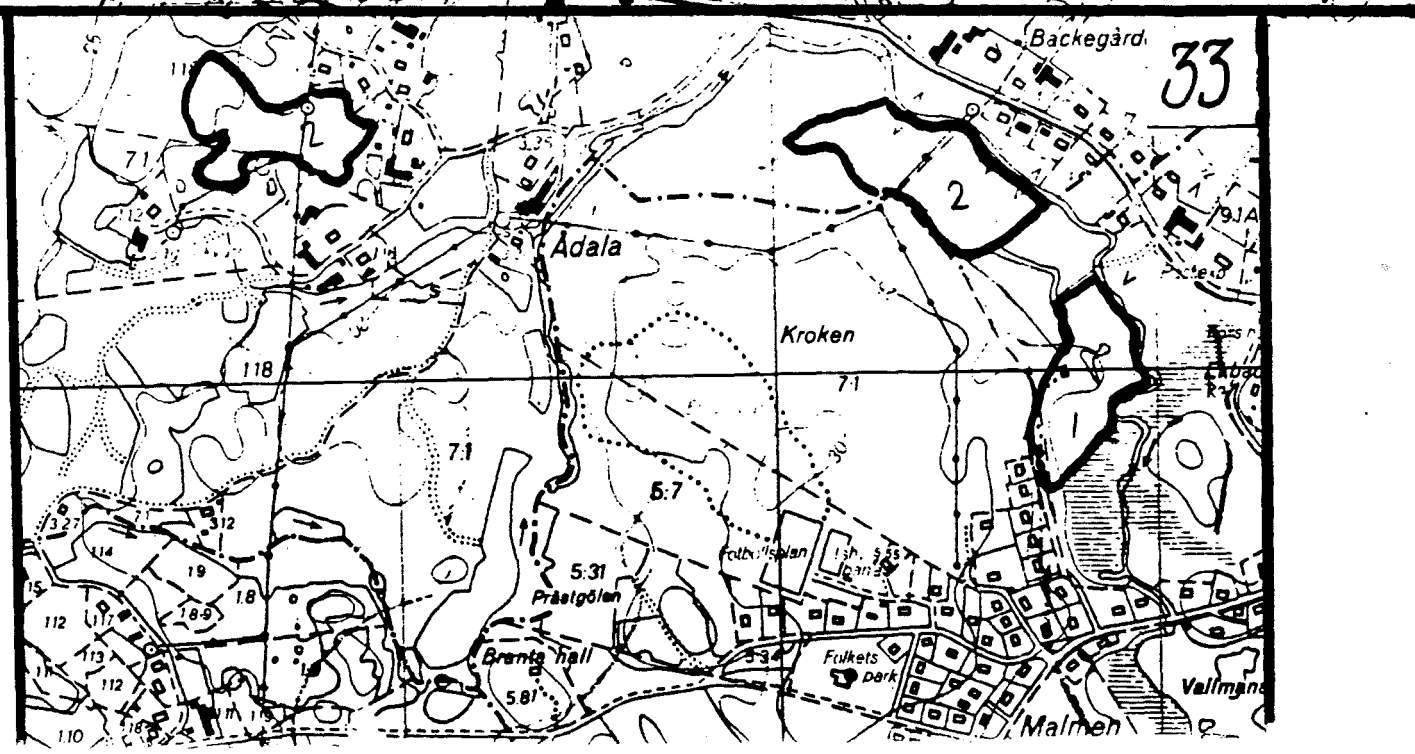
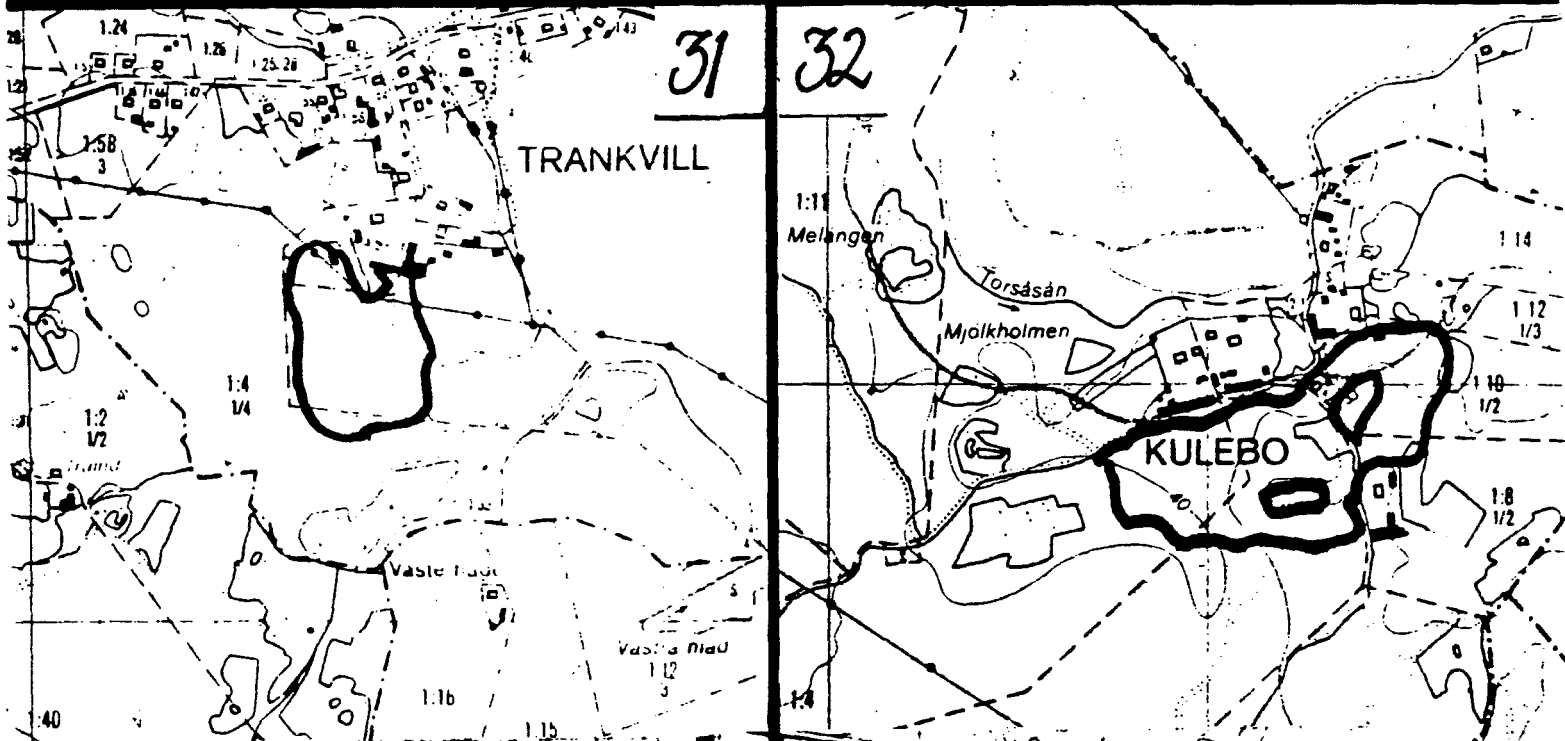
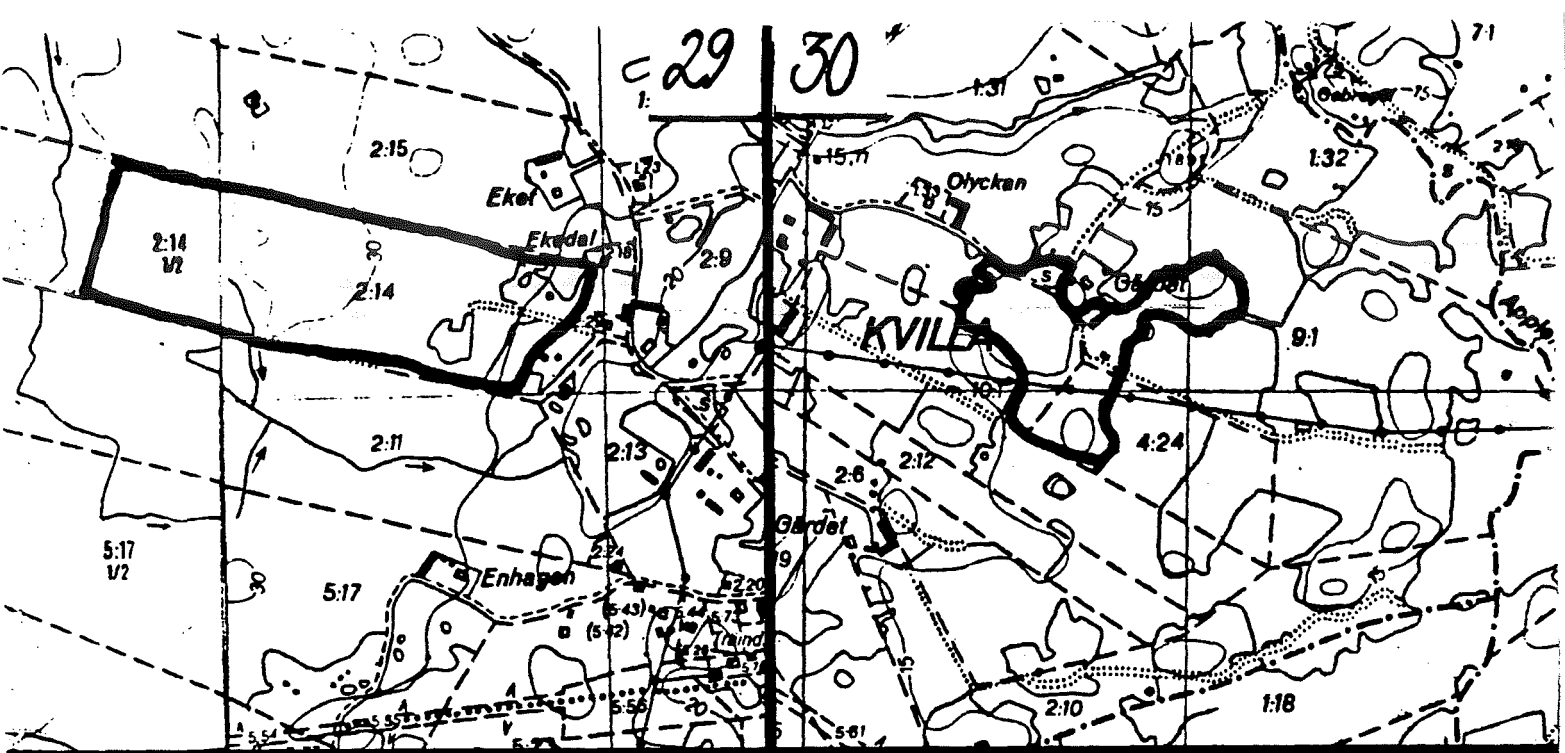
26

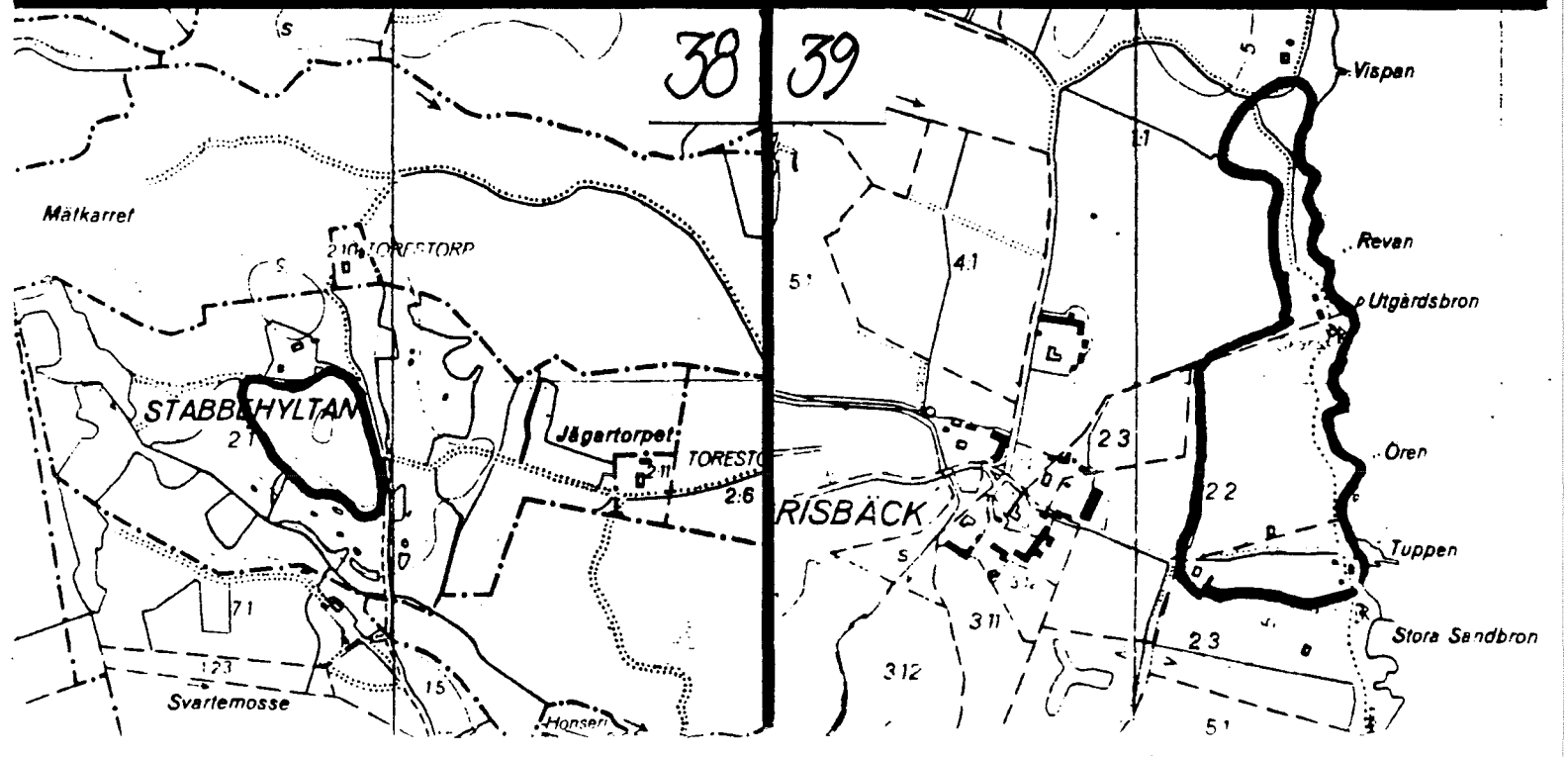
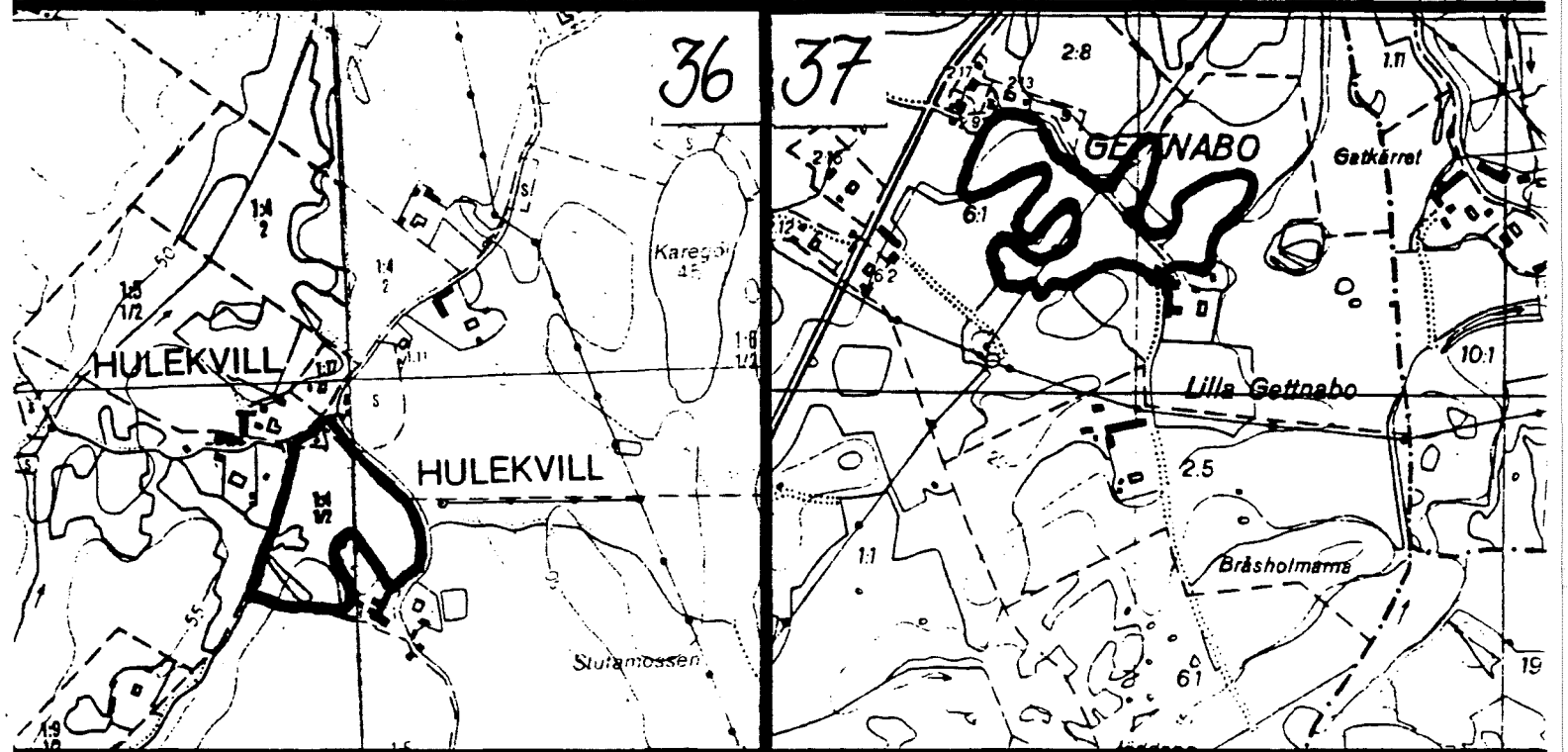
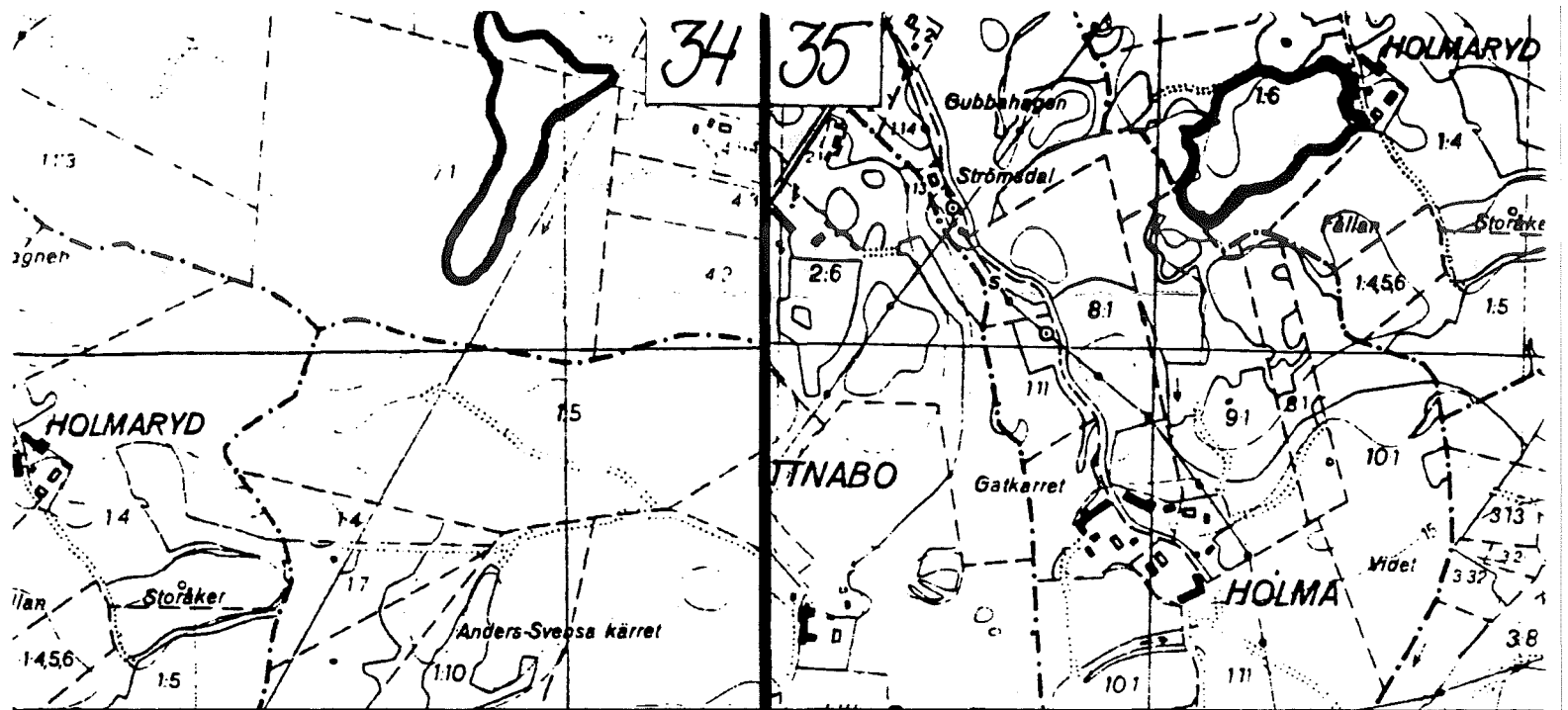

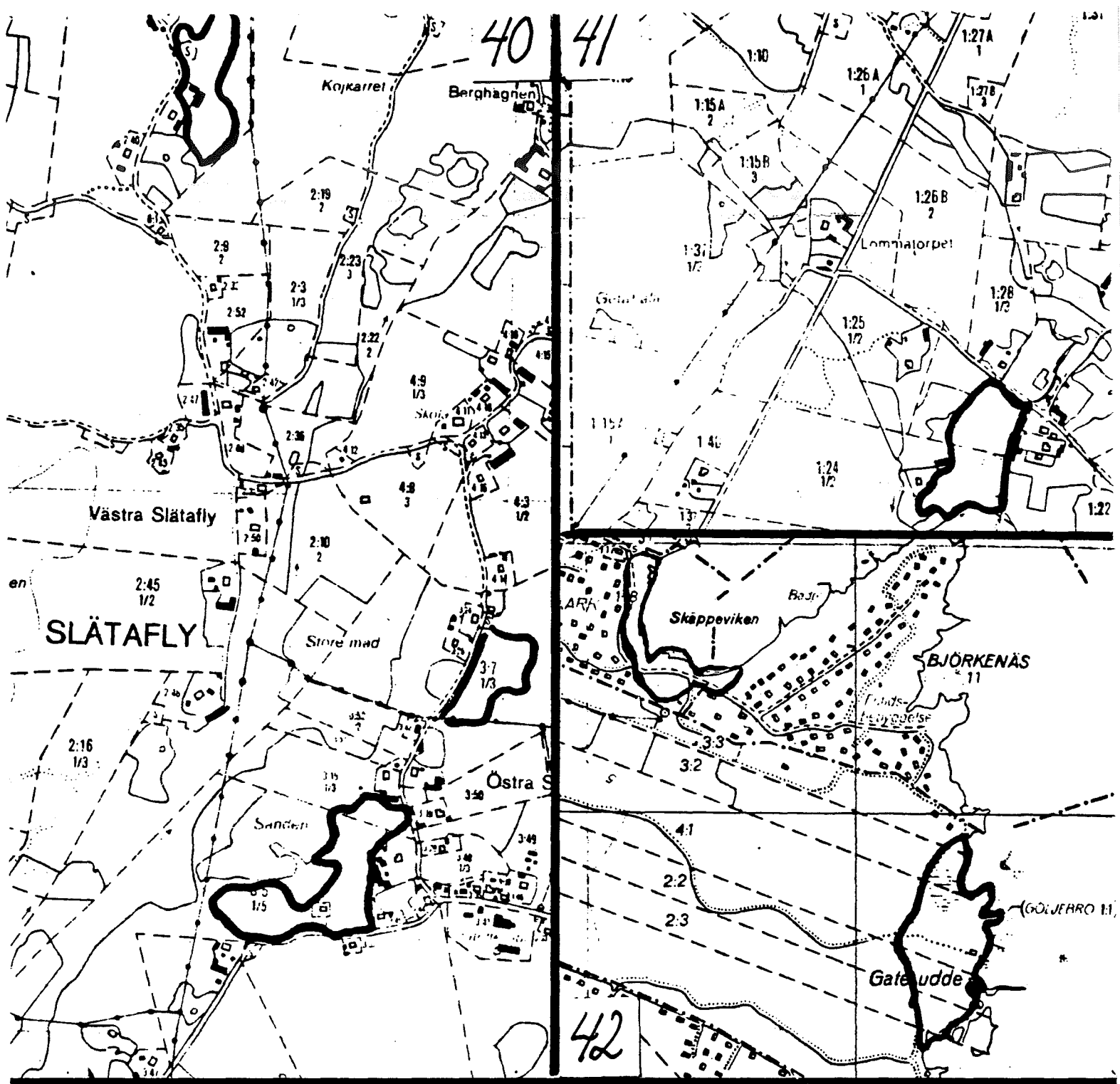
27

28

Objektnr _____

Delobjektnr _____

Objektnamn _____

Kommun _____

Ekoblad _____

Flygbildnr _____

Datum _____

Fotodokumentation _____

Naturtyp _____

☐ Intressant objekt	☐ Ointressant
☐ Klass I	☐ Barrträdplantering
☐ Klass II	☐ Långt gången igenväxning/ upph d hävd
☐ Klass III	☐ Intensiv kvävegödselanvändning
☐ Klass IV (Intressant efter vårdinsats)	☐ _____

3.3 INGREPP - PÅVERKAN

Gödsling (N)

- Ingen

--	--	--	--
- Svag

--	--	--	--
- Tydlig

--	--	--	--

Plantering

- Barr, höjd _____ m
- Ädellöv, höjd _____ m
- Annat löv, höjd _____ m

Övrigt _____

3.4 MARKFÖRHÅLLANDEN

Fuktighetsförhållanden torr frisk fuktig våt

källa vattendrag mindre vattensamling _____

Berggrund _____

Jordart _____

Kommentar _____

3.5 VEGETATION OCH FLORA (3 = riklig-dominant 2 = vanlig 1 = enstaka)

<u>Hed</u>	<u>Äng</u>	<u>Annat</u>
____ ÖRTLJUHE	____ HÄLMAÄNG	____ TUVTÄNG
____ BLÄLIHED	____ FÄRTOÄNG	____ HÖGÖRÄNG
____ PORBLÄHE	____ ÖRTTOÄNG	____ LÄGSTÄNG
____ RÖDVENHE	____ RÖDVÄNG	____ BLÄTÄÄNG
____ RÖDVEFAR	____ SKOGNÄNG	____ BLÄTÄSYD
____ STAGGHED	____ ÖRTFRÄNG	____ HÖSTAÄNG
____ BORTÄTHE	____ SVIRÄNG	____ FRÄSTÄNG

Trädskikt (T) _____

- Förekomst av mycket gamla träd Förekomst av döda träd

Buskskikt (B) _____

Täckningsgrad (T och B) 0-25 % 25-50 % 50-75 % 75-100%

- Enstaka buskar Tätt sly

Kommentar _____

(3 = riklig-dominant, 2 = vanlig, 1 = enstaka)

Slätter- och betesindikatorer:

- AJUG PYR blåsluga B X
- ANTE DIO katföt
- ANTH ODO värbrödd X
- ARPHI MON slåttergräse S
- SOTR LUK låsör åken
- BRU2 MED darrgräs (S)
- CALL VU2 ljung (betad)
- CAMP PER sl blålocke X
- CAMP ROT i blålocke X
- CAMP TRA nassellocke
- C CAPILL hårstarr (S)
- C DIOCA nålstarr
- C HOSTIA ångstarr (S)
- C LEPORI hårstarr
- GENT JAC rösklint
- CIRS ACA jordstiel B
- CIRS MEL brudborste
- CREP PRA klasefibbla S
- DACTYRIZ nycklar
- DANT DEC krågräs
- DIAN DEL backnejlika
- EUPHRAS2 agnrotst B,S
- FILL VUL brudbröd
- FRAG VRO backsmultron B
- GALL SAX stannmärs
- GENT AMA ångsgentiana S
- GENT CAM fällgentiana
- GENT LIL sumogentiana B
- GERA SAN biodräva
- GY CO:CO brudsporre (S)
- GY CODE stor brudsporre
- MELI NUM solvända
- HERM MON honungsblomster
- HIER ALU revfibbla
- HYPO MAC slåtterfibbla S
- INUL SAL krisalle
- JUNC SOL borstlåg B
- LATH LIM gökört X
- LEON HIS sommarfibbla
- LEUC VUL prästkrage
- LINU CAT vildlin (S)
- LIST OVA tvåblad S
- LUZU MUL ångsfryle

- LUZU PAL blekfryle B
- LUZU SUD svartfryle B
- MELA CRI korskövall S
- MELA NEM lurkövall
- NARD STR slagg
- OPHI VUL ormlunga
- ORCHIS Znycklar S,B
- PARN PAL slåtterblomma S
- PEDI SVL granspira
- PIMP SAX backrot X
- PHLE PH flentimotej
- PLAN MED rockarpar
- PLAT BIF nattviol
- PLAT CHL grov nattviol
- POLY AMA rosettjungfrulin
- POLY COM loppjungfrulin
- POLY VUL jungfrulin
- POLY VIV ormröt
- POTE CRA värfingerört
- POTE TAB småfingerört B
- PRIM FAR majvisa
- PRIM VER gulhviva S
- PULS PRA fällsippa B
- PULS VUL backsippa B
- PYRO MED kloccpyrela S
- RANU BLU knolsmorblomma
- RANU PCL backsmorblomma
- RHIN SER nöckellra (S), B
- RHIN TIN ångskellra S
- SAXI ERA mandelblomma B X
- SCOR HET svinnrot S
- SELA SEL dvärgumner
- SERR TIN ångskära S
- SUCC PRA ångsvädd
- T/ERYTHR sandmaskros B
- T/PALUST strandmaskros
- THAL SIM backrula S
- TRIF MED skogsklover X
- TRIF MON backklover
- TROL EUR smörbollra S
- VERO SPI exveronika B
- VIOL CAM ångsviol B
- VIOL HIR beskviol
- VIOL RUP sanoviol B
- PELT CAN liljöv
- VAXSKIVLINGAR

Hotade arter:

○ Massförekomst av kvävegödselindikatorer

Kommentar _____

3.7 KULTURHISTORISKA FÖRHÅLLANDEN

Spår av betesbruk	Spår av fodertäkt	Övriga spår	Alderdomligt jordbrukslandskap
☐ fägata	☐ ängs(hö)lada	☐ fornlämning	_____
☐ trögärdesgård	☐ damm	☐ stensträng	_____
☐ stengärdesgård	☐ sildike	☐ hålväg	_____
_____	☐ hamlat träd	☐ genuin gårdsmiljö	_____
_____	_____	☐ äldre åker	_____
_____	_____	☐ odlingsrösen	_____
_____	_____	☐ husgrunder	_____

Kommentar _____

3.8 NUVARANDE HÄVD

slätter bete _____

Hävdens tillstånd

- välhävdad

--	--	--	--
- måttlig hävd

--	--	--	--
- svagt hävdad

--	--	--	--
- ohävd saknas

--	--	--	--

Ingår i arealen:

Alderdomligt hävdform _____

Gammal åker _____ %

Skog _____ %

Kommentar _____

3.9 ÖVRIGT - KOMPLETTERING AV UPPGIFTER UNDER 1-3

4.1 Regional/lokal jämförelse av inventeraren

Kontinuitet hävden _____	Nuvarande hävd _____
Mångformighet _____	Alderdomligt jordbrukslandskap _____
Typrepresentativitet _____	Skönhet _____
Ingrepp-Påverkan _____	Övrigt _____

4.2 Förslag till åtgärder för bibehållande av värden (av inventeraren)

MARKSLAG OCH NATURTYPER

1. FASTMARKSÄNGAR (Hårdvallsängar)

Ängar på ett hårt grovt minerogent underlag vanligtvis moränmark, den finns främst på torr-frisk mark och indelas i:

a) Hackslått

Hårdvallsäng på ofta ytblockig, kuperad eller sluttande moränmark. För slåttern används ofta en kortbladig lie. Man hackar sig fram mellan stenarna. Denna typ av äng är vanligtvis uppsplittrad på små arealer ofta mellan åkrar.

b) Träd- och buskbärande äng

Förekommer på all slags minerogen mark. I sin mest typiska utformning kännetecknas naturtypen av en vegetationsmosaik av lövträsdungar (runnor) och öppna slåtterytor. Mycket stor artrikedom utmärker dessa marker.

c) Annan öppen äng

Slätteräng på fastmarksunderlag ej hänförlig till hackslått eller träd- och buskbärande äng.

2. FUKT OCH VÄTMARKER

a) Sötvattenstrandäng

Förekommer på flacka såväl organogena som minerogena finsedimentstränder vid sjöar och vattendrag. Mader är en strandäng på extremt flacka stränder vid sjöar och meandrande vattendrag. I de fall mader fortfarande hävdas sker det genom bete. Slätterhävd lever kvar i sällsynta undantagsfall. Hävdade mader utgör synnerligen värdefulla fågelbiotoper.

b) Havsstrandäng

Förekommer på flacka finsedimentstränder och innefattar området mellan hög och lågvattengränserna. Havsstrandängen hävdas numera enbart genom bete och hyser ofta en rik växt- och djurvärld.

c) Sidvallsäng

Hit förs sådan fukt- och våtmark, som ej tillhör den egentliga strandzonen mot öppet vatten, men som genom sitt läge i terrängen har en vegetation av fuktängstyp.

3. HAGMARKER

Med hagmark avses inhägnad beteshävdad inägomark. Undantagsvis kan hagmark förekomma på tidigare utmark.

a) Öppen hagmark

Förekommer i olika terrängtyper och saknar i princip buskar och träd. Enstaka solitärer av träd och/eller buskar kan förekomma. Öppenheten är som regel resultatet av långvarigt betestryck i kombination med avverkning och röjning.

b) Ekhage

Ekhagen är en betesmark där ek eller undantagsvis bergesk är enda eller dominerande trädart. Såväl andra ädla lövträd som mera triviala trädarter kan förekomma som inblandning.

c) Björkhage

En betesmark där vårtbjörk och/eller glasbjörk är de enda eller de dominerande trädarterna.

d) Blandlövhage

Övriga lövträdspräglade hagmarker förs till denna typ, som då inrymmer såväl ädellövmarker som "triviallöv"-hagmarker.

e) Annan träd och buskbärande hagmark

Hit räknas träd- och buskbärande betesmark som inte kan hänföras till någon av de föregående typerna. Som exempel kan nämnas barrträdspräglad betesmark.

4. ÖVRIGA BETESMARKER

Till denna grupp förs olika typer av naturlig betesmark som hör hemma på utmarken.

a) Alvar

Plan, sprickgenomsatt kalkhäll som är överlagrad av ett tunt lager, ofta uppfrysningbenägen vittringsjord. Alvar är en baltisk naturtyp som i första hand Öland och Gotland har gemensam med Baltikum.

b) Annan öppen utmark

Hit räknas andra träd- och buskfria betesmarker som ej kan hänföras till alvar eller ljunghed. Som typexempel kan hänföras gamla exercishedar på plana sandfält.

Indikatorarter för hävdad och ogödslad mark

Många av de växter som har sin livsmiljö i ängs- och hagmarker har under århundraden genomgått en anpassning till den typen av mark. Det är inte så att arterna "tycker speciellt mycket om" att bli avättna av en mule eller avslagna av en lie, men genom anpassningar, ex bladrosett vid marken, klarar de av den påfrestningen bättre än andra arter. De har blivit mycket konkurrensstarka i sin miljö, så länge den är stabil. När miljön förändras, marken gödslas eller växer igen, konkurreras de lätt ut av kväve- eller skugggynnade växter. Därför är ängs- och hagmarksväxterna en måttstock på hur mycket påverkan marken varit utsatt för. De indikerar hävdad och ogödslad mark.

Växterna har individuella krav och olika toleransnivå. Det finns en lista där indikatorarterna fått olika koder. Den kan tyckas svårläst, men här kommer ett exempel:

H, B1, B2, B3

Ex. Slåttergubbe 2 2 1 0. Här kan man utläsa att slåttergubben är starkt slåttergynnad (sent betespåsläpp har samma verkan). Den minskar måttligt vid lågt betetryck, stark minskning vid 10-15 årigt avbrott i beteshävden och försvinner helt vid 30-40 års betesavbrott.

Teckenförklaring till följande sida:

H = Reaktion på slätter resp beteshävd.	1=Slätterberoende (sent betespåsläpp) 2=Starkt slåttergynnad (sent betespåsläpp)
Obs: Inget gradientförhållande i sifferangivelserna 4-6.	3=Måttligt slåttergynnad (sent betespåsläpp) 4=Grässvälsart allmänt (slätter- och betesgynnade/slätter- och betesoleranta) 5=Populationstyngdpunkten på rej hårt betade betesmarker (betesgynnade arter) 6=Populationstyngdpunkten på sedan mer än en mansålder ohävdad mark eller på annan mark än hävdad naturlig fodermark ("ohävdsart") *=starkt slåttergynnad på silikatmark, slätter och betesväxt på kalkmark #=starkt slåttergynnad i Sydsverige, mer indifferent i boreala områden.
B1=Reaktion på lågt ("igenväxning-") betetryck, från ett välbetat tillstånd med arten närvarande.	1=Stark minskning 2=Måttlig minskning 3=Måttlig ökning 4=Stark ökning
B2=Reaktion på ett 10-15-årigt avbrott i beteshävden	0=Borta eller ytterst sällsynt 1=Stark minskning 2=Måttlig minskning 3=Måttlig ökning 4=Stark ökning
B3=Reaktion på ett 30-40-årigt avbrott i beteshävden	0=Borta eller ytterst sällsynt 1=Stark minskning 2=Måttlig minskning 3=Måttlig ökning 4=Stark ökning

INDIKATORARTER FÖR HÄVDAD OCH OGÖDSLAD MARK

ARTNAMN	H	B1	B2	B3		H	B1	B2	B3
axveronika.....	5	x	2	1	nattviol.....	3	x	2	1
backklöver.....	3	3	2	0	norsknoppa.....	6	?	?	?
backnejlika.....	4	2	1	0	Jungfru Marie nycklar....	3	x	1	0
backruta.....	2	x	1	0	Ängsnycklar.....	3*	3	1	0
backsippa.....	5	3	2	1	S:t Pers nycklar.....	4	3	2	0
backsmultron.....	5	2	2	1	Johannesnycklar.....	2	3	1	0
backsmörblomma.....	3	4	3	0	nässelklocka.....	3	3	3	1
blekfryle.....	5	2	1	0	ormrot.....	4#	x	1	0
blodnäva.....	3	3	2	0	ormtunga.....	3*	3	2	0
blåsuga.....	5	x	x	1	prästkragen.....	3	x	2	1
bockrot.....	4	2	1	0	revfibbla.....	4	2	2	1
brudborste.....	3#	3	3	1	rosettjungfrulin.....	4	2	1	0
borsttåg.....	5	2	2	1	rödclint.....	3*	3	2	0
brudbröd.....	4	4	3	1	rödkämpar.....	3	2	1	0
brudsporre -					sandmaskros.....	5	1	1	0
Gymnadenia conopsea.....	2*#	1	0	0	sandviol.....	5	1	0	0
Gymnadenia densiflora...	4	4	4	2	skogsklöver.....	4	3	2	1
buskviol.....	4	3	3	0	slätterblomma -				
darrgräs.....	2*	2	2	0	tidig.....	1	1	0	0
dvärglummer.....	4#	1	1	0	sen.....	3	2	1	1
flentimotej.....	4	4	3	2	slätterfibbla.....	2	2	2	1
fältgentiana -					slättergubbe.....	2	2	1	0
Gentianella suecico.....	1	1	0	0	småfingerört.....	5	3	2	1
Gentianella germanica...	4	1	0	0	smörbullar.....	2#	x	3	0
fältsippa.....	5	3	2	1	solvända.....	3	3	2	0
granspira.....	3	1	0	0	sommarfibbla.....	3	1	0	0
grönvit nattviol.....	4	x	3	1	stagg.....	4	2	2	0
gullviva.....	2	x	x	1	stenmåra.....	4	2	1	0
gökärt.....	3	x	x	x	stor blåklocka.....	3	3	3	2
harstarr.....	3	3	2	0	strandmaskrosor.....	4	1	1	0
honungsblomster.....	4	2	1	0	sumpgentiana.....	5	1	0	0
hårstarr.....	2*	1	0	0	svartfryle.....	5	2	1	0
höskallra -					svinrot.....	2	3	2	1
Rhinanthus vernalis.....	2*	2	0	0	toppjungfrulin.....	3	2	1	0
Rhinanthus serotinus....	4	2	0	0	tvåblad.....	2	3	2	1
jordtistel.....	5	2	1	0	vildlin.....	2*	1	0	0
jungfrulin.....	4	2	2	0	vårbrodd.....	4	3	2	1
kattfot.....	4	2	2	0	vårfingerört.....	4#	2	1	0
klasefibbla.....	2	4	2	1	ängsfryle.....	4	4	4	1
klockgentiana.....	4	1	1	0	ängsgentiana -				
klockpyrola.....	2	?	?	0	Gentianella amarella.....	2	1	0	0
knägräs.....	4	2	2	1	Gentianella linguata.....	1	1	0	0
knölsmörblomma.....	4	1	1	0	ängsklocka.....	3	x	2	?
korskovall.....	2	3	2	0	ängsskallra.....	2	2	0	0
krissla.....	3	3	3	1	ängsskära.....	2	2	2	1
liten blåblocka.....	4	3	2	1	ängsviol.....	5	1	0	0
lundkovall.....	3	3	4	3	ängsvädd.....	3	x	2	2
låsbräken.....	4	1	0	0	vanlig ögontröst.....	5	2	1	0
majviva.....	4*	2	1	0	ljung ögontröst.....	4	1	0	0
mandelblomma.....	5	2	1	0	späd ögontröst.....	1	1	0	0

51 HEDVEGETATION (HEDVEG)

511 RISHED (RISHED)

5116 Rished av örtrik ljung-typ (ÖRTLJUNG)

Oppen rished med relativt stort örtinslag. Betesberoende. Sand, klippor.

D Calluna vulgaris (ljung)	D Hieracium pilosella (gråfibbla)
Agrostis capillaris (rödven)	Knautia arvensis (åkervädd)
Festuca rubra (rödsvingel)	Pulsatilla vulgaris (backsippa)
Luzula campestris (knippfryle)	Thymus serpyllum (backtimjan)
Galium verum (gulmåra)	Viola canina (ängsviol)

Yll- Rished av blåbär-lingon-typ (BLÅBLÅNE)
lägg

Torra, ofta svagbetade partier av björk/ekskog, vanligtvis ytblockig moränmark. Blir vid igenväxning med gran frisk ristyp.

D Vaccinium myrtillus (blåbär)	Luzula pilosa (värfryle)
D Vaccinium vitis-idaea (lingon)	Lathyrus linifolius (gökärt)
Calamagrostis arundinacea (piprör)	Melampyrum spp
D Deschampsia flexuosa (krustätel)	Viola riviniana (skogsviol)

512 FUKTIG RISHED (FUKTIGHED)

5122 Fuktig rished av porrs-blåttätel-typ (PORRLÅNE)

Högvuxen rished på fuktig-våt mark vid kust (och vid oligotrofa sjöstränder).

Erica tetralix (klockljung)	Drosera intermedia (småsilleshår)
D Myrica gale (pors)	Gallium palustre (vattenmåra)
Salix repens (krypvide)	Gentiana pneumonanthe (klockgentiana)
Agrostis canina (brunven)	Potentilla erecta (blodrot)
Carex nigra (hundstarr)	Succisa pratensis (ängsvädd)
Carex panicea (hirsstarr)	Viola palustris (kärrviol)
D Molinia caerulea (blåttätel)	

513 GRÄSHED (GRÄSHED)

5131 Gräshed av rödven-typ (RÖDVEN)

Närt betad gräsmark på torr, osorterad jord. Står ljungheden nära.

Calluna vulgaris (fläckvis) (ljung)	Antennaria dioica (hattfot)
Vaccinium vitis-idaea (lingon)	Campanula rotundifolia (liten blåkl)
D Agrostis capillaris (rödven)	D Galium saxatile (V Sv) (stennåra)
Carex pilulifera (pillerstarr)	Galium verum (gulmåra)
Deschampsia flexuosa (krustätel)	Hieracium pilosella (gråfibbla)
Festuca ovina (färsvingel)	Lathyrus linifolius (gökärt)
Luzula campestris (knippfryle)	Plectanthera bifolia (nattviol)
Achillea millefolium (rölleka)	Stellaria graminea (grästjärnblomma)
	Veronica officinalis (ärenpris)

5131 A Färsvingel-var av rödven-gräshed (RÖDVEN)

Som huvudtypen men med större örtinslag.

Vaccinium vitis-idaea (lingon)	Achillea millefolium (rölleka)
Agrostis capillaris (rödven)	Fragaria vesca (smultron)
Anthoxanthum odoratum (värbrod)	Stellaria graminea (grästjärnblom)
Carex caryophylla (värstarr)	Trifolium medium (skogsklöver)
D Deschampsia flexuosa (krustätel)	Veronica chamaedrys (teveronika)
D Festuca ovina (färsvingel)	Veronica officinalis (ärenpris)

5132 Gräshed av stagg-typ (STAGGHED)

Lågvuxen, snåtuvig, frisk-fuktig gräsmark. Ofta med fläckar av ljung och klockljung.

Carex panicea (hirsstarr)	Scirpus cespitosus (tuvsäv)
Danthonia decumbens (knägräs)	Achillea ptarmica (nysört)
Juncus squarrosus (borsttåg)	Galium saxatile (V Sv) (stennåra)
D Hardus stricta (starr)	Pedicularis sylvatica (grodspira)
	Potentilla erecta (blodrot)

514 SANDGRÄSHED (SANDGRÄHED)

5141 Sandgräshed av borsttätel-typ (BORSTÄTTE)

Lågvuxen gräsmark med av tramp (betesdjur m m) stort växttäck. Torr, mager sandjord. 5-SV Sverige.

D Aira praecox (värtätel)	D Rumex acetosella ssp (tenuifolius) (rödsyra)
Carex arenaria (sandstarr)	Scleranthus perennis (vitknavel)
D Corynephorus canescens (borsttätel)	Spergula morisonii (värspergel)
Erophila verna (nagelört)	Teesdalia nudicaulis (sandkrassing)
Filago minima (spenslig ullört)	Thymus serpyllum (backtimjan)
Helichrysum arenarium (hedblomster)	Trifolium arvense (harklöver)
Jasione montana (monke)	

52 ÄNGSVEGETATION (ÄNGSVEG)

521 TORRÄNG (TORRÄNG)

5211 Torräng av hällmarks-typ (HÄLLMÅNG)

Naken (urbergs-)häll, delvis med tunt jordlager i sprickor. Urbergets motsvar till 5151. Bildar ofta häll-"gar" i betesmark.

D Aira praecox (värtätel)	Saxifraga granulata (sandelblomma)
Festuca ovina (färsvingel)	Scleranthus annuus (grönknavel)
Arabid thaliana (backtrav)	Scleranthus perennis (vitknavel)
Cerastium semidecandrum (värv)	D Sedum acre (gul fetknopp)
Hieracium pilosella (gråfibbla)	Sedum album (vit fetknopp)
Jasione montana (monke)	Sedum telephium (kärleksört)
Potentilla argentea (femfingerört)	Trifolium arvense (harklöver)
D Rumex acetosella ssp tenuifolius (rödsyra)	Veronica verna (värvveronika)
Lychnis viscaria (tjärnblomster)	Viola tricolor (styvsvorsviol)

5212 Torräng av färsvingel-typ (FÄRSVINGEL)

Lågvuxen, örtrik gräsmark, torr, på något djupare jord än föregående. Bildar ofta "tonsurer" omkring hällmarksöar - övergår ofta i följande samhäll

Agrostis capillaris (rödven)	Lychnis viscaria (tjärnblomster)
Anthoxanthum odoratum (värbrod)	Pimpinella saxifraga (bockrot)
D Festuca ovina (färsvingel)	Plantago lanceolata (svartkäpar)
D Luzula campestris (knippfryle)	Polygala vulgaris (jungfrulin)
Achillea millefolium (rölleka)	Pulsatilla vulgaris (backsippa)
Campanula rotundifolia	Ranunculus bulbosus (knölsörblomma)
(liten blåklocka)	Saxifraga granulata (sandelblomma)
Galium verum (gulmåra)	Stellaria graminea (grästjärnblomma)
Hieracium pilosella (gråfibbla)	D Thymus serpyllum (backtimjan)
Lathyrus linifolius (gökärt)	Veronica chamaedrys (teveronika)

5213 Torräng av örtrik ängshavre-typ (ÖRTÖANG)

Relativt högvuxen och mycket artrik gräsmark på mer eller mindre kalkrikt underlag.

Cotoneaster integerrimus (oxbär)	Filipendula vulgaris (brudbröd)
D Arrhenatherum pratense (ängshavre)	Fragaria viridis (backsmultron)
D Arrhenatherum pubescens (luddhavre)	D Galium verum (gulmåra)
Brix media (darrgräs)	Helianthus annuus (solvända)
Carex caryophylla (värstarr)	Hypochaeris maculata (slätterfibbla)
D Festuca ovina (färsvingel)	D Plantago media (rödkäpar)
Phleum phleoides (flentimote)	Potentilla argentea (femfingerört)
Allium oleraceum (backlök)	Potentilla tabernaemontani (svärfinger)
Anthyllis vulneraria (getväppling)	Pulsatilla vulgaris (backsippa)
Arabis hirsuta (lundtrav)	Ranunculus bulbosus (knölsörblomma)
Artemisia campestris (fältmalört)	Satureja cinerea (hararanta)
Carlina vulgaris (spåttistel)	Scabiosa columbaria (fältvädd)
Centaurea jacea (rödklint)	Seseli libanotis (säfferot)
Centaurea scabiosa (väddklint)	Thymus serpyllum (backtimjan)
Cerastium semidecandrum (värv)	Trifolium montanum (backklöver)
Cirsium acaule (jordtistel)	

I brynsituationer och vid svagt bete (igenväxning) märks bl a

Agrimonia eupatoria (snåborre)	Origanum vulgare (kungssynta)
D Geranium sanguineum (blodnäva)	D Trifolium medium (skogsklöver)
Inula salicina (krissla)	Vicia sylvatica (skogsvicker)
Melampyrum nemorosum (lundkovall)	Vincetoxicum hirundinaria (tulkört)

522 FRISKÄNG (FRISKÄNG)

5222 Friskäng av rödven-typ (RÖDVÄNG)

Lågvuxen, frisk gräsmark, vanligtvis under gles stående träd och buskar. Mycket vanlig, betesberoende vegetationstyp i hela landet.

D Agrostis capillaris (rödven)	Geum rivale (humleblomster)
Festuca ovina (färsvingel)	Lathyrus pratensis (gulvial)
Luzula campestris (knippfryle)	Potentilla erecta (blodrot)
Poa pratensis (ängsgrö)	Rumex acetosa (ängssyra)
D Achillea millefolium (rölleka)	Stellaria graminea (grästjärnblomma)
Achillea ptarmica (nysört)	Succisa pratensis (ängsvädd)
D Alchemilla spp (daggläpor)	Taraxacum spp grp (Vulgaria (ogräsmaskrosor)
Cerastium fontanum (hönsärv)	D Trifolium repens (vitklöver)
Galium boreale (vitmåra)	Viola cracca (kråkvicker)
Galium verum (gulmåra)	

5223 Friskäng av skogsnäva-typ (SKOGNÄNG)

Tämligen högvuxen, örtrik gräsmark på friska jordar.

Anthoxanthum odoratum (värbrod)	Knautia arvensis (åkervädd)
Brix media (darrgräs)	Listera ovata (tvåblad)
Deschampsia cespitosa (tuvtätel)	Melampyrum nemorosum (0 Sv) (lundkov)
Festuca ovina (färsvingel)	Polygonum viviparum (ormrot)
Luzula multiflora (ängsfryle)	Potentilla erecta (blodrot)
D Alchemilla spp (daggläpor)	Frunella vulgaris (brunört)
Anemone nemorosa (vitsippa)	Ranunculus auricomus (småsrörblomma)
Cirsium helenioides (brudborste)	Dactylorhiza spp (0 Sv) (nycklar)
Dactylorhiza spp (0 Sv) (nycklar)	D Rhinanthus minor (ängsskallra)
Filipendula ulmaria (ålggräs)	Rubus arcticus (åkerbär)
Galium boreale (vitmåra)	Rumex acetosa (ängssyra)
D Geranium sylvaticum (skogsnäva)	Solidago virgaurea (gullris)
Geum rivale (humleblomster)	Trollius europaeus (svärboll)
Hepatica nobilis (0 Sv) (blåsippa)	Veronica chamaedrys (teveronika)
Hypericum scaberrimum (skräpp)	Viola canina ssp montana (norrländsv)
Hypochaeris maculata (slätterfibbla)	Viola riviniana (0 Sv) (skogsviol)

5225 Örtrik friskång (Örtfrång)

Rel. lågvuxen, frisk, örtrik gräsmark, vanligtvis betad f.d. slåttermark, som ofta haft ett långvarigt förflutet som svinrotång. Stor artrikedom, där ingen art kan sägas vara dominerande. På välbetad mark spelar särskilt svinrot en i jämförelse med svinrotången (5226 (Svirång) se nedan) betydlig roll. Rel. vanlig i vissa bygder där markförhållanden mm inte medgett uppodling.

Scorzonera humilis (svinrot)	Primula veris (gulliva)
Agrostis capillaris (rödven)	Knautia arvensis (åkervädd)
Arrhenatherum pubescens (luddhavre)	Leucanthemum vulgare (prästkraze)
Anthoxanthum odoratum (vårbrödd)	Leontodon autumnale (höstfibbla)
Poa pratensis (ängsgröe)	Polygala vulgaris (jungfrulin)
Festuca rubra (rödsvingel)	Plantago media (rödkämpar)
Leontodon hispidus (sommorfibbla)	Lotus corniculatus (kåringtand)
Ajuga pyramidalis (blåsuga)	Plantanthera bifolia (nattviol)
Euphrasia stricta (vanlig ögontröst)	Hieracium auricula (revfibbla)
Lathyrus linifolius (gökärt)	Lathyrus pratensis (gulviol)
Crepis praemorsa (klasefibbla)	Plantago media (rödkämpar)
Potentilla cranzii (vårfingerört)	Rhinanthus minor (ängsskallra)
Trifolium montanum (backklöver)	Vicia cracca (kråkvicker)
Trifolium pratense (rödklöver)	Hypochoeris maculata (slåtterfibbla)

5226 Svinrotång (Svirång)

Svinrot-dominerad slåtterång som har haft stor utbredning i äldre tider. Större mängdförekomster även av andra slåttergynnade arter än svinrot, men mindre mängd av betesgynnade arter i jämförelse med den örtrika friskången. (Obs.: Denna vegetationstyp kan uppträda även på nötkreatursbetad mark med sent betespåsläpp.)

D Scorzonera humilis (svinrot)	Polygonum viviparum (ormrot)
Briza media (dörrgräs)	Rhinanthus minor (ängsskallra)
Euphrasia stricta var. tenuis (spåd ögontröst)	
Linum catharticum (vildlin)	

523 FURTÅNG (FURTÅNG)

5231 Fuktång av tuvtåtel-typ (TUVTÅNG)

Tuvtåg gräsmark som vid upphörande bete övergår i högörtång (5232). Mellan tuvtåg ofta snaggbetad mark.

Carex nigra (hundstarr)	Galium uliginosum (sumpsåra)
D Deschampsia cespitosa (tuvtåtel)	Leucanthemum vulgare (prästkraze)
Elymus repens (kvickrot)	Potentilla anserina (gåsdört)
Festuca pratensis (ängsvingel)	D Ranunculus acris (smörblomma)
Festuca rubra (rödsvingel)	Ranunculus repens (revsmörblomma)
Phleum pratense (timotej)	D Rumex acetosa (ängssyra)
D Poa pratensis (ängsgröe)	Succisa pratensis (ängsvädd)
Poa trivialis (timotej)	Trifolium pratense (rödklöver)
Anthriscus sylvestris (hundloka)	Trifolium repens (vitklöver)
Achillea millefolium (röllika)	

Som en fuktig variant av huvudtypen kan följande artkonstellation uppträda:

Caltha palustris (habbleka)	Myosotis taxa ssp caespitosa (sumpförgätsige)
Cardamine pratensis (ängsbräsma)	Scirpus sylvaticus (skogssäv)

5232 Fuktång av högört-typ (HÖGÖRTÅNG)

Högvuxen ört-dominerad vegetation som kännetecknar svagbetad eller nyligen övergiven fodermark, vanlig i hela landet.

D Carex cespitosa (fläckvis i stora tuvor)	D Filipendula ulmaria (älggräs)
Carex disticha (plattstarr)	Galium uliginosum (sumpsåra)
Carex nigra (hundstarr)	Geum rivale (hueleblomster)
Deschampsia cespitosa (tuvtåtel)	Lychnis flos-cuculi (gökblomster)
Phleum pratense (timotej)	Ranunculus acris (smörblomma)
Achillea ptarmica (nyört)	Thalictrum flavum (ängsruta)
Angelica sylvestris (strättå)	Urtica dioica (brännässla)
Caltha palustris (habbleka)	Vicia cracca (kråkvicker)
Cirsium palustre (kärvtistel)	

5233 Fuktång av gräs-lågstarr-typ (LÅGSTÅNG)

Relativt örtrik, lågvuxen gräs-starrdominerad vegetation. Variation från fattig till rika typer. Betesberoende.

D Carex nigra (hundstarr)	Equisetum arvense (åkerfräken)
D Carex panicea (hirsstarr)	Geum rivale (hueleblomster)
D Molinia caerulea (blåtåtel)	Valeriana dioica (småvänderot)
D Nardus stricta (stagg)	Viola palustris (kärvtistel)
Cirsium palustre (kärvtistel)	

5234 Örtrik gräs-lågstarrång (LÅGSTÅNG)

Ansluter till gräs-lågstarrången, högörtången och kalkfuktången, men kan inte kallas kalkfuktång i strikt bemärkelse pga frånvaro av bl a Primula farinosa, Linum catharticum och Sesleria caerulea. Kan inte heller kallas högörtång därför att de höga örterna pga god hävd hålls tillbaka och kan inte kallas (artfettig) gräs-lågstarrång pga sin stora artrikedom. Oftast gammal slåttermark, som upprätthåller sin artstock under av nötkreatur välbetade förhållanden. Förekommer även i silvkatbygder på fuktångar med något högre besmältningsgrad och är där av stort intresse. Liten utbredning.

D Carex panicea (hirsstarr)	Valeriana dioica (småvänderot)
Carex flacca (slenkstarr)	Cirsium palustre (kärvtistel)
Briza media (dörrgräs)	Serratula tinctoria (ängsskära)
D Molinia caerulea (blåtåtel)	Inula salicina (krassla)
Myosotis scorpioides (äkte förgätsige)	Selinum carvifolia (kru)
Ophioglossum vulgatum (armtunga)	

5235 Fuktång av blåtåtel-typ (BLÅTÅNG)

Tämligen högvuxen vegetation på fuktig översvåmningsmark. Vanligare i norra Sverige. Slätter.

Vaccinium uliginosum (odon)	Bertsis alpina (svarthö)
Carex acuta (vasstarr)	Galium boreale (vitmåra)
Carex aquatilis (norrländstarr)	Geranium sylvaticum (skogsnäva)
Deschampsia cespitosa (tuvtåtel)	Lysimachia thyrsiflora (toppiösa)
Festuca ovina (färsvingel)	Pinguicula vulgaris (tätört)
Juncus filiformis (trädtåg)	Parnassia palustris (slåtterblomma)
D Molinia caerulea (blåtåtel)	Scutellaria galericulata (frossört)
Nardus stricta (stagg)	Trientalis europaea (skogstjärna)
Achillea millefolium (röllika)	Viola epipsila (mossviol)

5235 A Sydlig var av blåtåtel-fuktång (BLÅTÅNG)

I södra Sverige. Gränsen mot huvudtypen är oklar.

Juncus conglomeratus (knapptåg)	Pinguicula vulgaris (tätört)
Juncus effusus (veketåg)	Potentilla erecta (blodrot)
Molinia caerulea (blåtåtel)	Succisa pratensis (ängsvädd)
Cirsium palustre (kärvtistel)	

5236 Fuktäng av högstarr-typ (HÖSTÅANG)

Högvuxen, tät starr-gräs-vegetation vid sötvattenstränder. Bete eller slätter.

D Agrostis canina (brunven)	Lathyrus palustris (kärviol)
D Carex acuta (vasstarr)	Lysimachia vulgaris (videört)
Glyceria maxima (jättegräs)	Mentha arvensis (åkermynta)
Phalaris arundinacea	Myosotis scorpioides (äkta förgätmigej)
Caltha palustris (kabbieka)	Potentilla palustris (kräkklöver)
Cardamine pratensis (ängsbrässa)	Ranunculus flammula (ältranunkel)
Equisetum fluviatile (sjöfräken)	Ranunculus repens (revsnörblomma)
D Galium palustre (vattensåra)	

5237 Fuktäng av fräken-starr-typ (FRÅSTÅNG)

Högvuxen fräken-starr-vegetation på stränder i vattenlinjen. Slätter.

Carex rostrata (fläckstarr)	Galium aparine (snärjådra)
Caltha palustris (kabbieka)	D Hippuris vulgaris (hästsvans)
D Equisetum fluviatile (sjöfräken)	Sperganium emersum (ägelknopp)

4 HAVSTRANDVEGETATION (HAVSNORD)

Den betespräglade delen av en havsstränd brukar normalt omfatta hela zoneringsen från hövrettsgränsens översta driftvallsystem till vattenstrandens endast vid extrema lågveten blottade västtäckta. Endast såkert betespräglade vegetationstyper beskrivs nedan.

41 LANDSTRANDVEGETATION (LANDSTRA)411 DRIFTVEGETATION (DRIFTVEG)412 ÖVRE LANDSTRANDENS VEGETATION (ÖVRELAND)4121 Övre landstrandens av salttåg-rödsvingel-typ (SALTSVIN)

Den övre landstrandens dominerande växtsambälle vid Sveriges havs- och brackvattenkuster; dock endast strödda förekomster vid Bottenviken. Delvis betingad av betetryck.

D Agrostis stolonifera (kryppen)	D Leontodon autumnalis (höstfibbla)
Carex glareosa (klapperstarr)	Lotus tenuis (smal kringstaud)
D Carex nigra (hundstarr)	Odontites litoralis (strandrödtoppa)
Carex paleacea (strandstarr)	D Plantago maritima (gulkämpar)
D Festuca rubra (rödsvingel)	D Trifolium fragiferum (smultronklöver)
D Juncus gerardi (salttåg)	Trifolium repens (vitklöver)
Aster tripolium (strandaster)	Triglochin maritima (havssälting)
Centaurea littoralis (kustarun)	Vicia cracca (kräkvicker)
Glaux maritima (strandkrypa)	

4122 Övre landstrandens av strandmalört-typ (STRAMALT)

Förekomster i södra och sydvästra Sveriges havssträndängar på relativt sandigt underlag. Delvis upprätthålls av betetryck.

Agrostis stolonifera (kryppen)	Glaux maritima (strandkrypa)
D Festuca rubra (rödsvingel)	D Limonium vulgare (marrisp)
Juncus gerardi (salttåg)	Plantago maritima (gulkämpar)
D Artemisia maritima (strandmalört)	Triglochin maritima (havssälting)

413 NEDRE LANDSTRANDENS VEGETATION VID SALTVAATTEN (SALTVED)4131 Nedre landstrandens av revigt saltoris-typ (RESAGRÄT)

Förekommer i västra Sveriges havssträndängar, där de bildar topografisk motsvarighet till Östersjö-området agnsäv-kryppen-typ (4141). Förekommer även i skovvegetation (415) i södra Östersjöområdet.

Agrostis stolonifera (kryppen)	Plantago maritima (gulkämpar)
D Puccinellia maritima (revigt saltgräs)	Salicornia dolichostachya ssp strictissima (styv glasört)
Aster tripolium (strandaster)	Spergularia media (saltars)
Helimione pedunculata (saltmålla)	Triglochin maritima (havssälting)
Limonium vulgare (marrisp)	

414 NEDRE LANDSTRANDENS VEGETATION VID BRACKVATTEN (BRACKVED)4141 Nedre landstrandens av agnsäv-kryppen-typ (SÄVRYP)

Förekommer i Östersjö-området samt i brackvatteninfluerade havssträndängar på Västkusten. Delvis upprätthålls av betetryck.

D Agrostis stolonifera (kryppen)	Aster tripolium (strandaster)
D Eleocharis uniglumis (agnsäv)	Glaux maritima (strandkrypa)
Festuca rubra (rödsvingel)	Plantago maritima (gulkämpar)
D Juncus gerardi (salttåg)	Potentilla erecta (blodrot)
Phragmites australis (bladvass)	Triglochin maritima (havssälting)
Scirpus tabernaemontani (blåsäv)	

415 SKOVVEGETATION (SKOVVEG)

Svackor med saltanrikning framför allt i nedre landstranden. Starkt betesberoende, främst trasp.

416 STRANDBERGVEGETATION (STRANBERG)

Strandklippor, som omges av strandängsvegetation, är aktuella i vårt sammanhang, sen tveksamt om graden av betesberoende.

42 VATTENSTRANDVEGETATION (VATTSTRAND)421 RELOFTTVEGETATION I RAV (RELYTRAV)4211 Havshelöfytters av bladvass-säv-typ (BLAVASSÄV)

Högvuxet graminiddominerat växtsambälle på vattenstranden, speciellt inom brackvattenområdet. Övergår vid hårt betetryck och vasstakt i dvärsäv-typen av havskortskottsvegetationen (4221).

Agrostis stolonifera (kryppen)	Hippuris vulgaris (hästsvans)
Eleocharis palustris (knappsäv)	Galium palustre (vattensåra)
D Phragmites australis (bladvass)	Lysimachia thyrsoiflora (topplösa)
D Scirpus maritimus (havssäv)	Mentha aquatica (vattenmynta)
D Scirpus tabernaemontani (blåsäv)	Myosotis scorpioides (äkta förgätmigej)
Apium graveolens (selleri)	Oenanthe lachenalii (smalstjärna)
Aster tripolium (strandaster)	Sonchus palustris (strandmolke)
Equisetum fluviatile (sjöfräken)	Triglochin maritima (havssälting)
	Typha angustifolia (smalkaveldun)

422 KORTSKOTTVEGETATION I RAV (KORTSKOT)4221 Havskortskottsvegetation av dvärsäv-typ (DVÄRSÄV)

Lågveten, s k nanofytvegetation med inslag av långskottsväxter på störd, bl a betestrampad vattenstrand vid södra och norra Sveriges kust. Ersatts i Bottniska havet och Bottenviken av typ (4222).

D Eleocharis parvula (dvärsäv)	Ruppia maritima (hårnating)
Puccinellia distans (grått saltgräs)	Spergularia maritima (saltars)
Potamogeton filiformis (trådat)	Triglochin maritima (havssälting)
Potamogeton pectinatus (borstnate)	Tanacetum palustre (hårsäv)

3 ÖPPET KÄRR (ÖPPETKÄRR)36 ÖPPET KÄRR (ÖPPETKÄRR)

Flerparten av de kärr, som tidigare utnyttjades för slätterbruk, var rikkärr av olika slag. Dessa var naturligt öppna eller hölls öppna, förutom slätter, avverkning och röjning fria från träd och buskar. Med idag använd terminologi torde dessa i 4 slätterkärr återskannas bland följande huvudtyper.

361 ÖPPET FASTMATTEKÄRR (ÖFASTKÄRR)

Domineras av graminider, som bildar tuggiga mattor.

362 ÖPPET NJUKMATTEKÄRR (NJUKKÄRR)

Domineras av bottensiktet och har ett relativt gles fältskikt. Ofta utformade som gungflyvegetation.

364 ÖPPET SUMPKÄRR (ÖPPSUMP)

Domineras av högvuxen, ofta tuvad graminidvegetation med relativt rikt inslag av örter. Bottensiktet är svagt utbildat.

366 KÄLLKÄRR (KÄLLKÄRR)

Normalt slutande med rörligt ytvatten. - I södra och norra Sveriges kalkområden ingår rikkärr av källtyp idag ofta i betesmark.

6 SJÖVEGETATION (SJÖVORD)64 KORTSKOTTVEGETATION I SJÖ (KORTSKOT)641 KORTSKOTTVEGETATION I MARINGSSTATIG SJÖ (FATKOSK)

Lågveten, s k nanofytvegetation med inslag av långskottsväxter på störd, bl a betestrampad vattenstrand vid sjöar och rinnande vatten (t ex Dalälven). Benämnes ofta ävjebroddvegetation efter en av typerna Limosella aquatica (ävjebrodd). Andra ofta fläckvis dominerande arter är Eleocharis acicularis (nålsäv), Ranunculus reptans (strandranunkel) och Subularia aquatica (sylvört).

5. SKÖTSELRÅD

5.1 Skötsel av betesmark

* Anpassa betet till markens produktion!

Betesmarkernas avkastningsförmåga varierar ganska mycket. Lämplig beläggning måste därför bedömas från fall till fall. Nedanstående tabell anger en rekommenderad beläggning på olika markslag under en betes-säsong på 130-140 betesdagar.

Markslag	Antal djur per hektar							
	Ungnöt (första betes-året)	Ungnöt (andra betes-året)	Sinkor, (ca 600 kg)	Dikor, (ca 600 kg inkl. kalv)	Tackor, (ca 65 kg inkl. 1,6 lamm)	Häst, (medel-stor ridhäst)	Häst, (medel-stor ponny)	
Naturbetes- mark	torr	1,0	0,6	0,6	0,3	1,8	0,5	1,0
	frisk	2,0	1,5	1,5	0,6	3,3	0,5	1,0
	fuktig	2,2	1,6	1,6	0,7	-	0,5	1,0
	vät	2,0	1,4	1,4	0,6	-	-	-
Havsstrandäng	1,6	1,1	1,1	0,5	2,5	0,8	1,5	

* Fållindela stora hägn!

I en stor betesfålla kan det vara svårt att anpassa beläggningen till betestillgången. Genom att dela in betesmarken i fållor kan man dessutom höja betesutnyttjandet. Man undviker därmed att få svagt betade partier p g a betesdjurens selektiva bete.

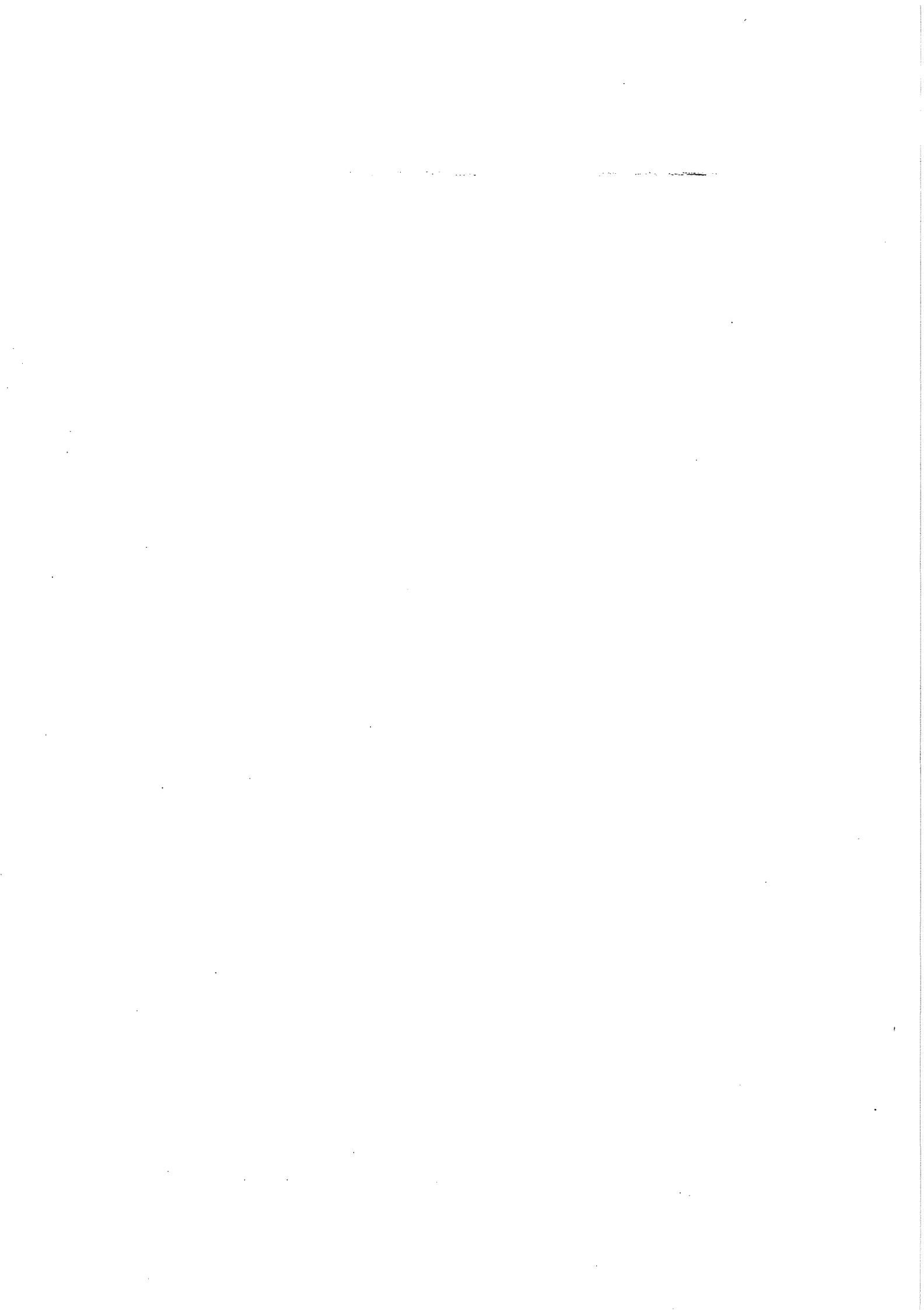
* Håll betesmarken ljusöppen!

Det är viktigt att hålla betesmarken tillräckligt öppen. Träd och buskar ger ofta större skugga än man tror. Om det är för skuggigt försämras gräsmarkernas produktion och även dess naturvärde. Gå gärna ut i betesmarken en solig dag och notera de partier som är mest skuggiga. Orsaken till att många betesmarker är för skuggiga är ofta att hävden varit för svag under en viss period. Man kan därför ha god ledning av trädens ålder när man skall gallra ur skuggiga betesmarker. De gamla träden sparas medan de yngre plockas bort.

En bra betesmark ska ha en sammanhängande grässvål och ett stort antal hävdindikerande växter (se bilaga 3).

* Sambete är alltid positivt!

För att förbättra avbetningen kan man låta olika djurslag beta ihop. Nötkreatur och hästar eller nötkreatur och får är lämpliga kombinationer.

* Se upp med för hårt fårbeta!

Fåren betar mycket nära marken och kan därför utarma betesmarkens flora. Ett upprepat och hårt fårbeta gynnar främst gräsarter, medan betesmarkens örter minskar kraftigt. Vill man bibehålla markens flora skall man ha ett sent betespåsläpp, någon gång i slutet av juni. När fåren betat av marken bör man flytta dem till annat bete.

* Gödsla inte naturlig betesmark!

Gödsling förändrar drastiskt gräsmarkernas vegetation. Flertalet lågvuxna växter slås ut, medan högvuxna örter och gräs gynnas. Betesproduktion ökar vid gödsling, men även arter som betesdjuren skyr gynnas. Hundloka, åkertistel, brännässla, smörblomma och skräppor är exempel på sådana växter. En gödsling kan således även innebära en försämring av betets kvalitet.

* Använd växterna som måttstock!

En del växter i betesmarken är mycket bra indikatorer på bl a för hög beskuggning, gödslingspåverkan, markens surhetsgrad och tidigare markanvändning. I denna skrift (bilaga 3) finns en lista över de växterna. Använd en eller flera av dessa växtarters förekomst och/eller frekvens för att ex bedöma

- hur skuggig är betesmarken idag
- effekten av utförda gallringar och röjningar
- om betesmarken tidigare varit gödslad.
- om marken tidigare använts för slätter.

Ju fler antal individer och arter, desto bättre betesmark.

5.2 Skötsel av slättermark

* Följ den lokala traditionen!

Ta reda på så mycket som möjligt om hur man skötte ängarna förr i tiden. Försök att sköta ängen så snarlikt den lokala traditionen som möjligt.

* Håll ängen ljusöppen!

Liksom den naturliga betesmarken gäller det att hålla ängen tillräckligt öppen. För mycket skugga gör att grässvålen luckras upp och att de typiska ängsväxterna försvinner. Röj, gallra och underkvista så att den större delen av slättermarken får fullt ljus under huvuddelen av dagen.

* Föryngra äldre hasselbuskar!

För att inte få ett för tätt buskskikt bör gamla och vidlyftiga hasselbuskar föryngas. Det görs bäst genom att hela busken sågas av nära marken.

* Hamla tidigare hamlade träd!

Genom att återuppta hamlingen förbättras ljusförhållandena i ängen ytterligare. Kapa stammarna 20 - 40 cm ovanför tidigare kapningsställe. Var försiktig vid återupptagen hamling av lind. Kapa därför lindens stammar 50 - 100 cm ovanför tidigare kapningsställe.

Hamling av de nya skotten bör ske med 4 - 5 års mellanrum.

* Faga lövrika ängar!

Fagning (markstädning) är en nödvändig del av skötseln i lövrika ängar. Om fagningen eftersätts kan en kvävande lövförna hindra att grässvålen tätar. Även kvistar måste avlägsnas. Det är speciellt viktigt att faga ängar med mycket ek, då den har svårnedbrytbara löv.

* Slå inte ängen för tidigt!

I Syd- och Mellansverige har slåttern bara undantagsvis påbörjats före den 8 juli. Mitten av juli är ofta en lämplig tidpunkt, om kunskapen om den lokala traditionen saknas.

* Använd skärande eller klippande slåtterredskap!

Den manuella motordrivna slåtterbalken lämpar sig bäst för små - medelstora ängar. Maskintyper med dubbelkam har bäst egenskaper.

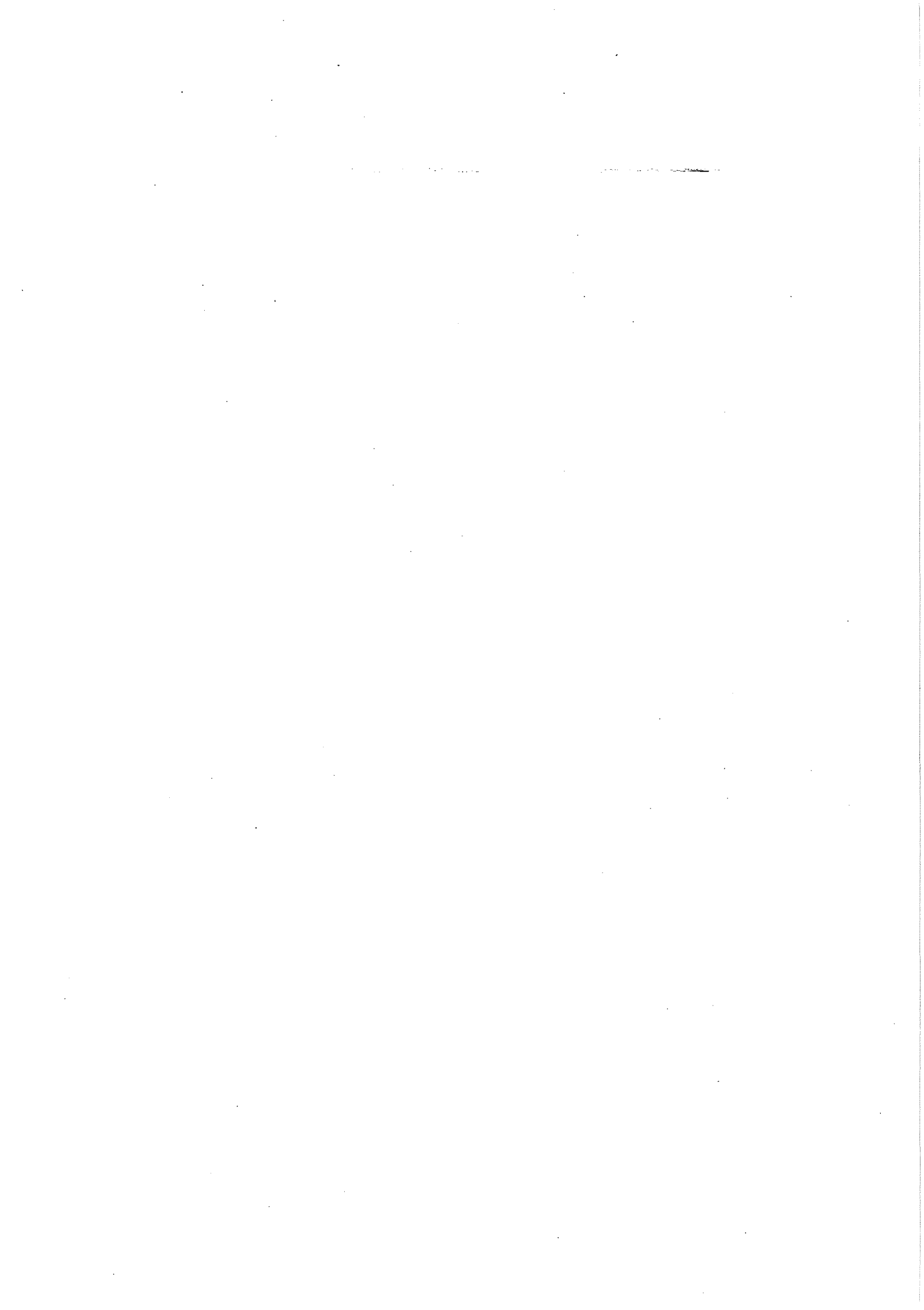
Traktorburna slåtterbalkar lämpar sig bäst för större, relativt hinderfria ängar med värdefull flora.

* Ta bort höet!

Höet får inte bli liggande mer än högst två - tre dagar utan att vändas eller samlas in. Kvarlämnat hö kväver den levande stubben och kan slå ut konkurrenssvaga växtarter i ängen. Använd självlastarvagn vid hopsamling av höet.

* Efterbeta ängen med nöt!

Välj helst tvååriga eller äldre nötkreatur för efterbetet. Lämpligt betes tryck varierar från 15 - 40 djurdagar per hektar.

Meddelande från planeringsavdelningen fr o m 1989

- 1989:1 Ängs- och hagmarksinventering, Torsås kommun
- 1989:2 Ängs- och hagmarksinventering, Emmaboda kommun
- 1989:3 Ängs- och hagmarksinventering, Hultsfreds kommun
- 1989:4 Ängs- och hagmarksinventering, Nybro kommun
- 1989:5 Ängs- och hagmarksinventering, Mönsterås kommun
- 1989:6 Naturvårdens riksintressen, Kalmar läns fastland.
- 1989:7 Sysselsättnings- och befolkningsutveckling fram till år 2000 i Kalmar län.
- 1989:8 Inventering av grafiska industrins kemikalieanvändning.
- 1989:9 Projektverksamhet inom länsplaneringen 1988/89.
- 1989:10 Regionala riktlinjer för användningen av glesbygdsmedel i Kalmar län.
- 1989:11 Friluftslivets riksintressen, Kalmar län.
- 1989:12 Fastställda skyddsområden för grundvattentäkter.
- 1989:13 Skyddsvärda och försurade vattenmiljöer inom Kalmar län.
- 1989:14 Naturvårdens riksintressen, Öland.
- 1989:15 Sammanställning av utsläppsdata från kommunala avloppsreningsverk i Kalmar län
- 1989:16 Länsrapport 1989.
- 1989:17 Trafiksystemen i Kalmar län år 2000.
- 1989:18 Ängs- och hagmarksinventering, Vimmerby kommun.
- 1989:19 Biologisk bedömning av försurningssituationen i fjorton vattendrag i Kalmar län 1988 - 1989.
- 1989:20 Inkomst- och löneutveckling i Kalmar län 1980-1986
- 1989:21 Ängs- och hagmarksinventering, Oskarshamns kommun
- 1989:22 Ängs- och hagmarksinventering, Högsby kommun
- 1989:23 Ängs- och hagmarksinventering, Kalmar kommun

